Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

X-2/15

ØRNENS FLUGT OVER RHINEN OG OVER ÆKVATOR

AF

KARL LARSEN

Forlagt af H Aschehoug & Co
Kjøbenhavn
MCMXXIV

KARL LARSEN

ØRNENS FLUGT

OVER RHINEN OG OVER ÆKVATOR

★

FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO.
KØBENHAVN · MCMXXIV

Copyright 1924 by
KARL LARSEN

PRINTED IN DENMARK
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

I Tiaaret efter Verdenskrigens Udbrud og Femaaret efter Versaillesfredens Afslutning, turde en Fremstilling af Kendsgerninger og Betragtninger som den efterfølgende muligvis gøre Regning paa Opmærksomhed; man er jo dog nu rykket disse Verdensbegivenheder saa vidt paa Afstand, at de store Linjer i dem begynder at skimtes af enhver. Nærværende Skrift vilde gerne bidrage sit til at trække dem noget skarpere og klarere op. Det fremtræder som en Bearbejdelse og Uddybelse af en Række Kroniker i „Politiken" og „Svenska Dagbladet" og af en Afhandling i Tidsskriftet „Tilskueren", som jeg offentliggjorde i Tidsrummet mellem d. 25. Juli og d. 8. November sidste Aar.

København, i April 1924.

KARL LARSEN

I.

Der udkom i Aaret 1910 paa Dansk en populær Bog, betitlet *Den hvide Races Sejrsgang*. Velskreven og med en Mængde oplysende Illustrationer fremstillede den hvid Mands krigerske og fredelige Erobringstog ud over begge Halvkugler, fra det 15. Aarhundredes Slutning at regne indtil vore Dage, fire Hundrede Aar igennem.

Den betød i Virkeligheden en Festtale, efter at Festen var endt og Lysene brændt ned. Dens Fanfare havde ogsaa en lidt sprukken Klang af Ængstelse og burde have lydt, om ikke som en Retræte, saa dog som en alvorligt samlende Appel. Thi den hvide Races blændende Prestige var et halvt Decennium tidligere faktisk gaaet ned med Roschdjestvenskis Vimpel i Koreastrædet.

Allerede for disse snart tyve Aar siden sporedes inden for den stærkeste hvide Magts oversøiske Omraade, i Storbritanniens Sydafrika, jordskælvagtige Folkebevægelser som Eftervirkninger langt borte fra af den skæbnesvangre japanske Eruption over for Russerne; man klagede over stigende Vanskeligheder med de Indfødte; kristne Negres paa kirkelig Uafhængighed sigtende „æthiopiske Bevægelse“ fik politisk

Farve; kinesiske Kulier i sydafrikanske Miner løftede Nakken mod deres Arbejdsgivere med umiskendelig Selvbevidsthed; hvide Forretningsfolk sukkede under Konkurrence med Indere, der støttedes moralsk af deres Hjemland, hvor man mere end hviskede om, at Befrielsens Dag var ved at gry, ogsaa for den brune Mand.

De Gule havde vist Vejen og undlod saa vist heller ikke at fremhæve baade Sejren og den kommende Marchrute. Straks efter 1905 gik Japan i Gang med at styrke sin Indflydelse over hele Østasien og faa samlet alle asiatiske Folkeslag inden for en fælles Interessesfære. Asiatiske Studenter blev indbudte til japanske Universiteter og fulgte i Tusinder Kaldet, Grev *Okuma* dannede sin „Panasiatisk Association", og der oprettedes en hel Række Selskaber med det Formaal, at knytte kulturel og økonomisk Forbindelse mellem ikke blot Japan og Kina, men ogsaa med Siam, Sydhavsøerne og Indien. Maalene var klart udtalte og slaaende populære. I en Offentliggørelse fra „Stillehavssamfundet" hedder det kort efter Russerkrigen, at „*det stille Hav* har i et Aarhundrede været Kampplads for de Nationer, der stræbte efter ledende, politisk Vælde. I vor Tid afhænger en Nations Trivsel eller Vantrivsel af dens Magt inden for dette Vand. Den, som behersker Stillehavet, behersker Verden. Japan ligger midt i dets Bølger, som brydes mod Nippons Kyster; Japan maa være nøje betænkt paa at opnaa en klar Udsigt over alt, hvad der vedrører Stillehavet." Uanfægtet af den engelsk-japanske En-

tente giver Grev Okuma selv i 1907 indenfor det „Indo-japanske Selskab" et skarpt pointeret Vue over *Indiens* Situation med de 300 Millioner Mennesker, der bliver undertrykte af Evropæerne og spejder efter Japanerne: „De er begyndt at boycotte evropæiske Varer, og hvis vi Japanere giver Slip paa Chancen og undlader at gaa til Indien, vil Inderne føle sig skuffede. Indien har fra Arilds Tid været et Skattenes Land. Alexander den Store samlede dér Rigdomme nok til at belæsse hundrede Kameler, Muhammed og Attila hentede Skat paa Skat i Indien. Hvorfor skulde da ikke Japan strække Haanden ud efter dette Land nu, da Folkene dér kalder paa det? Vi bør gaa til Indien, til Sydhavet og til andre Dele af Verden." Disse „andre Dele af Verden" faar den rette Udlægning af Prof. *Ruytara Nagai* (i „The Japan Magazine"), naar han, kort før Verdenskrigen, skriver: „Verden blev ikke skabt for den hvide Race alene, men lige saa godt for de andre. *I Australien*, *Sydafrika*, *Kanada* og *De forenede Stater* findes uhyre Strækninger uopdyrket Land, der venter paa at komme under Kultur. Uagtet de herskende Magters Børn ikke vil arbejde disse Lande op, nægtes der Mænd af gul Race Adgang. Den hvide Race synes at ville indrømme vilde Dyr og Fugle, hvad de forholder deres gule Brødre. Adelens Hovmod og Gridskhed, naar den inden for visse Lande bemægtigede sig det meste og bedste af Jorden, er saa vist for intet at regne mod den hvide Races Holdning over for dem, der har en anden Hudfarve." Som Ordene lyder i den indo-japanske Sam-

menslutnings Program: „*Alle Mennesker er født lige.* Asiaterne har samme Krav paa at kaldes Mennesker som Evropæerne. Der er altsaa ikke mindste Mening i, at Europæerne skulde have nogen Ret til at herske over andre Racer."

Aksiomet om Menneskenes Lighed — den kuriøseste Paastand, der overhovedet opfandtes af Skabninger, hvis Ulighed udstrækker sig endog til Aftrykkene af deres Fingerspidser — „Menneskerettighederne" fra Nordamerikanernes Uafhængighedserklæring og den franske Revolution er her vendt imod de Hvide paa ganske samme Maade som franske Bajonetter, Krupp'ske Kanoner og engelske Torpedoer. Sikkert nok kun som Vaaben, thi i asiatisk Mentalitet hviler en nu mægtig genvaagnet Bevidsthed om gammelt, menneskeforagtende Herrevælde. Ikke for intet hørte den franske Skribent *René Pinon* (La lutte pacifique, Paris 1906) kinesiske Børn i Provinsen Kiang-Su synge: „Jeg beder til, at mit Lands Grænser maa blive haarde som Bronze, at det maa overgaa Europa og Amerika, at dets Hære og Flaader maa bedække sig med straalende Hæder, at Dragebanneret maa vaje over hele Jorden, at vort Herredømme over Verden maa skride glimrende fremad. Gid vort Rige som en Tiger, der sov, men pludselig vaagnede, maa springe brølende frem paa Kamppladsen."

Østerlændingen har aldrig mistet Fornemmelsen af det Uendelige og Bevidstheden om, at Tiden er noget helt andet end den „money", som et jappet, kortsynet, moderne Europa-Amerika har gjort den til. For ham

er den et Skæbnehav, hvor Menneskehedens Baade krydser, gaar under og kommer op igen i Tidsbølger, der regner med Aarhundreder som en stakket Stund. Og bag de sidste Smule fire Hundrede Aar véd han det, som Europa synes at have glemt, at Asien Gang paa Gang var ved at underkue Europa; en indisk Muselman har talt for alle Farvede mod de Hvide, da han skrev: „Verdenshistoriens Fremskridt er tre Gange gaaet tabt, først ved Marathon, dernæst da Carl Martel slog Araberne, endelig, da det af Tyrkerne belejrede Wien blev undsat."

Og lad os tilmed huske paa, at vi Hvide er de smaa og faa, kun 550 Millioner mod næsten 1200, hvoraf Hovedfolkene ejer ældgamle Kulturer, hvis etiske Værdier vejer tungere og tungere til, jo mere hvid, sædelig Brøst skinner igennem vort tekniske Vælde. Længe bøjede de Farvede sig for Maskinen og Laboratoriet og tog dem som Symbol paa almindelig Overlegenhed; nu har de lært selv at betjene sig af dem og opdaget Goldheden bag dem.

I Aarene umiddelbart efter den russisk-japanske Krig gled der hen over Europa og Amerika en vis Skygge af Angst for „den gule Fare"; man mindes Kejser Wilhelms Reklamebillede, der skulde virke for Sammenslutning mellem de europæiske Folk i den Anledning. Der begyndte ogsaa at danne sig nogen Bevidsthed om, at de Gule ikke stod alene, men at baade brune, sorte og røde Mænd var under Indflydelse af deres militærpolitiske Sukces og kulturelle

Opgang. Men da Emnet ikke mere var Sensation, og den ny Dags Aviser krævede ny Stimulanser, slappedes Interessen; man faldt til Ro og mente villigt, at de farvede Folk dog havde for møjsommeligt mange Skridt at gøre fremad, til at Faren kunde være overhængende, og at Modsætningerne mellem dem indbyrdes — først og fremmest mellem Japan og Kina — var saa indgribende, at de Kulørte ogsaa her vilde følge europæiske Forbilleder og geraade i permanente Stridigheder, hvoraf den hvide Race vedblivende kunde lukrere. Tiaaret fra Russerkrigen til Verdenskrigen blev kun et Forsøg paa alligevel at fortsætte samtlige hvide Stormagters imperialistiske „Sejrsgang" i Asien og Afrika under obligat, indbyrdes Uenighed og Forsøg paa at forfordele hinanden det mest mulige. Russerne, der i Østasien var bleven indskrænkede til en langt ringere Aktionsradius, maatte lægge Opmarschen om og trykke paa Centralasien, den nærmere Orient og Tyrkiet, med Konstantinopel og Stræderne som store, gamle Maal, der nu syntes vitalt aktuelle. Herigennem truedes over Balkan Østrig mere og mere, medens Østrigs Allierede, det tyske Rige, ved sine handelspolitiske Ekspansionstendenser imod den persiske Havbugt krydsede baade russiske og engelske, politiske Linjer og kom i stigende Modsætningsforhold til den, paa Rusland sikre, taalmodigt arbejdende, franske „Revanche". *Clemenceau* har — i sin Fortale til *Tardieu's* Bog „La Paix" — aabent medgivet, at den under hele den tredje, franske Republik omhyggeligt forberedte Revanche, gjaldt

„baade Sedan og Waterloo". Franskmændene vilde ikke blot skille Elsass-Lothringen igen fra Tyskland, men ogsaa genoprette Tilstande fra Tiden mellem Revolutionen og Waterloo, gennemføre nedarvet fransk Rhinpolitik, søge det tyske Rige sprængt i Stykker til militært og politisk magtesløse Statssamfund og faa Frankrig verdenspolitisk konsolideret i dets efter Frankfurterfreden stadigt mægtigere Kolonirige. Gennem dette, af Russernes Nederlag mod Japanerne betingede, overvældende Dobbelttryk paa Centraleuropa medførte Lejlighedsaarsager i 1914 det militære Sammenstød, der blev til Verdenskrigen. —

I Lande, der ikke væsentligst er optaget af Lokalpolitik og kulturel Jazzen mellem opdækkede Borde, synes der at være nogen Mulighed for, at offentlig Mening omsider kan komme bort fra den som Krigsmiddel anvendelige, men intellektuelt beskæmmende Opfattelse af „Tyskland som Ophavsmand til Verdenskrigen", hvorpaa desværre endnu Versaillesfreden blev bygget op.

Amerika, som lykkeligt er skilt fra Versaillesfreden ved baade Senatet og Atlanterhavet, har set Forfattere opstaa, der synes godt paa Vej i saa Henseende. Deres Retræte mod sund Fornuft og historisk Virkelighed er i typiske Tilfælde foregaaet saaledes, at de vel for gammelt Krigskammeratskabs Skyld hævder „Pangermanismen" som *væsentlig* (mainly) ansvarlig for at have *fremskyndet* Ragnarok (for precipitating Armageddon), men ellers i høj Grad har opdaget den samtidige „Panslavisme". Ja, en frugtbar,

moderne, amerikansk politisk Forfatter, *Lothrop Stoddard*, understreger i „The rising tide of colour" (London 1923) — uden dog at drage Konsekvenserne for Verdenskrigen — den lige saa uomtvistelige som godt forglemte Kendsgerning, at Panslavismens radikale Fløj i Slutningen af forrige Aarhundrede gjorde Front mod det „raadne Vesten" og opstillede som begejstrende, politisk Maal Ruslands Udvikling til en asiatisk Verdensmagt, der saa kunde stække det dekadente Vesteuropa. England, til hvis indiske Adresse de moskovitiske Verdensplaner først henvendte sig, allierede sig da i prompte Ripost med Japan, hvoraf just fulgte det russiske Nederlag, som bar Verdenskrigen i sit Skød.

Under *samtlige* hvide Stormagters, trods alle Varsler blindt fortsatte oversøiske Imperialisme var der i øvrigt *ingen* af dem, som *ikke* svigtede hvid Solidaritet.

Tyskerne allierede sig — som Englændere og Franskmænd i Napoleon den Tredjes Dage — med Tyrkerne og søgte at spille den muhamedanske Verden ud imod de andre Hvide. Franskmændene var allerede en halv Snes Aar før Krigen i Gang med at rekrutere Farvede for at bruge dem ogsaa paa europæiske Slagmarker under Revanchekampen. Da denne blev til Verdenskrig, var der ingen af de kæmpende Magter som ikke vilde have taget mod Hjælp af General Satan selv, end sige undlade at benytte baade Brune, Gule og Sorte. Japanerne var med fra første Færd, og som det med Czarens Rusland forbundne Demokratis Forbundsfælle mod tysk Autokrati og Militarisme

sendte England indiske Sikher og Gurkaer til Europa. Major Dearnley Stewart-Stephens tilraadede endog i 1916 the ruling Great-Britannia at tage sin Tilflugt til „Englands saa at sige ubegrænsede Reservoir af afrikansk Mandskraft", hvad der dog ikke fik samme praktiske Resultater som Franskmændenes oversøiske Udskrivninger, der ifølge Fabrys officielle Oplysninger i Kommissionsbetænkning af 31. Maj 1923 til det franske Deputeretkammer bragte 845,000 Farvede over til de europæiske Krigsskuepladser, hvoraf noget *under* Halvdelen var muhamedanske Nordafrikanere, noget *over* Halvdelen Senegalnegre, Sorte fra Somalilandet og Madagaskar, Anamiter og andre Folk fra Bagindien og Sydhavsøerne.

Lothrop Stoddard skildrer malende, hvorledes under den store Krig alle Farvede saa hinanden ind i Øjnene og opdagede, at de straalede i uanet Forhaabning. Nu var den hvide Verden ved at sønderslide sig selv! Hvide Mænds Sammenhold sprængtes og splintredes! Frygten for hvid Magt og Respekten for hvid Civilisation faldt af Østen som lasede Klæder af Tiggeren. Gennem alle Orientens Basarer tiskede og hviskede det: „Nu skal Østen følge Vesten til Sengs!" Had, Hævn, Skadefryd lød over hele den farvede Verden, i kinesiske Skoler, paa japanske Universiteter, blandt indiske Lærde, i tyrkiske Tidsskrifter og amerikanske Negeres Aviser.

Paa Trods af den ungtyrkiske Alliance med Tyskerne skrev et af de mest ansete, tyrkiske Blade, „Tanin", i Konstantinopel: „De europæiske Magter har

aldrig keret sig om alt det, der er galt i deres egne Lande, men derimod blandet sig i de mindste Ting inden for vore Grænser; hver eneste Dag var der nogle af vore Rettigheder, de hakkede paa, noget af vor Suverænetet, de vilde klippe væk, de vivisekerede i vort skælvende Kød, skar store Stykker ud af det. Men nu, da deres Hus er i Brand, staar vi med voldelig betvunget Oprør i vore Hjerter, med knyttede, men magtløse, Næver og mumler: Maatte de blot allesammen komme i Haarene paa hinanden! Vilde de bare æde hinanden op!" — Spørgsmaalet „Hvad betyder den europæiske Krig for os Orientalere?" besvarer Japaneren *Yone Noguchi* i New York „The Nation", 1914, med „Den betyder det jammerligste Sammenbrud af den saakaldte vestlige Civilisation", og den amerikanske Mulat *W. E. Burghardt Dubois* forkynder („Atlantic Monthly", 1915): „Den farvede Verden, disse Nationer og Racer, der udgør Menneskehedens overvældende Flertal, vil finde sig i de Hvides Behandling netop saa længe, som de er tvunget til det, men heller ikke et Øjeblik længere. Saa gaar de i Krig, og de farvede Mænds Krig vil i vild Umenneskelighed overtræffe alle Krige, som Verden hidtil har set. For farvet Mand har meget at huske, og han vil intet glemme."

Derfor udeblev ogsaa den af Tyskerne længselsfuldt ventede, hellige Krig mod Franskmændene og Englænderne, uagtet engelske officielle Meddelelser senere har indrømmet, at i 1915 var de Allieredes Magtomraader i Ægypten, Tripolis, Persien, Indien kun en

Haandsbred fra epidemisk Oprørstilstand. Islams virkelige Ledere vilde ingen gennemført Opstand, de foretrak at lade de Hvide udmarve sig selv for deres Øjne, medens Muhameds Folk voksede i praktisk Styrke, indtil deres Time slog. Kun det Onde haster! siger et gammelt, østerlandsk Ord. —

Og medens Vaabnene dræbte 8 Millioner af de kraftigste hvide Mænd og lemlæstede snart lige saa mange, medens Hungerblokaden bragte ud af Verden eller svækkede og demoraliserede utalte Millioner Kvinder og Børn inden for et af den hvide Races modstandsdygtigste Folk, medens europæiske Værdier og økonomiske Chancer i Hjemlandene og over Søen tilintetgjordes i Milliarder paa Milliarder, passede Japanerne ufortrødent deres racepolitiske Forretning i Asien og kun den. De var døve for Franskmændenes hidsige Raab om at sende Flaader og Hære til Europa, jog blot Tyskerne ud af Østasien, erhvervede traktatmæssigt uhyre Fordele over for Kina, betingede sig en Række tyske Øer som militære Støttepunkter i det stille Hav og kunde til syvende og sidst reklamere med i Paris at foreslaa den udtrykkelige Anerkendelse af „Racernes Ligeberettigelse", hvormed Harakirikniven vilde have ligget færdig til den hvide Race.

Det var intet Under, at Grev Okumas Organ, „Hochi" i Tokio, i Sommeren 1919 kunde betegne engelsk-japansk Alliance og amerikansk-japansk Samarbejde som langt mindre nødvendige nu end tidligere. Med Understøttelse af det ny Rusland og dets store Muligheder vilde Japanerne have Chancen for „en

Marsch mod Vest til Balkan og derover til Tyskland, Italien, Frankrig, saa at den større Del af Verden kan blive bragt under vort Scepter".

Ganske vist bliver heller ikke japansk, chauvinistisk Suppe nydt saa hed, som den er kogt; men paa Baggrund af den sidste Menneskealders og særlig det sidste Tiaars verdenspolitiske Udvikling tør dog næppe selv den letsindigste Betragtning opfatte klare Tendenser inden for Verdens stærkeste, farvede Folk som løse Stemningsudbrud, og forstandige Mennesker, der lægger Øret til Jorden, hører skræmmende Hovslag fra alle Verdens farvede Lande. René Pinon nævnede i 1906 Japanernes truende Slagskibe og europæisk udrustede og ledede Hære. Men han fortsatte: „Den virkelige „gule Fare" ligger hos os Hvide selv. Japans Magt beror paa vore Stridigheder og paa, at vi mangler et Ideal, der mægter at hæve Europæerne op over Interessejagten fra Dag til Dag". Klogt og forudseende peger den franske Forfatter paa et Vaaben ud over de militære, som laa i de Farvedes Haand. Han glemmer imidlertid et tredje, frygteligt, som Versaillesfreden og dens foreløbige Eftervirkninger har gjort mere aktuelt end nogen Sinde, *Racekrydsningen*. Ved Siden af de militære og de — ikke mindre farlige — økonomiske Vaaben, som ad krigersk Vej og gennem merkantil Konkurrence tager direkte Sigte paa de Hvide, er den at ligne ved Forgiftningen af selve det hvide Livs Brønde.

II.

Racekrydsningens klassiske Jord i vore Dage er Mellem-Amerika og Syd-Amerika indtil Stenbukkens Vendekres. Fra det sekstende Aarhundredes Begyndelse at regne har tre Stammer af menneskeligt Avlsmateriale dér været virksomme i vidtstrakte og rige Lande. Hvide, Indianere og Negere krydsede sig i dette mægtige antropologiske Laboratorium, og Resultaterne er lette at studere, fysiologisk og psykologisk, politisk og socialt. Men disse subtropiske Egne ligger almindelig europæisk Bevidsthed lige saa fjernt som det „Hinten weit in der Türkei", hvor Goethes Spidsborger med behagelig Ro erfarede, at „die Völker auf einander schlagen".

Nordamerikanerne derimod har de fordums spanske Kolonilande lige uden for Døren og en stor Negerbefolkning inden for den; langs deres Stillehavskyster søger gul Indvandring bestandig at sive ind; over Europa er der navnlig i dette Aarhundrede tilført Staterne store Bestanddele af lidet raceren Befolkning, og med praktisk Selvsikkerhed har Yankeerne løst deres hjemlige sorte Spørgsmaal ved at slaa en social Bom ned imellem Hvide og Kulørte, hvorved Racekrydsning væsentligt er blevet hindret.

Det vil derfor ikke undre, at amerikansk Literatur og Presse kan have Forstaaelse af Forsøg paa ad Iagttagelsens og sund Fornufts Vej at bryde gennem den doktrinært demokratiske, mekaniske Opfattelse af Racespørgsmaal, der endnu behersker europæisk Almenhed. Den, som ikke formaar at skelne levende og i Ordets bogstavelige Forstand skæbnesvangert Liv fra forældet, logisk Tankespind.

De spanske Conquistadores var udvalgte, hvide Krigere, der kom til den ny Verden uden Kvinder i Følge. Paa Grund af deres Handlekraft og overlegne Vaaben kunde de med latterligt ringe Styrker omstyrte mægtige, indianske Riger; Cortez skal med 600 Mand have erobret Mexiko, og Pizarro med 300 Peru. Spanierne ombragte de indianske Mænd eller gjorde dem til Slaver efter at have frataget dem alt, hvad de ejede, deriblandt deres Kvinder, hvoraf hver Soldat fik nogle Stykker og Førerne Haremer. Resultatet blev rigelige Mængder Halvkastebørn mellem Hvide og Røde, saakaldte Mestizer, en Racekrydsning, der fortsattes, ogsaa efter at senere Indvandringer havde bragt spanske Kvinder i beskednere Antal til Amerika. Raceblandingen forøgedes og varieredes betydeligt, da Negerslaver hentedes fra Afrika som Erstatning for de indianske Slavers bristende Arbejdskraft. Til Mestizerne kom Bastarder mellem Hvide og Sorte — Mulatter — og mellem Sorte og Røde — Zamboer — foruden saa talrige Varianter mellem de forskellige Bastardtyper, at en nutidig etnologisk Forfatter, Peruaneren *F. Garcia-Calderon*, taler om „rent ud

groteske Kombinationer af Ansigtsfarve og Hovedskaller".

De castilianske Erobrere og deres legitime Efterkommere saavel som den Tilvækst, de fik fra Moderlandet, udelukkede hele denne Bastardbefolkning fra alle borgerlige Rettigheder og sociale Privilegier. Med den Adelstankegang, som bar Spaniernes Livsopfattelse, holdt de ogsaa de i Kolonierne fødte Hvide — Kreolerne — borte fra den højere Administration og fine Verden, hvad der naturligt maatte begunstige Udbredelsen af yderligere racemæssig Forurening.

Rejsningen mod Spanien i 1809 var netop Kreolernes Kamp mod de europæiske Spanieres hovmodige Supremati og blev levende understøttet af alle Bastarder, som ogsaa førte rent farvede Stridskræfter i Marken. Den tyve Aar lange Borgerkrig endte ikke blot med, at den spanske Krones Kolonier blev uafhængige Republiker, hvoraf oprindelig spansk Befolkning var udryddet, men hidførte ogsaa Bastardernes fuldkomne Overmagt over for de hvide Kreoler, hvis Oligarkier overalt fortrængtes til Bedste for Halvkasteregeringer paa doktrinært demokratisk Grundlag. Det er disse Bastarder, som endnu styrer de mellemamerikanske og nordligere sydamerikanske Stater under uafladelige politisk-sociale Jordskælv og nu for Tiden haardt trængt af de frigjorte rene Kulørte, der skuer langt ud over Stillehavet, hvis Vande genspejler de store asiatiske Farvedes opgaaende Sol.

Disse latinsk-amerikanske Bastarder er vel først gjort til Genstand for videnskabelig Betragtning af

den berømte Naturforsker *Ludvig Agassiz* i hans *A journey in Brazil*, 1868. Agassiz var en amerikansk naturaliseret Schweizer af udpræget liberal Livsanskuelse, hans Bog er præget af optimistisk Frihedskærlighed, den amerikanske Slavekrig ligger umiddelbart bag ham med al hans Sympati paa Nordstaternes Side; men som Videnskabsmand af god Metode tvinges han til at skrive: „Lad enhver, der tvivler om det uheldige i Raceblanding, og som er tilbøjelig til af misforstaaet Menneskekærlighed at nedbryde Skrankerne mellem de forskellige Racer, komme til Brasilien! Han vil ikke kunne benægte, at der altid følger en Forringelse med den Raceblanding, som her er mere udbredt end noget andet Sted i Verden. Hurtigt udvisker den baade den hvide Mands, Negerens og Indianerens bedste Egenskaber og bringer en Bastard til Verden af ubeskrivelig Type, underlegen i baade fysisk og aandelig Henseende." Og Agassiz tilføjer de ikke blot kloge, men i Ordets virkelige Forstand humane Ord: „Paa en Tid, da Negerens nye sociale Stilling er et vitalt Problem for vor indre Politik, skulde vi drage Nytte af Erfaringerne fra et Land, hvor Slaveriet vel endnu eksisterer, men den *frie* Neger møder langt større Liberalitet, end det nogen Sinde har været Tilfældet i De forenede Stater. Lad os heraf tage dobbelt Lære: give Negeren enhver Adgang til Opdragelse og alle de Chancer for Fremgang, som Kulturen yder det Menneske, der forstaar at benytte sig af den, men samtidigt *respektere Naturens Love* og i hele vort Forhold til de Sorte bestræbe os

for at bevare det særegne i deres nationale Ejendommelighed og vor egen Uforfalskethed". Lothrop Stoddard udfører Agassiz's Karakteristik af Halvkastefolkene yderligere ved at kalde dem „ulykkelige Væsener, i hvis Legemer alle Celler er Valpladser for nedarvede Egenskaber, der strider mod hinanden, Mennesker, hvis Sjæleliv ytrer sig i hektisk Voldsomhed og Ustadighed uden Maal", og hans Landsmand, den bekendte Sociolog *Edward Alsworth Ross*, bekræfter i sin Bog „South af Panama" (1915), at baade Mestizen, Mulatten og Zamboen staar under begge deres Forældres Racer i Henseende til fysisk Styrke, Modstandskraft mod Sygdom, Aandsevner og Levealder. Under Bastardernes Herredømme efter Løsrivelsen fra Spanien blev politisk, social og moralsk Opløsning fremadskridende i Flertallet af mellem- og sydamerikanske Republiker. Saa længe de var spanske Kolonier, fandt en gavnlig, hvid Indvandring Sted, særlig fra det nordlige Spanien, men den standsede, efter at Landet var blevet uafhængigt og Kreolerne paa alle Omraader fortrængte af Bastarder. Dertil kommer, at den første Krydsning mellem Hvide og Indianere giver et bedre Resultat end Blandingen af Mestizer indbyrdes.

Garcia-Calderon — hvis Værk „De latinske Demokratier i Amerika" er introduceret paa fransk ved en Fortale af selve *Raymond Poincaré* — slutter sig ganske til disse Synspunkter. Denne Sydamerikaner udvikler udførligt, hvorledes det er „Raceforholdene, som i Amerika betinger nogle Folks Fremskridt og andres Forfald. Den offentlige Velstand, de økono-

miske Arbejdsforhold, Regeringernes større eller mindre Stabilitet, Befolkningernes sunde eller usunde Patriotisme, altsammen beror det paa den mere eller mindre gennemførte Blanding af forskelligt Blod. Bastardbefolkningen i de latinske Lande lider under overdreven Ordrigdom, oppustet Rhetorik, oratorisk Svulst. Den kan besidde Gratie og artistisk Form, men er prægede af lad Indifferentisme og gaar op i gold, politisk Disput".

Den eneste Chance for at naa frem til sundere politiske, økonomiske, moralske Tilstande, ser Garcia-Galderon — ligesom Ross og Stoddard — i en overmægtig ren, hvid Indvandring, saaledes som den har fundet Sted i Chile, Argentina, Uruguay, det sydlige Brasilien og til Dels i Peru. Det var angelsachsisk, skandinavisk og kraftig tysk Indvandring, som inden Verdenskrigen jog Bastardfeberen ud af Blodet paa disse Lande og reddede dem fra at dele Skæbne med de andre.

Men Versaillesfredens faktiske Udryddelseskrig mod Tyskerne og Efterkrigens deraf følgende Indvirkning paa Pengeforhold og Arbejdsmuligheder overalt i Ver den har hæmmet Chancerne for raceren, hvid Indvandring i Mellem- og Sydamerika. Fra farvet Side modarbejdes Tendensen dertil bevidst. At de mellemamerikanske og sydamerikanske Halvkastestater ikke i Længden kan blive ved at vakle paa egne Ben, mener Yankeerne, der tænker sig en politisk Regulering af Forholdene enten ved U. S. A. alene eller i Kraft af et „panamerikansk" Samarbejde mellem Unionen og

de racereneste, sydamerikanske Stater. Men det mener ogsaa Japanerne og de andre Folk i Østen. Om det stod til dem alene, vilde vi i det latinske Amerika kunne komme til at studere en moderne Folkevandring af livskraftige Gule. Under Menneskerettighedernes Fane vilde de gennem „pénétration pacifique", for at bruge den berømte, franske Vending, eller med Vaaben i Haand eller, for atter at tale fransøsisk, „fredeligt, *men* med Vaaben i Haand" bemægtige sig vidtstrakte Lande med Rigdomme, som end ikke fuldt er kendte, endsige hævede af Befolkninger, der vel er hvide af Tone, men svækkede gennem demoraliserende Racekrydsning. Japanske Forfattere og Statsmænd har aarevis beskæftiget sig med Problemet, efter at Kineserne i det nittende Aarhundredes sidste Tiaar praktisk havde vist Vejen gennem en Indvandring paa den sydamerikanske Stillehavskyst, som nødte det opskræmte Peru til at værge sig gennem drastiske Indvandringsforbud. Og efter at de allierede og associerede Magter har maattet indløse eller i hvert Fald betale Afdrag for Prolongering af Vekslerne for de Farvedes Hjælp mod det hvide Centraleuropa, er Japanerne fra akademiske Betragtninger og agitatorisk Journalistik skredet mere og mere til diplomatisk Handling over for de svage Statssamfund fra Meksiko til den sydlige Vendekres. De vil med stigende Sikkerhed kunne gøre Regning paa Sympati, ikke blot hos de lokale, rent kulørte Befolkningslag, Negerne og Indianerne, der trænger sig mere og mere fordringsfuldt frem mod de regerende Bastarder, men ogsaa

hos Bastarderne selv, der, i Stil med tidligere Histories karaktersvage Herskere, fristes af Forsøget paa at fordrive Satan Yankee med den gule Belzebub.

Samtidig med disse politisk og racebiologisk højst betænkelige Bevægelser i store Dele af Amerika, og medens de asiatiske Problemer i den fjærnere og nærmere Orient er lige fundamentalt skæbnesvangre for den hvide Verden, har Frankrigs systematiske Militærisering efter Versaillesfreden af hele sit mægtige Kolonirige bragt alle Sortes Moderland, Afrika, i voksende Gæring, skabt yderligere Muligheder for verdenspolitisk Spænding og endog ført selve Racekrydsningsspørgsmaalet over i vort eget Europa.

III.

Det Skridt, Frankrig tog med sit Hærforslag af 1923, er vel nok det skæbnesvangreste, nogen hvid Kulturnation i moderne Tid har vovet. For at hævde den øjeblikkelige Overmagt overfor andre, europæiske Hvide og skabe sig formentlig store, verdenspolitiske Fremtidsmuligheder, har Franskmændene frivilligt opgivet at være en hvid Nation. Fra nu af vil i Fredstid hver tredje fransk Soldat være farvet.

Og kommer det til Krig, kan endog de 6 af 10 franske Stridsmænd blive Kulørte. —

Den af det franske Hærudvalg ved Deputeret, Oberstløjtnant *Fabry*, afgivne Betænkning til den nye Forsvarslov indeholder alle herhen hørende Kendsgerninger og bringer tillige Betragtninger af høj psykologisk og politisk Interesse.

Allerede fra 1836 at regne anvendte Franskmændene — permanent — farvede Indfødte fra den erobrede Del af Nordafrika som Tropper, der sammen med hvide Afdelinger kæmpede paa Krim, i Italien, i Meksiko, i Frankrig 1870—71, for ikke at tale om senere i Tonkin, paa Madagaskar, i Marokko. Inden Udgangen af forrige Aarhundrede var ogsaa andre Farvede fra det øvrige Afrika (Senegal, Guldkysten,

Sudan, Kongo, Madagaskar) og Asien (Bagindien, nogle af Sydhavsøerne) bleven militært organiserede under hvid, fransk Befaling, dog uden at være bestemte for Valpladser udenfor deres Hjemstavn (lige saa lidt som f. Eks. de tyske Negertropper).

Antallet af disse forskelligt farvede, franske Tropper var forholdsvis ringe; Verdenskrigen bragte den store Forandring med Anvendelse i Europa af 535,000 farvede Frontsoldater og 310,000 farvede Arbejdssoldater i Marken og paa Værkstederne. De blev hentede fra alle franske Kolonier og er nu efter Hærloven af 1923 organiserede saaledes, at Frankrig fremtidig vil raade over en *Freds*styrke paa 200,000 Mand europæisk uddannede, farvede Tropper (Officerer og højere Underofficerer ikke medregnede) eller nøjagtigt 91,004 Nordafrikanere og 97,959 andre Afrikanere og Asiater, medens den hvide Fredsstyrke udgør 660,000 Mand. I Krigstilfælde beregner Fabry, med en Periode paa 10 Aar, at de Farvede udenfor Nordafrika kan udvikles til 850,000 Mand, hvoraf altsaa 100,000 (3 Aargange) er under Fanerne, de første 300,000 Reservister (10 Aargange) vil være fuldt militært oplærte, og Instruktionskræfter forefindes til andre 450,000, som fremkommer ved, at der i 13 Aargange er udskrevet et lige saa stort Antal brugeligt Materiale, som der blev indkaldt (30,000 Mand), hvortil kommer *samtlige* 60,000 udskrevne i det paagældende Aar. Under tilsvarende Forhold for den nordafrikanske Rekruterings Vedkommende giver det saaledes en farvet Krigshær paa over 1,600,000 Mand (mod en

hvid paa ca. 5,300,000). Ydermere betoner Fabry i et Resumé, at disse Tropper, der saa at sige intet har tilfælles med Kolonialhæren af 1900, „udgør Fosterdannelsen for en farvet Hær (embryon d'une armée indigène), som, hvis Krigen skulde trække i Langdrag og de Mobiliserede stod i Forhold til Befolkningsantallet i de respektive Rekruteringsomraader, vilde ende med at repræsentere de *6 Tiendedele af Frankrigs militære Styrke*"; den nye Organisation kræver netop derfor „de nødvendige Rammer til *hele Massen af farvede Kontingenter*, som vil *være anvendelige og blive anvendte* (qui seront utilisables et seront utilisés)."

Fabry angiver Befolkningen fra Frankrigs „domaine nationale d'outre-mer", som eventuelt vil kunne udnyttes fuldt ud i og udenfor Europa, til 60 Millioner Farvede mod den sidste franske Folketællings 39,2 Millioner Hvide), og understreger, at det er „ikke hvide Hære og farvede Hære", men „én Hær", der vil blive skabt. „Folket i Vaaben (la nation armée), maa opfattes nyt, mere omfattende og generelt og paa særegen Maade videre, end man tidligere forstod det." Thi, „hvis man vil skimte Fremtidens Muligheder (entrevoir les possibilités de demain) maa man udvide Betydningen af Ordet „Pays" til at omfatte ogsaa hele det franske Kolonirige." Frankrig bliver for Fremtiden et Storfrankrig, et „France-Colonies" med de mest udstrakte Hjælpemidler (ressources de toute nature), hvis nye Idé ikke blot er af Betydning paa det militære Omraade. Efterkrigens Frankrig har al Interesse i at udstrække den ogsaa til de *politiske og økono-*

miske Problemer. Den vil have alle Chancer for at trænge igennem (réussir)."

Med lidt glidende Ord er her Portene slaaet op til det sejrrige Frankrigs Verdensrige over Land og Hav, hvis Throne skal rejses af hvide og farvede Hænder i broderlig Forening.

Et væsentligt Træk i fransk Psykologi er Haardnakketheden, la tenacité, den sejge Fastholden, som kan udvikle sig til Stivsind, og blive til Gerrighed, men som ogsaa betyder sammenbidt Tapperhed og konsekvent Fremadmarsch gennem smidigt overvundne Hindringer. Fransk Politik har syv Liv ligesom en Kat.

Franskmænd svigter aldrig, bevidst-ubevidst, *Traditionen* selv under tilsyneladende voldsomme Omskiftelser paa Overfladen. Og Tragten efter *politisk og aandeligt Verdensvælde* er gammel, fransk Tradition, glimrende — og klart — udtrykt i Revolutionen og Napoleon, mindre prangende — og tilsløret — i den tredje Republik.

Billedet af den storstilet tænkte gamle, franske Kolonialpolitik — som Englænderne i det 18. Aarhundrede fik Bugt med — synes ganske at være svundet af Bevidstheden indenfor det øvrige Europa og Amerika.

Til den Grad laa man med Næsen nede i Spørgsmaalet Elsass-Lothringen, at man end ikke gennem det, som de sidste Aar skulde synes at maatte lære selv den svageste Intelligens, kunde se, at „de to Provinser" kun betød en enkelt Del af Aarhundreders

franske Bestræbelser for at erhverve Magten over begge Rhinbredder og derigennem et garanteret Hegemoni over det kontinentale Europa. Hele vor Verdensdel havde for kun 100 Aar siden maatte slaa sig sammen mod Frankrig, da det i en Aarrække havde realiseret netop dette Formaal; Frankrig erklærede Tyskland Krig 50 Aar senere under selve Refrainet: Il est à nous, le Rhin français; *Foch* og Tardieu forlangte udtrykkeligt i Paris 1919 Afstaaelsen af Rhinlandene. Men desuagtet lod Verdens offentlige Mening sig bluffe af fransk, opportunistisk Prokuratortale om, at et stort og stolt, krigersk, ærgerrigt og erhvervslystent Folks gloriøse Politik denne Sides og hin Sides Havene nu var endt som kun en Inkassationsforretning.

Hvor meget mindre huskede man da, at den samme *Richelieu*, der overgav Frankrig som en Del af sit europæiske politiske Testamente Marschen mod og over Rhinen, samtidig bragte fransk Kolonisation i Afrika og Amerika i Blomst, at *Colbert* blev hans ivrige Efterfølger, at endnu ved Midten af det 18de Aarhundrede det uhyre Land fra Hudson Bai til Missisipiflodens Udløb var fransk, medens samtidig *Dupleix* i Forindien arbejdede paa at faa de franske ostindiske Kolonier udvidede til et mægtigt fransk Kolonirige. At en brat Nedgangslinie for fransk Kolonibesiddelse vel indtraadte ved Pariser-Freden 1763 og fortsattes — under stadige Kampe mellem England og Frankrig — Napoleonsperioden ud, men at det nittende Aarhundrede, fra Trediverne at regne, bragte en lige saa stadig Opgang, der ingenlunde standsedes af det europæiske Neder-

lag i 1870, tværtimod blev fortsat progressivt stigende fra Slutningen af 70erne over i vort tyvende Aarhundrede.

Glemt blev alle sejrrige franske Erobringskrige i Nordafrika, paa Madagaskar, i Tonkin og Annam, hvorigennem Lande lagdes under Frankrig, der i Afrika alene overstiger Moderlandets Størrelse over tyve Gange, og som rummer et Befolkningsantal sikkert større endnu end de Fabryske 60 Millioner. Svundet ganske af Erindringen var det vidunderligt symptomatiske, historiske Øjeblik i 1898, da *Kitchener* i Fachoda viste Storbritanniens Kløer mod Major *Marchand*, der stille trak Poten ind for den europæiske Revanches Skyld, som man aldrig skulde tale om, men altid tænke paa. I et Anfald af dyb, historisk Distraktion gjorde Angelsachserne paa denne og hin Side af Atlanterhavet Franskmændenes Arbejde til Gennemførelse af den Rhinpolitik, der altid var en Hovedhjørnesten for fransk Verdenspolitik, rettet mod England.

Nu staar Poincarés Generaler paa begge Rhinbredder og har faktisk erobret baade Rhinlandene og Ruhrdistriktet for en Tid, der er lige saa uoverskuelig som Erstatningssummerne er uopnaaelige. Ophævet er den „evige" Neutralitet, der oprettedes af Magterne til Beskyttelse mod franske Prætensioner paa det Belgien, Franskmændene under Revolutionen og Napoleon havde holdt erobret. Gennem det fransk-belgiske Militærforbund blev den af Tyskerne under Krigen lidenskabeligt eftertragtede flanderske Kyst Frankrig sikret. „Pistolen mod Englands Bryst" hviler i Frankrigs Haand.

Hvorfor skulde saa ikke i de store Traditioners Land Trikoloren saa at sige af sig selv glide til Tops over et europæisk-oversøisk Storfrankrig, hvis økonomiske og politiske „possibilités de demain" Fabry med saa stor en Ret betoner. Frankrigs Kampflyvere svæver jo foreløbig uanfægtede i Luften fra den engelske Kanal til det engelske Afrika, og Major Marchand — der efter Haanden er avanceret til General — blev i Juli 1921 Storkors af Æreslegionen, ombølget af franske Avisers Hyldest som Fortidens Helt og Fremtidens Symbol.

Paa *Morels* Møde i Central Hall i London den 27. April 1920, der egentlig kun havde Frankrigs Anvendelse af farvede Tropper i det besatte Tyskland til Genstand, kom det dog, om end spagfærdigt, frem, at „de britiske Kolonier paa mange Hundrede af Mile grænser til de franske. Sierra Leone, Guldkysten, Nigeria omgives paa alle deres Landgrænser af franske Besiddelser, tager sig ud som Øer paa et uhyre Hav af fransk Territorium, og med Henblik paa Muligheder for fremtidig Strid med Frankrig — hvad Gud forbyde — tør man ikke overse, at Franskmændene nu er i Gang med hurtigst muligt at militarisere de Stammer og Samfund, som hører ind under dem. De har aabent forkyndt det Maal, at faa alle voksne, afrikanske Mænd gjort til Soldater og opøvede i alle moderne Krigsførelses Kunster. „Og" hedder det tilsidst med et noget tilbagetrængt Hjertesuk, „saa ligger vore Kolonier midt i dette militariserede Afrika, og vi har

kun svage, halvt militære Polititropper til at opretholde Ordenen . . .!

Hvorfra disse Taarer? fristes man til at spørge. —

At Frankrig for at krone sin Sejr ved et Imperium, som var fransk Tradition værdigt, har maattet forskrive sig til den sorte Samiel anfægter ganske vist nogle Franskmænd.

Romain Rolland har i sin Bog „Au dessus de la melée" protesteret og skrev til Morel om „de Statsmænds utrolige Blindhed, der uden at blive det var udleverede Europa til det gule og det sorte Fastland, som de med deres egne Hænder havde bevæbnet." Franske socialistiske Deputerede har udtalt sig lige saa bekymret som deres Kollega *Jean Longuet*, der talte om Anvendelsen af farvede Tropper mod de Hvide som et Frafald fra „de bedste Traditioner i Voltaires, Victor Hugos, Michelets og Jean Jaurès' Frankrig". Selv et Blad som „Le Temps" bragte den 26. April 1923 et Indlæg, der til Slut siger, at Frankrig, med sin sorte Hær, der ogsaa skal fægte i Europa, „kaster sig ud i det ubekendte, hvor alle Skuffelser lurer. Indtil den Dag i Dag har der ikke været noget Eksempel paa en europæisk Magt, der betroede Vagten ved sine Grænser til halvciviliserede Tropper, som rekruteredes udefra. Dog, jeg tager Fejl: i Romerriget mod dets Nedgang, erstattede man Legionerne med Bander af Barbarer. Man husker, hvad det kostede!"

Men Hovedmassen følger blindt hen Førerne, der inderst inde stoler paa, at de farvede Aander, de besvor, vil være lige saa „dumme Djævle", som Fransk-

mændenes hvide Allierede har vist sig at være, saa at de nok kan tumle dem. Ganske vist siges jo af Mester Samiels Frikugler én at skulle gaa forkert, man véd ikke hvilken i Rækken! N'importe — qui vivra, verra! Foreløbig oplæres de farvede Hjælpere militært saa fuldendt som muligt, og Vejen aabnes dem til hvide Kvinders Arme.

Fabry siger med Rette, at „det er ikke nok at sikre Rekruteringen af de indfødte Kontingenter, man maa ogsaa undervise dem i hvad moderne Kamp kræver og lære dem at anvende det videnskabelige Materiel, som dér spiller saa stor en Rolle." Han behøver ikke at tilføje, at med Nutidens tekniske og øvrige Udvikling, kræver moderne militær Uddannelse af Farvede under almindelig Værnepligts Form, disses stærkt udvidede *civile* Opdragelse, og det er lige saa unødvendigt at understrege, at Farvede, der under Fanen er ligestillede med Hvide, noget hurtigere eller noget langsommere maa naa en social Ligeberettigelse, der ogsaa maa strække sig til det seksuelles Omraade. —

Det moderne Frankrigs kulturelle Kolonialpolitik gav allerede inden Krigen Anledning til Diskussion. Som bekendt udsugede fransk Kapital og pinte fransk Administration de farvede Lande mindst lige saa hensynsløst, som det kunde være Tilfældet i andre europæiske Magters Besiddelser; alene Fortale og Efterskrift til den franske Neger *René Marans* med Goncourt-Prisen belønnede Roman, „Batouala", taler tilstrækkeligt i saa Henseende. Men lige saa bekendt er det,

at Franskmændene ikke i samme Grad som Englænderne og Tyskerne holdt de indfødte Befolkninger paa Afstand. De lod de Farvede fungere indenfor Administrationen nogenlunde højt op, endog i nogen Grad komme ind i Domstolene og blive Officerer, bragte dem frem til selve Deputeretkammerets Sæder; man traf i franske Kolonier farvede Hustruer til hvide Mænd og — hvad der præger endnu dybere — hvide Prostituerede for velhavende Negere. Men da nu, i Følge Fabry, „den Afgørelse, der har Betydning for hele det samlede Frankrig med Kolonier („France-Colonies") sandsynligvis falder i Europa", vil i Følgc Betænkningen „Hovedmassen" af de farvede Tropper, „blive at gruppere enten paa fransk Territorium eller i Landsdelene ved Middelhavet". Foreløbig er det egentlige Frankrig betænkt med 21 indfødte Regimenter, men Kommissionen mener, at „man med Forsigtighed (prudence) kan gaa videre (avancer) paa den nye Vej".

Hertil kommer — hvad den Fabryske Betænkning indenfor sine Rammer ikke kan anføre — at den for uoverskuelig Tid fransk besatte Del af Tyskland — et Landomraade med 12 Millioner hvid Befolkning — har haft og stadig har farvede Besættelsestropper i meget betydeligt Antal.

Hvilken Agassisk demoraliserende Raceblanding disse Tusinder paa Tusinder livskraftige, unge Farvede indenfor hvide, franske og tyske Befolkninger vil kunne medføre, kræver ikke nærmere Paavisning. Donna è mobile har været et frugtbart varieret Motiv til alle Tider og i alle Lande.

IV.

Betegnende nok var det rent praktisk Handling af *Amerikanere*, som først bibragte det store Publikum en Anelse om, at Franskmændene ved den metodiske Militarisering af deres over 60 Millioner Farvede til Anvendelse i Europa mod et hvidt Folk har oprullet et Raceproblem af endnu uoverskuelig Rækkevidde. Fra Paris meldte Telegrambureauerne sidste Sommer, at amerikanske Turister havde protesteret mod Nærværelsen i mondæne, offentlige Lokaler af franske — mere eller mindre krigsdekorerede — Farvede med deres hvide „Damer".

Den ledende, franske Verden reagerede øjeblikkeligt saaledes, som den var nødsaget til at gøre det. Poincaré skrev et Brev til en farvet, fransk Deputeret, hvori han skarpt dadlede Amerikanernes „taktløse" Optræden; en officiel Pressenotits forkyndte Straffe for dem, der i den paagældende Retning ikke vilde respektere fransk Sæd og Lov, og det kolonialt ledende Tidsskrift „Dépêche Coloniale" (for 7. August 1923) hævdede, at Amerikanerne (som reddede Frankrig) i det foreliggende Spørgsmaal var „Barbarer" (ligesom Tyskerne), der „intet havde lært og intet glemt", de viste Mangel paa god Opdragelse og befandt sig

under beklagelig Indflydelse af Racefordom (préjugé de la couleur); Negeren var hverken den Hvide overlegen eller underlegen, hvad der blandt andet fremgik af hans Handelssædvaner, Ordsprog, Fortællinger, saaledes som de eksempelvis fremstilledes i en Bog af den sudanesiske, franske Neger *Moussa Travelé*. Og den i den givne Forbindelse mest autoritære, franske Personlighed, selve Koloniministeren *Sarraut*, har i et Foredrag i „Union coloniale" i Bryssel resolut taget Spørgsmaalet op som den Mand, der har faaet Fanden paa Ryggen og nu bærer ham frem. For en fremragende Forsamling, med Kong Albert i Spidsen, tegnede han den franske Kolonialpolitiks aktuelle, moralske Linjer, der — paa Trods af alle moderne, praktiske og videnskabelige Erfaringer — drages direkte fra det attende Aarhundredes Rousseau. Det „større Frankrig" omslutter med samme Kærlighed sine knapt 40 Millioner hvide og over 60 Millioner farvede Undersaatter, ingen af dem hører til noget „Kolonifolk", alle er de, fra Indokineserne, Negrene, Araberne gennem de forskelligt farvetonede Bastarder op til Pariserne, ikke blot Mennesker med „Menneskerettigheder", men „Medlemmer af den store franske Familie", der „som Borgere tjener Fanen". Hermed har Frankrig, hævder Sarraut, villet gøre Skridtet frem imod „at skabe en Menneskehed" og „en international Moral". Frankrig „kan ikke indrømme, at der findes Racer, utilgængelige for Forædling!"

Raceforædling, international Moral, Skabelse af en Menneskehed!

Hvilken herlig Sommerfugl er der ikke opstaaet af

den teknisk militære Larve, der Aartier igennem laborerede med Spørgsmaalet om, hvorvidt det gik an, af Hensyn til de franske Koloniers Sikkerhed, paa Grund af moderne Fægtnings Krav, med Henblik paa Forholdet mellem farvet Mand og hvid Mand (eller rettere Kvinde), at uddanne Farvede til militær Anvendelse ogsaa i Evropa og eventuelt garnisonere dem dér!

Fabrys Kommissionsbetænkning er endnu ikke naaet helt ud af det faglige Puppehylster. Den nævner i alt Fald Bekymringer, man før 1914 nærede for, at moderne Militarisering af Farvede kunde bringe de franske Kolonier i Fare, selv om den, saare letsindigt, mener, at de farvede Troppers loyale Holdning under Verdenskrigen berettiger Frankrig til nu at se bort fra denne Frygt; den strejfer ogsaa, om end meget let, den moralske Risiko ved Garnisoneringen af farvede Soldater i Evropa, og berører, at de Hvides Prestige derigennem kan lide Skade, hvorfor *foreløbig* kun(!) de 21 Regimenter tør stationeres i Moderlandet og Middelhavsegnene. Ja, med lidt god Vilje kan man endog bag de sidste Betænkeligheder skimte Racekrydsningen, der vil følge med den farvede Garnisonering i Frankrig (og den besatte Del af Tyskland), samt automatisk ledsage de nødvendigt tiltagende, sociale Indrømmelser overfor de Farvede i det „udvidede, franske Fædreland".

Men Frankrigs officielleste, civile Repræsentant i Sagen er naaet til ganske at afstrejfe alt jordisk og blive ren Idé.

Dette er i Overensstemmelse med lige saa gammel,

fransk Tradition som Marschen mod og over Rhinen og Tanken om fransk Verdensvælde.

Der blev altid hejst en Idealiteternes Fane over Frankrigs mest praktiske Formaal, og „les dupes" Verden over faldt bestandig i Henrykkelse over dens Farver og løb efter Militærmusiken med alle Massesuggestionens Gebærder, i Stedet for — hvad der var al god Grund til — at beundre fransk krigersk Passion, haardnakket Erhvervslyst og stringent Politik. Som det hedder i en historisk enfoldig, dansk Bog, som derfor under Verdenskrigen maatte opleve Udgave paa Udgave: „Frankrig er *Frihedens* Land. Frankrig er altid rede, hvor det gælder en stor Sag, der betyder Frihed og Fremskridt."

Da Ludvig den Fjortende arbejdede i sin Rhinpolitik — hvis *højst jordiske* Realisme fortræffeligt karakteriseres af den franske Historiker *Ernest Lavisse* — proklamerede Solkongen sin Retfærdighedens Kamp for „les libertés germaniques", det vil sige for de tyske Fyrsters „Frihed" over for Kejseren og det tyske Rige, der repræsenterede Mulighederne for tysk Sammenhold. Da Revolutionen og Napoleon erobrede Rhinlandene og splittede det tyske Rige i magtesløse Vasalstater af Frankrig, var det ogsaa i „Friheden"s Navn, om end det denne Gang til en Afveksling var *Folkenes* Frihed *imod* Fyrsterne. I Verdenskrigen kæmpede Frankrig officielt *ikke* for „Revanchen for Sedan og Waterloo", men krævede Frihed for Demokratierne (det tyske Riges indbefattet) og for alle undertrykte Folkeslag (Ruslands og de andre Allieredes *udelukkede*).

Nu organiserer det sine Millioner paa Millioner Farvede til „Sikring" af Frankrig, det vil sige af fransk Overherredømme i Evropa, til det nedværdigede Tysklands Forringelse i alle Retninger og til Forsøg paa at skabe et kolonialt Vælde, der truer de Angelsachsere, som nedkæmpede det Bourbonske Frankrigs Kolonimagt og Napoleon — altsammen under Parolen *Racernes* Frihed.

Med Sandhed tør det siges, at vel var Idéen altid Frankrig en fager Brud, men det har lige saa bestandigt søgt at gøre hende til et godt Parti.

Om Frankrigs afrikanske og asiatiske, brune, sorte og gule Farvede i det noget længere Løb vil finde sig i at spille Medgiften ved fransk Imperialismes nyeste Formæling med Idéen turde imidlertid være mere end tvivlsomt.

Rejsende af alle Nationer har efter Verdenskrigen skildret den Uro og det Overmod, som er fremkaldt blandt de Farvede i Frankrigs Kolonialrige ved Araberes, Negeres og gule Folkeslags Deltagelse i Verdenskrigen paa fransk Side mod et andet hvidt Folk. En Bevægelse, der naturnødvendigt maa tage yderligere Fart med disse Farvedes fremtidige militære Anvendelse i Frankrigs Interesse under mere udviklede og fuldkomment faste Former.

For blot at citere et enkelt, uvildigt Vidne kan anføres en typisk og ret alsidig Beretning af den danske Skibslæge *Aage Krarup-Nielsen* fra den franske Eksporthavn Dakar i Senegal („En Hvalfangerfærd. Gen-

nem Troperne til Sydishavet" 1921). Her fortælles om „den sorte Slampert af en Skibshandler-Clerk, der lovede Guld og grønne Skove og en halv Ton Is omgaaende", men endnu efter to Dages Forløb intet leverede. Da han noget bedugget kommer om Bord og bliver modtaget med Bebrejdelser, svarer han frækt, at han „er en „high-life-people" og ikke vil høre Vrøvl for den Slags Bagateller; han har været med i Krigen og er vel god nok til at være Kammerat med hvilken som helst hvid Mand". Og Forfatteren fortsætter: „Disse „high-life-people" Negre giver gode Fingerpeg med Hensyn til Tilstandene, der kan ventes under den Negerfrigørelse og Selvstyreindretning, som der agiteres for blandt de Indfødte af Lenins Agenter lige fra Sudan til Dakar og Syd paa helt til Kap .... Udflugten til Europas Krigsskuepladser har saaet sin onde Sæd, der gror villigt og næres af en stadig og stille, underjordisk Agitation. Ingen føler sig rigtig tryg. Ikke at forstaa, at der sker Forulempelser af de Hvide, men Tonen, hvori Negrene svarer de Hvide, og Blikkene, der ledsager Ordene, røber, hvor meget Eksplosionsstof der er i Luften."

Som enhver, der har berejst Afrika, nævner Dr. Krarup-Nielsen Forskellen mellem Englændernes og Franskmændenes Maade at behandle de Indfødte paa: „Englænderne taler altid kort og forretningsmæssigt til dem, aldrig nogen Fraternisering! Franskmændene derimod snakker op ad Vægge og ned ad Stolper, og er de i godt Humør, kan de finde paa at dunke den Sorte venskabeligt i Ryggen, med det Resultat, at

næste Dag mener Niggeren, han passende kan klappe Franskmanden paa Maven til Gengæld og grine fjollet, naar denne raser over en eller anden grov Forsømmelse. Respekten for de Hvide er som sagt ved at smuldre hen."

At derimod de Farvedes Respekt for sig selv er tiltaget, ikke mindst ved, at de „har lært at skyde med Rifler og Maskingeværer og lært at skyde sikkert" noterer den danske Forfatter til Overflod. „Og", slutter han, „kan hænde, Europa en Dag fortryder, at det ikke gav Afkald paa den søde Hævn, det var, at lade disse khakiklædte Aber repræsentere de Allierede i de besatte, tyske Landsdele og gav dem Lejlighed til at ydmyge og triumfere over en hvid Befolkning, selv om det var „Bocher". Det var en demoraliserende og respektnedbrydende Anvendelse af de Sorte, som man endnu mindre forstaar, naar man har opholdt sig iblandt dem."

Allerede under Krigen havde den amerikanske Negerjournalist og Vandretaler *Markus Garvey*, hvis litterære Virksomhed begyndte i Bastard-Staten Costa-Rica, vakt fornyet Opmærksomhed for „den ætiopiske Bevægelse" og dens Feltraab „Afrika for Afrikanerne" gennem en svulmende Agitation, hvis Virkninger utvivlsomt efter Krigen har bredt sig over hele det mørke Fastland, til Dels i Tilknytning til bolsjevikisk Propaganda. Talrige Negerforsamlinger er afholdte, hemmelige Negerforbund stiftedes, Negeraviser blev grundede. Bevægelsen er sikkert nok rig paa Latterlighed og grotesk Overdrivelse, for Eksempel valgtes Garvey i 1920 paa et farvet Massemøde i New York til

„Provisorisk Præsident for Afrika"; Hovedstaden i Liberia, *Monrovia*, en ynkelig, farvet Handelsstad paa Guldkysten udnævntes til Hovedstad i den endnu ikke eksisterende, almindelige Negerrepublik og hædredes med Betegnelsen „Det sorte Rom"; som „Præsident for det andet internationale Negerkonvent" telegraferede Garvey til Føreren for de indiske Nationalister, *Mahatma Ghandi*: „Fra 400 Millioner ved os repræsenterede Negre beder vi Dem modtage de bedste Ønsker for Indiens snarlige Befrielse fra fremmed Undertrykkelses Trældom. De kan regne paa os, hvor vi blot paa nogen Maade kan hjælpe dem."

Men paa den anden Side regner et Opraab som Garveys „A la race noire", der i Følge „Dépêche Coloniale" i 1922 „udbredtes blandt de Sorte i franske, engelske, italienske Kolonier og særlig blandt de farvede Tropper", med reellere Følelser. Dets Overskrift er vel det bombastiske: „Kampen mod den hvide Races Folk er forkyndt", men i Teksten hedder det ulige jævnere bl. a.: „De Millioner af Negre, som til deres Ulykke lever under den hvide Races Herredømme, er bestemte paa at optræde solidarisk som en samlet og forenet Race og ikke følge noget Kald fra nogen af de Fremmede, som undertrykker dem. Vi vil fremtidig ikke gøre et Skridt fremad eller et Skridt tilbage for at forsvare de andre, men vi vil blive forenede og kæmpe for vort Fædreland Afrikas Uafhængighed og for vor Races Frigørelse. Hvis de, som laver Krige, venter, at Negrene skal gaa i Kamp sammen med dem, maa de give dem vægtige Grunde, inden de sætter sig

i Marsch. Negeren har nemlig *ogsaa* et Ønske, og det er, at alle fremmede Folk, alle fremmede Racer skal væk fra den afrikanske Jord, som er den sorte Races Fædreland og Moder (mère-patrie).“

Den moderne Negers Haab og Forsætter er bleven iklædte poetisk Skikkelse af Digtere som *Claude Mckay*, en Fuldblodsneger fra Jamaica, der nu lever i New York som ivrig Agitator for den sorte Races Fremgang og politiske Emancipation.

I hans „Manende Raab“ (Exhortation) hedder det bl. a.: „Det er sødt ved Nat at sove, men om Dagen skal man virke. Sønner af den sorte Nat og som kender til dens Vellyst, nu staar Solen klar paa Himlen! Fra den dybe Urskovs Skygge, hvor den skjulte Panther lurer, løft de tunge Øjenlaag! Husk, at I har Børn at værne — Æthiopier, vaagn op!“

Som en af Pansovjetkongressens Mænd var Claude Mckay i Moskov 1922, og en anden af hans Poesier med den talende Titel „Til de hvide Fjender“ er et betegnende Vidnesbyrd om den intelligente Nutidsnegers Tro paa sin Races Styrke og Sympati for Bolsjevismen, som menes ved sine Tanker og sine Vaaben at kunne skabe den Verdensresolution, der vil give Negrenes Millioner den Plads, der tilkommer dem indenfor Menneskeheden.

Digtet lyder (i dansk Oversættelse ved *Carl Kjersmeier*):

Tror I ikke, jeg kunde være blodtørstig og vild?
Tror I ikke, jeg kunde gribe et Gevær

og skyde ti af Jer for enhver
af mine sorte Brødre, I har brændt og myrdet?
Tror I ikke, jeg kunde gengælde enhver
af Eders blodige Gerninger tifold blodigt?
Er jeg ikke en Søn af det sorte Afrika?

Men den Almægtige drog min Sjæl bort fra Mørket
og sagde til mig: Ogsaa Du skal som en Kærte
sprede dit Lys over den formørkede Jord.
Jeg satte Dig Side om Side i Verden med de Hvide,
for at Du selv skulde erkende dit Menneskeværd.
Inden Verden opsluges af den evige Nat
skal *dit* Lys ogsaa have tindret, gaa blot fremad, fremad!

— Fabry taler i sin Kommissionsbetænkning om den Kompliment, det er for fransk Koloniforvaltning, at de Farvede under Verdenskrigen tjente Frankrigs Fane med Hengivenhed (og med Tab paa indtil 65 Procent), uagtet der forud for denne Hengivenhed under fransk Kommando i Europa Gang paa Gang ved Udskrivningerne i Afrika baade blandt Arabere og Negre fandt alvorlige Uroligheder Sted, som de hvide Franskmænd maatte bekæmpe med Vaabenmagt (se f. Eks. Dépêche Coloniale for December 1916).

Samme Anerkendelse af fransk, kolonial Administrations Principer og Praksis kan man høre gentaget ikke blot af andre, hvide eller farvede, Franskmænd — altsaa dog René Maran kraftigt undtaget — men ogsaa af visse engelske Forfattere, der nærmest synes bange for, at Franskmændene skal kunne blive ved at putte de Farvede Blaar i Øjnene, saa at det i første Omgang gaar ud over Englænderne.

Den gunstige Dom over franske, koloniale Metoders Resultater bekræftes for en hastig Betragter af en Negerkongres, der ved Efteraarstide 1921 blev afholdt, først i London, dernæst i Bryssel og Paris.

I London sejrede den amerikanske Mulat Burghardt du Bois' Retning, der vel forkaster Garveys pralende Trudsler om aktuel Anvendelse af Vold, men fordrer, at enten maa de Hvide i Afrika indrømme de Farvede fuldkommen Ligeberettigelse, eller ogsaa maa Racerne fredeligt skilles, idet de Hvide rømmer de Sortes Verdensdel. I Bryssel blev den farvede, franske Deputerede fra Senegal, *Diagne*, valgt til Præsident og forstod at afbryde Forhandlingerne, uden at en ogsaa dér truende, skarp Resolution naaede til Vedtagelse. Først i Paris vedtoges under Diagnes Ledelse en maadeholden Resolution. Alle „civiliserede" Menneskers Lighed uden Hensyn til Race, systematisk Opdragelse af de Farvede o. l. proklameredes, og fransk Kolonialpolitik smykkedes med Laurbær under venlig Holdning overfor Tilstandene i portugisiske og spanske, oversøiske Lande, med streng Kritik af England og fuldkommen Fordømmelse af de forenede Stater i Nordamerika, hvor den formelt fri Neger socialt nedværdigedes ved en (særlig seksuelt) skarpt fastholdt „color line".

Værdien af al den Parisiske Broderlighed mellem Hvide og Farvede belyses klart nok allerede et Par Maaneder senere — d. 19. Oktober 1922 — af det sydafrikanske Negerblad „Abantu-Batho" (efter Aftryk i det ligeledes sydafrikanske „Volkstem"). Her hedder

det: „Den sorte Mand er alle Folkeslags Fader. Europa er ufrugtbart og færdigt. Dets uhyre Fremskridt før Krigen var den sidste Opblussen af et Lys, der er ved at gaa ud. Den Krig, der vil komme, bliver en Udryddelsens Krig for de Hvide. Tilintetgørende Eksplosionsstoffer vil blive kastede ned paa Byer og Landsbyer, og hele Civilisationer tilintetgøres. Pest, Mord og Sult vil gaa igennem Japhtas Børns Lande. Deres Boliger vil komme til at staa tomme, og fra alle fire Verdenshjørner vil Hams Sønner strømme til for at tage deres Forfædres Lande i Besiddelse. Værer beredte!" Og det vil erindres, at Opraabet til alle Afrikanere gik fra den ene sorte Soldaternæve til den anden mere end et Aar efter, at de sorte Menneskerettigheder var bleven saa festligt belyste i Paris.

Denne Uafhængighedsproklamation paalægger udtrykkeligt de Sorte, ikke at lade det komme til Religionsstridigheder mellem mohammedanske eller kristne (der burde være tilføjet eller hedenske) Farvede: „Det eneste, vi skal stræbe efter, er at fri vor fædrene Jord fra Undertrykkelse .... vi bør ikke forsømme at udnytte det nu gunstige Øjeblik til at generhverve vor Frihed og komme ud af vore Undertrykkeres Kløer, *hvad enten de er Englændere, Franskmænd eller andre.*"

Dette er den „Lighed" mellem de Hvide, som René Maran peger paa i sin, som han stadig fremhæver det, „ganske objektive" Roman. Fortællingen foregaar under Verdenskrigen, og i et Negerselskab siger En: „I vil tillade mig at ønske, at Franceserne maa blive slaaede af Alemanerne," men en anden Neger svarer: „Aa,

dit Fæhoved! Alemaner, Frances, det er *Hvide* allesammen."

— Ord er ganske vist kun Ord, men de kan være Dragetænder, af hvilke der gror Mænd. Noget langsommere eller noget hurtigere drages i Afrika ubetinget Plovfurerne, hvori der kan saas. Glemmes maa det ikke, at Afrikas *brune* Farvede — der af franske Officerer betegnes som vanskeligst at behandle — direkte og indirekte vinder større og større Indflydelse paa de Sorte ved, at muhammedansk Mission efter kristen Organisations Forbillede Aar efter Aar gør mere og mere overvældende Fremskridt inden for de hedenske Negres utalte Millioner. Med stærk tiltagen Styrke gælder Sir *Richard Trelfall's* for Aar tilbage udtalte Ord: „Muhamedanismen gør underbare Fremskridt i det Indre af Afrika. Den er ved fuldkomment at knuse Hedenskabet. Imod den er den kristne Propaganda kun et Fantom. En alvorlig Faktor i Kampen om, hvilken Race der skal bevare Herredømmet over Afrika, er den stridende Muhamedanismes mere og mere rivende Udbredelse blandt de ækvatoriale, vilde Folkeslag. Med meget faa Undtagelser er Afrikas Farvede først og fremmest Krigere. Den Stærkestes Ret er deres Lov. De blev erobrede, de vil erobre igen. Muhammedanismens krigerske Aand tiltrækker dem uendelig meget mere end den kristne Læres fredselskende Mildhed."

Det er forøvrigt ogsaa en — fra Malaier nedstammende — højt dannet Muhamedaner, Dr. *Abdurrahman* i Kapstaden, der leder „African political organisation",

hvori de fremskredne Elementer indenfor *alle* forskellige Farvede i den sydafrikanske Union er samlede, og som dér allerede spiller en væsentlig, politisk Rolle i ethvert Spørgsmaal dem vedrørende. —

Hertil kommer sluttelig Afrikas fæstnede Forbindelse med det gule Østen og de sorte, røde og blakkede Dele af Amerika, baade gennem indisk og til Dels kinesisk Indvandring i Afrika og navnlig ved en aandelig Paavirkning, der vil stige, jo mere de franske Militærformaal tvinger deres Tjenere til at bibringe Farvede boglig og anden Lærdom.

Dépêche Coloniale kommenterer Garveys truende Opraab med nogle Bemærkninger, der udtaler, at den deri indeholdte „Appel til Insubordination blandt vore sorte Tropper har ret ringe Udsigt til at blive hørt. I det store hele er alt dette ikke meget alvorligt." „For Øjeblikket" (pour le moment) tilføjes der dog. Og det hedder tilsidst: „*Alligevel* maa man være klar over, at naar den Art Tilkendegivelser gentager sig regelmæssigt, kan de ende med at ophidse visse Dele af Befolkningerne og skabe os Vanskeligheder". Dem maa man søge „paa Forhaand at imødegaa ved resolut at gaa videre med Forbedringen af vore farvede Indfødtes materielle Tilstand og sociale Forfatning, i Særdeleshed ved indgaaende Udvikling af Lægehjælp".

Dette er saare naive Ord.

Da den unge Kejser Wilhelm sagde til Bismarck, at han vilde have *tilfredse* Arbejdere, spurgte den Gamle: „Har Deres Majestæt nogen Sinde set tilfredse

Millionærer?“ Mer' vil ha' mer', og mer' vil navnlig have Magt. Taknemmelighed er hverken lavere staaende Menneskers eller Samfundsklassers eller Folkeracers Sag.

Og det er næsten endnu mere naivt at føle sig beroliget ved, at selve Garvey for nylig har vist sig at være en borgerlig Bedrager, som Amerikanerne har kunnet putte i Hullet for adskillige Aar. Intet europæisk Folk behøver at se sig langt omkring indenfor de egne fire Vægge for at konstatere, at Samfundsbevægelser Gang paa Gang til Førere havde Bedragere, som gik til Bunds, men at deres Ords Sæd allerede da havde baaret Frugt og — at man forøvrigt som Regel endte med at gøre dem til Martyrer.

V.

Det saakaldte douce France beboes af en dur Français. Franskmanden er haard som Diamanten, der baade kan skære skarpere end Staalet og selv lader sig slibe i straalende Facetter. Han er klar — Logiker, Matematiker, Stilist; intet ligger ham nærmere end Interessepolitik, intet fjærnere end Sentimentalitet, omend han som Stilist meget vel forstaar at indføle sig i den og eftergøre den. Han har mere Smag end Stemning, kan baade tie, hvor andre lader Munden løbe, og til Gengæld bruge Munden saa kunstfærdigt, at han løber med andre. Hans Lidenskab er aldrig — som Tyskerens — en Rus, der kan ende enten i Rendestenen eller oven over de syv Glashimle, den bliver ham altid kun en eksalteret Aktivitet, der har døvet Sanser og Forstand for alle andre Indflydelser end dem, som tjener det Maal, der i Øjeblikket behersker ham. Han vover Springet og suger, om det lykkes, med Vellyst den sidste Bloddraabe ud af sit Resultat; men hvis han springer fejl, trækker han sig blødende tilbage i sit Hi, med Øjnene bestandig spejdende efter Chancerne til at vove Springet paany.

Fransk Politik har Aarhundrede efter Aarhundrede haft to Maal.

Det ene er *Rhinen*.

Det andet kunde man kalde *Charlemagne*.

Det første er militært-geografisk og europæisk, det sidste verdenspolitisk og kulturelt.

Begge er de realistisk franske lige ind i Marven og tjener med Haardnakkethed fransk Trang til Bevægelse, Glans, Ære og Velstand.

Camille Rouget, Louvois' Historieskriver, hævder med glimrende Ret, at „intet Folk paa Jorden har siden Romernes Dage følt en saa lidenskabelig Lyst til at gøre Erobringer, som vort. Enten de var retfærdige eller uretfærdige, fornuftige eller forrykte, gavnlige eller til ingen Nytte, har ikke betydet noget for os."

Il faut faire
Bruit sur terre
Et la guerre
N'est qu'un jeu,

som der staar i en fransk Sang fra det syttende Aarhundrede.

Og denne franske — krigerske og kulturelle — Trang til at gøre bruit sur terre gennem Modets, Intelligensens og Kunstens Spil støttes virksomt af en overordentlig Glæde ved at erhverve.

Enhver, som har haft med Franskmænd at gøre, kender dette sidste Træk, der afføder mange Dyder og skaber pinlige Svagheder. Typisk klart er det fremhævet i *Zolas* Roman „Jorden", der skildrer de franske Bønder, som i egentlig og overført Forstand har dyrket og forøget Frankrigs Jord gennem Tiderne. Da den

gamle, franske Bonde, Fa'er Fouan, sidder hos Sagføreren med sine Børn og udvikler, hvorfor han nu maa skifte med dem, „var der noget han ikke nævnede, men som fremgik tydeligt af den tilbagetrængte Bevægelse, der sad ham i Halsen. Det var den uendelige Sørgmodighed, den dumpe Harme, den sønderrivende Følelse, der gik igennem hele hans Legeme, fordi han maatte skille sig ved sin Ejendom, den, han saa heftigt havde begæret inden Faderens Død, som han derpaa havde dyrket med en helt brunstig Lidenskab, øget i Lod paa Lod og betalt med den smudsigste Gerrighed. Han havde elsket sin Jord som en Kvinde, der dræber, og for hvis Skyld, man begaar Mord." Og da Jean, „Korporalen", som er bleven Bonde igen efter Krigen i Italien, har lidt sine frygtelige Nederlag overfor Landsbyens Tyranner og mistet sin Hustru, vil han atter i Krig, denne Gang mod Tyskerne. Til Afsked ser han ud over Beaucesletten, hvor Markarbejderne gaar deres Gang som sædvanligt, og tænker: „Jorden alene er udødelig, den er Moderen, vi kommer fra, og som vi vender tilbage til, den elsker vi, saa at vi kan begaa Forbrydelser for den. Og gennem al Gru og Nød skaber den bestandig Liv igen, uden at vi forstaar dens Hensigt." Der lyder et Hornsignal langt borte, Jean retter sig: „Det var Krigen, der drog forbi, i Brandrøg, med sine Heste, sine Kanoner, sine Skrig, sit Haandgemæng. Han knyttede Næverne. Nuvel da! Siden han ikke mere kunde faa sig til at dyrke gamle Frankrigs Jord, saa vilde han forsvare den."

Forsvare den — og forøge den, i Lod efter Lod! —

Franskmændenes Ahner, en Del af den ariske Folkeæts vestlige Gruppe, var ifølge Traditioner, der gengives i romersk Historieskrivning Aarhundreder før vor Tidsregning, brudt krigersk frem „fra fjærne Øer og Lande paa den anden Side Rhinen og havde med Rhinen (og Mosel) som Operationsbasis angrebet og besejret Midtergalliens oprindelige Indbyggere, Ligurerne. De satte sig i Tidernes Løb fast i hele Gallien — den gamle græske Koloni Massilia undtaget — og fandt, som et fransk, populært, historisk Skrift fra Aarene lige før Verdenskrigen udtrykker sig — i dette Land „en geografisk fortræffeligt udrustet, kompakt Sekskant indrettet til Krig og *Angreb* paa alle Fronter."

Fra denne deres Landsfæstning gik de keltiske Gallere da ogsaa ud paa omfattende Erobringstog mod Syd til Spanien, Nord paa til Britannien, i østlig Retning over hele Centraleuropa, til Italien, Balkanhalvøen, Grækenland og Lilleasien.

Baade Romere og Grækere standsede til Dels Kelternes militære Ekspansion, men den mødte dog først sin Skæbne i den anden Linje af de vestlige Ariere, Germanerne, der var brudt op fra deres gamle Boliger omkring Elben og Weser for i Krigerfærd at vandre mod det nuværende vestlige og sydlige Tyskland.

Inden Cæsar kom til Gallien, stod Germanerne ikke blot ved Rhinen, men havde, som Kelterne før dem, benyttet Rhinstrømmen militært til Indfald i Gallien, hvor de sad som Sejrherrer over forskellige keltiske Folkeslag, der netop paakaldte Romernes Hjælp imod dem.

Allerede paa det første Blad af sin Bog om Gallerkrigen har Cæsar for tyve Aarhundreder siden udtalt den Sandhed om Galler og Germaner, Franskmænd og Tyskere, som det endnu ikke er lykkedes det tyvende Aarhundrede at faa Øje paa. Den klarhovede Romer nævner, som „de tapreste" blandt de galliske Folkeslag dem, der boede umiddelbart op ad „Germanerne paa den anden Side Rhinen, med hvem de stadig ligger i Krig." „Saa at sige hver Dag," siger han, „fører Gallerne Kampe med Germanerne, enten de søger at hindre dem i at overskride deres Grænser, eller de selv gør Indfald i deres Land."

„Galleren" betyder „Krigeren"; „Germaneren" vil ifølge Grimm sige „Skrigeren". I Krig og under Kampskrig har Folkeslag indenfor det fordums Gallien og det gamle Germanien Historien igennem været indviklede i Kampe mod hinanden omkring den afgørende, militære og økonomiske Operationsbasis, Rhinfloden. Allerede paa Cæsars Tid var Rhinstrømmen den gamle Militærvej, benyttet af Kelterne til at fravriste Ligurer og Iberer deres Gallien, af Germanerne mod Gallerne, af Cæsar mod Germanerne. I sit Løb fra Alperne til Nordsøen er Rhinen den militære Akse, hvorom Centraleuropa drejer. Den, som behersker Rhinen og dens Bredder, har Herredømmet over den vestligere Del af Midteuropa og Betingelserne for at kunne udstrække det videre. Intet kan være naturligere; intet er i højere Grad søgt skjult bag de kunstigste Figenblade.

— Den af Gallerne mod Germanerne hidkaldte Cæsar tog Sejrherrens Betaling for sin Hjælp ved kold-

blodigt at betvinge Gallerne selv. De romaniseredes hurtigt i Sprog og Sæder og delte som romerske Provinsboere Romerrigets Skæbne ved at blive Offer for Germanerne, der under den store Folkevandring bemægtigede sig mere og mere af Gallien, indtil deres ogsaa overfor andre germanske Stammer sejrrigste Folk, *Frankerne*, i Slutningen af det femte Aarhundrede gjorde Ende paa den sidste Rest af romersk Vælde i Gallien og dannede det *Frankerrige*, som under Karl den Store blev Verdensriget fra Oderen og Donau til Atlanterhavet, fra Eideren og Nordsøen til Middelhavet og Tiberen. Det gamle Gallien blev opsuget i dette mægtige germanske Erobringsrige, og da det ved Frankerrigets Deling mellem Karl den Stores Sønner genvandt Selvstændigheden fra inden Cæsars Dage, var der gaaet 400 Aar, og dets Grænser laa langt borte fra den Rhin, omkring hvis Bredder Galler og Germaner havde kæmpet.

Rhinstrømmen beherskedes nu fuldt ud af Germaner; det nye romanske Rige, der tog Navn af sine fordums germanske Beherskere, Frankerne, og kaldte sig regnum Francorum, France, Frankrige laa bag en ganske anden Flodgrænse, dannet fra Syd til Nord af Rhone, Saone, Maas og Schelde. I det næste *tre kvart Aartusinde* løber Rhinstrømmen fjernt fra Frankrigs Grænse gennem det tyske Riges Lande.

For en senere Tids franske Bevidsthed er denne klare historiske Kendsgerning ved en elegant psykologisk Forskydning, forvandlet til, at „Frankrig" efter Karl den Stores Død „mistede Rhinen", idet Franker-

riget, der blandt saa mange andre Lande havde erobret Gallien, simpelthen opfattes som en Udvidelse af det „Frankrig", der først kom til Eksistens bag Rhone-Schelde-Linien. Thi, ræsonneres der, de germanske Frankere erobrede nok med Vaaben Gallien, men Gallerne, alias „Franskmændene", havde gennem deres overlegne, fra Romerne nedarvede Kultur, erobret de i „Frankrig" indtrængte Germanere, (uden at der er Tale om den — betydelige — germanske Paavirkning af Gallerne i hele den Del af Landet, hvor de herskende Germaner i større Antal boede). Karl den Stores „Folk", (hvoraf de erobrede Gallere var en ringere Del og som omfattede mægtige Befolkninger baade paa germansk og *direkte klassisk* Jord) opstod efter denne franske Opfattelse ved, at Frankerne blev opsugede af „Gallo-Romanerne". Karl der Grosse bliver til *Charlemagne*, „vel Germaner af Race, men adopteret Galler."

For denne Tankegang kan det ingen Rolle spille, at den store Kejsers Dannelse, som det naturligt fulgte af Tiden, var *latinsk*, at han ifølge Eginhards samtidige Vidnesbyrd foruden Latinen kun talte sit germanske Modersmaal, bar germansk Dragt, tog germanske Hustruer, lod germanske Folkesange nedskrive paa Originalsproget, gav Maaneder og Vinde germanske Navne, „begyndte en Grammatik i Modersmaalet", residerede i det germanske Aachen, rejste sine berømteste Bygningsværker i Aachen, ved Mainz og Ingelheim m. v. Og den Omstændighed, at de germanske *Frankers* Rige militærtbeherskede begge Bredder

af Rhinen fra dens Udspring til dens Udløb kommer til at betyde, at „Gallerne (*Franskmændene*) for anden Gang gaar over Rhinen"!

Et historisk Propagandaskrift af en i Aarene 1909—1914 frugtbar, fransk, populær Forfatter *Emile Hayem* (hvorfra de ovenfor anførte Citater er hentede) viser da ogsaa paa Omslaget Charlemagnes Aand svævende over franske Rytterskarer, der med dragne Sabler sprænger af Sted „mod den galliske Rhin".

„Au Rhin gaulois", som Bogens Titel lyder, er udkommen i Tiden mellem Poincarés Valg til Præsident, der omtales i Bogen, og Verdenskrigens Udbrud; iøvrigt betegner det sig som anden Udgave af et Skrift betitlet *La Garde au Rhin*, der havde „den Ære, at Krigsministerierne, Ministeriet for offentlig Undervisning og Paris' Borgerrepræsentation og Magistrat tegnede Subskription paa det." Med sin Vrimmel af Illustrationer, Planer og Kort vidner „Mod den galliske Rhin" bredpopulært om politiske Strømninger og militære Fremtidsplaner i det Frankrig, der har betegnet sig som udpræget fredsommeligt og *uforberedt* angrebet af Tyskland i August 1914!

Fra alle Sider fremstiller og belyser Bogen „fransk Politiks evige Tanke": baseret paa Rhinen at beherske et splittet og uenigt Tyskland; Tilegnelsen lyder: Til vore Børn — I Erindring om vore Fædre; Mottoet er hentet fra Julius Cæsar: „Det forenede Gallien kan trodse Verden" og Fortalen understreger med stadig gentaget Styrke, at „den galliske Rhin,

som endnu er en Drøm, vil kunne blive til Virkelighed, hvis vi forbliver vort Maal tro."

Den moralske Berettigelse for det franske Hegemoni over Tyskland (og dermed Europa) finder Hayem i Franskmændenes (Gallernes) Charlemagneske, kulturelle Overlegenhed over Tyskerne: „Gallerne ejer de menneskelige Egenskaber af første Rang: Evne til at byde, fatte, opfinde, medens Germanerne ejer dem af anden Grad; de kan lyde, har Metode og udholdende Flid. Gallerne er Chefer, Germanerne Soldater. At lade Soldater kommandere deres Chefer vilde være den forkerte Verden, det modsatte giver gode Tropper. Gallien bør altsaa være Suverænen, Germanien Vasallen." Derfor er politisk *Tilbageerobring* af Rhingrænsen alle Franskmænds Pligt", og den unge Slægt i Frankrig, der „har forstaaet sin Mission", véd, at dette vil være „ogsaa i Europas Interesse, der kræver et samlet og mægtigt Frankrig, og lige saa lidt kan undvære den galliske Krigers Sværd som den franske Civilisations Fakkel," (der nu efter Verdenskrigen altsaa for en tredje Part skal løftes højt af bevæbnede, farvede Hænder).

Med folkelig Anskuelighed genspejler Hayem Skrift fransk Overleverings Tanker, der er bleven fornyede af en stor Række førende Navne indenfor den moderneste franske Digtning, Filosofi, Kirke, Historie, Skole, og som i den sidste halve Snes Aar inden Verdenskrigen med stigende Styrke førte det saakaldte radikalt-demokratiske Frankrig bort fra humanitært internationale Anfægtelser og tilbage til det syttende

Aarhundredes glimrende, franske Tradition, der atter bunder i tidligere Aarhundreder, fra dengang den i Virkeligheden uforgængelige Strid mellem England og Frankrig foreløbig var saa at sige endt i Europa for først at blive genoptaget paa den anden Side de store Have. „Carl den syvende", skriver Hayems, „*genoptog* Marschen mod Øst", mod Rhinen, og denne Marsch er med vekslende Held bleven fortsat siden da, stadig støttet til de tyske Statssamfunds Uenighed indenfor det tyske Rige, som det i 1806 endog lykkedes Napoleon for et Decennium helt at faa undlivet.

Det var en Række tyske, protestantiske Fyrster, der gik sammen med *Henrik den Anden* af Frankrig mod den katholske tyske Kejser og midt i det sekstende Aarhundrede med deres Tropper og Penge muliggjorde fransk Anneksion af de hidtil tyske Bispesæder Cambrai, Metz, Toul og Verdun, hvad den franske Konge i et paa tysk skrevet Manifest til Tyskerne, forbilledligt for senere Slægter, har betegnet som sket „uden Haab om nogen anden Nytte eller Vinding end, at Vi af Vor fri, kongelige Vilje agter at fremme den tyske Nations og det hellige Riges *Frihed*."

Hermed var Maas- og Mosel-Grændsen overskredet, og den korteste Marschlinje mod Rhinen aabnet. Richelieu fulgte den videre. Kardinalen gjorde de Protestanter, som han slog ned i Frankrig, til sine Forbundsfæller i Tyskland mod tyske Katholiker; medens han skaanselsløst bekæmpede de franske Stor-

mænds Partikularisme, begunstigede han tyske Fyrsters Separatisme og traadte ind for deres „Libertet" overfor Kejseren; samtidigt indkresedes det tyske Rige ved dets nordlige og østlige Grænse gennem Frankrigs Alliance med det protestantiske Sverige. Frugten af Richelieus overlegne Politik, den Westphalske Fred, knækkede den tyske Kejsers Magt til Gunst for en Sværm af gejstlige og verdslige Kurfyrster, Ærkebisper og Bisper, Hertuger, Fyrster, Landgrever, Markgrever, Borggrever, Grever og frie Rigsstæder i et gennemhærget og udplyndret Tyskland, hvis Befolkning var decimeret af Hungersnød og kulturelt set sat tilbage for Generationer. Frankrig havde faaet sin Overhøjhed over de tre Lothringske Bispesæder Metz, Toul og Verdun anerkendt, erhvervet den Habsburgske Del af Elsass med Breisach og opnaaet Ret til at holde Besætning i Philipsburg foruden i hele Elsass' umiddelbare Stæder.

Omsider havde Frankrig erobret sig frem til Rhinen og over paa den højre Rhinbred; det sad nu inde med den militært uvurderlige, paa alle Aarstider anvendelige, brede Udfaldsport fra den sydlige Del af det tyske Elsass ind i det aabne tyske Rige, som altid tillige kunde faldes i Nakken af Subsidiemagter. —

Under Fredsforhandlingerne i Münster havde Franskmændene oprindelig søgt at erhverve det Habsburgske Elsass som en Del af det tyske Rige for derigennem at faa Foden indenfor Døren og kunne tale med paa Rigsdagen til Bedste for franske Interesser. Da den tyske Kejser foretrak rent ud at afstaa sin Part af

Elsass, arbejdede *Mazarin* efter Ferdinand den Tredies Død paa at vinde den tyske Kejsertrone for Ludvig den Fjortende, og da heller ikke dette lykkedes opnaaede Richelieus store Efterfølger at faa dannet „Det rhinske Forbund", hvis Opgave var „gensidig Beskyttelse", og som — foruden Frankrig — omfattede de tre gejstlige Kurfyrstendømmer Mainz, Trier og Køln foruden en Række andre, tyske Smaastater behageligt nær ved Rhinen. Ludvig den Fjortendes store Erobringskrig mod Nederlandene, der, ud over Udnyttelsen af Rhinlinjen, tydeligt sigtede paa dennes logiske Konsekvens, det franske Hegemoni i Europa, blev understøttet af Kurfyrsten af Køln og Biskoppen af Münster; andre tyske Fyrster havde garanteret Frankrig deres Neutralitet; ogsaa den tyske Kejser lovede ved Krigens Udbrud at overlade Nederlandene til deres Skæbne. Og da Brandenburg i Krigens tredie Aar af Frygt for sine rhinske Besiddelser, havde grebet til Vaaben mod Franskmændene, maatte Kurfyrst Friederich Wilhelm afbryde Kampene for i Ilmarsch at gaa mod Frankrigs Allierede, Svenskerne, der faldt ind i hans Land.

Til de militære Alliancer ved Tysklands Østfront, som under Ludvig den Fjortende endog omfattede selve Kristenhedens dengang svorne Fjender, Tyrkerne, forstod Frankrig i „Frihedens" og Civilisationens" Interesse ogsaa at føje „Retten".

I Metz, Breisach, Tournai og Besançon — lutter Byer indenfor tildels endog nyerobret fransk Territorium — oprettede Ludvig den Fjortende „Genfor-

eningsdomstole" (Chambres de réunion), hvor franske Dommere skulde sidde til Doms over de Fortolkninger, deres Konge ønskede givet Bestemmelserne angaaende Landafstaaelser til Frankrig ved Fredsslutningerne i hans Regeringstid; Eksekutionen af Dommen overlodes til den kongelige Hærmagt som Rettens Tjener.

Her kendtes selvfølgelig for Ret, at under de „dependentia", hvormed en stor Række spanske og tyske Egne og Stæder var afstaaede i den Westphalske og Pyrenæerfreden, ved Fredsslutningerne i Aachen og Nimwegen, hørte alt, hvad Frankrig en Gang i Fortiden under fastere eller løsere Former kunde siges i hvert Fald forbigaaende at have haft Prætentioner paa, hvorefter Ludvig den Fjortende militært bemægtigede sig det hele. Den lærde offentlige Mening i de europæiske Hovedstæder protesterede, naturligvis forgæves paa Grund af de nærmest interesserede Staters politiske og militære Afmagt overfor det paa Kontinentet nu ganske overmægtige Frankrig. Om muligt endnu mindre effektiv var den af og til forekommende Misstemning overfor den Art Retskendelser indenfor Ludvig den Fjortendes eget Land, og det var bagefter da *Fénélon* — i Aaret 1693 — tilskrev Kongen: „Under den dybeste Fred har I ført Krig og gjort sælsomme Erobringer. I har indsat Genforeningsdomstole for at kunne være Part og Dommer i samme Person, det vil sige, for at krænke og haane al Retsbevidsthed, og føje Vold dertil." Som Ernest Lavisse — 8 Aar før Verdenskrigen — har skrevet: „Ludvig den Fjortende har aldrig holdt sig for bundet ved nogen Traktat.

I sine Memoirer har han overfor sin Søn udtalt den Mening, at Traktaternes Ord var at ligne ved de Komplimenter, man bruger i den fornemme Verden; de har kun en i Forhold til deres Form ganske underordnet Betydning. Han er saa at sige gaaet fra ethvert Ord, han har givet. Da Kongen af Spanien døde, fandt han paa Prokuratorkneb (chicanes de procureur) som Anledning til Krig, og efter Freden i Nimwegen fandt han paa lignende Grunde for at foretage Genforeningerne."

— Et berømt dansk Digt taler om hundredaarige Borgtapeter

> . . . . paa hvilke
> de afblegede Figurer,
> syede i Sting af Silke,
> faa et sælsomt Liv om Natten,
> stige ned og, som det gamle,
> Herskab fordums Tider, sig i
> Maanskinskabinettet samle . . . .

Det historiske Gobelin, som gammel, fransk, politisk Kunst vævede, og hvis Figurer og Farver Nederlaget i 1870 saa besynderligt havde falmet og udvidsket i almindelig, europæisk-amerikansk Bevidsthed, fik for den, der kunde huske og havde Øjne, Liv igen i Verdenskrigens og Versaillesfredens Skæbnetime. Tidligere Aarhundreder sprang levende frem igen af den blegede Silke, væbnede til Tænderne, under prangende Skrud af Idealer. Det var der igen, altsammen, „Friheden" (nu kaldet Folkets, Folkenes, Racernes), Sub-

sidiemagterne til at spærre den Besejrede inde og kunne falde over ham (nu benævnede større eller mindre Ententer), Retfærdigheden, som plejes af Dommeren udi egen Sag under Vægtskaalens og Sværdets Symboler, Rhinen, Herrevældet i Europa, Førerskabet indenfor Civilisationen, Verdensherredømmet.

Den store, franske Historiker, *Albert Sorel*, har i første Bind af sit Hovedværk „L'Europe et la Revolution française" (1885) paa det mest træffende karakteriseret fransk Politik fordum og nu med følgende Ord: „For Franskmændene afhænger *Verdens* Lykke af *Frankrigs* Storhed. Det tvivler de ikke noget Øjeblik paa, og i deres Øjne er der intet Menneske der *kan* tvivle paa det. Jo mere derfor dette Maal synes dem *retfærdigt*, jo ligegyldigere forekommer Midlerne dem at være, hvorigennem det kan naas. Alle Grunde er dem gode til Støtte for deres Paastande. De bruger alle Tekster, som vedkommende Periodes forvirrede Videnskabelighed stiller til deres Raadighed for at retfærdiggøre alle Handlinger, som Tidens brutale Sæder faar dem til at øve. De stiller en Videnskab uden Kritik i en Politiks Tjeneste, som ikke kender til Skrupler."

Der kan ud af disse Ord læses en moralsk Fordømmelse, der synes uretfærdig. Historisk og psykologisk er deres Rigtighed utvivlsom. *Geibels* berømte og berygtede: „Am deutschen Wesen muss die Welt genesen" er kun en Oversættelse fra fransk. —

VI.

Revolutionen og den store Italiener og Soldat, der gjorde sig til „adopteret Galler", førte Rhin- og Charlemagne-Ideerne ud over den praktiske Bristningsgrænse.

De franske *Republikanere* „troede — for yderligere at citere Sorel (I. S. 541) — at de var Kosmopoliter, men de følte, tænkte, udførte og fortolkede deres verdensomfattende Ideer og abstrakte Tanker ud fra Traditionerne i et Erobringens Kongedømme, som otte hundrede Aar igennem havde arbejdet paa at danne dem efter sit Billede. *De gjorde Menneskeheden til et med Frankrig og deres nationale Sag til alle Nationers Sag.* De sammenblandede derfor ganske naturligt Propagandaen for den nye Lære med Udvidelsen af Frankrigs Magt, Menneskehedens Emancipation med Republikens Storhed, Fornuftens Herredømme med Frankrigs, Folkenes Frigørelse med Erobringen af Stater, Europas Revolutionering med den franske Revolutions Overherredømme i Europa."

Til at begynde med havde Revolutionen haft sine Børnesygdomme i pacifistisk Retning. De blev hurtigt overvundne ligesom den megen Tale om „Friheden". Som det i *Louis Madelin's* „Revolutionens Historie" hedder om Tidens Franskmænd: „De raaber „Leve

Friheden"! Men de er Franskmænd, og en Franskmand tror kun at eje *Friheden*, naar han sidder inde med *Magten*. Ser man nøjere til, attraar næsten alle Ligheden med *deres egen Fordel for Øje*". Og efter at Nationalforsamlingen d. 22. Maj 1790 med Begejstring havde vedtaget som Forfatningens Art. 6: „Den franske Nation giver Afkald paa at foretage nogen Krig, som har til Formaal at gøre Erobringer", viste Mirabeau i en senere Tale, som Madelin udtrykker sig, „det absurde i en saadan Erklæring og dens Tomhed." Franskmændenes krigerske og økonomiske bon sens protesterer mod den Frase, der ikke kan gøre praktisk Nytte. Folkestemningen i „dette krigerske Land, som alt for længe har staaet og skimlet i Freden" (moisé dans la paix) følger hurtigt de naturlige Instinkter.

Under den mere end tyveaarige, europæiske Krigstilstand, der indledes med Girondisternes Ludvig den Sekstende paatvungne Krigserklæring til Østrig, proklamerede *Danton* i Januar 1793 Frankrigs nu — efter Rousseau — „naturlige" benævnte Grænser, de samme som l'ancien régime havde kaldt de „historiske": „Vi vil naa dem paa fire Punkter: ved Oceanet, Rhinbredderne, Alperne og Pyrenæerne." Som Madelin tilføjer: „Det betød Erobringen af Nizza, Savoien, Genf med det vestlige Schweiz, de tyske Rhinlande, Belgien og en Del af Holland." Mirabeaus Ord fra 1790 var gaaet glimrende i Opfyldelse. Men, lægger Madelin til: „Hvor klartskuende en Profet han end havde været, kunde han have anet i en blodig og straalende Vision, at Belgien vilde have været erobret inden to

Aars Forløb, Holland besat, før fire Aar var gaaet Østrig tvunget til Jorden, Ægypten underlagt Frankrig, hele Italien taget med Magt, Europa paa kryds og tværs behersket af Soldater, der bar den trefarvede Kokarde *til deres Hæder og Ære*" (pour leur plus grande gloire).

Ligesaa ubestridelig sandt som betegnende fransk udtrykt! —

For Samtiden — og endnu mere for Eftertiden, der gjorde *Napoleon* til den legendære Skikkelse — blev fransk Politik fra det første italienske Felttog indtil Waterloo alt for meget betragtet som en Art glimrende, forudsætningsløs Genspejling af Bonapartes overvældende Geni og hans fantastiske Karriere fra den fattige korsikanske Prokuratorsøn og Bourbonske Artilleriløjtnant til Frankrigs Kejser og Europas Betvinger. Napoleon selv var ganske klar over, at han kun var den geniale Discipel af l'ancien régimes og Revolutionens Erobringspolitik. „Jeg er et Værk af Omstændighederne", siger han i sine Erindringer, „jeg er altid gaaet frem med dem ved min Side". Og Revolutionen bød den Mand, der om sig selv har sagt: „Jeg er Militær, fordi det er den særlige Gave jeg har faaet ved min Fødsel", fortræffelige „Omstændigheder" til Videreførelse af gammel fransk, krigersk Tradition. Den skænkede ham den af „Ideer" helligede, systematiske Plyndring, som var indarbejdet i Frankrig overfor Kirkens og Adelens Godser og Kunstskatte. Hans Proklamation fra Nizza den 28. Marts 1796 til Hæren mod Italien er berømt: „Soldater! I er nøgne,

I er daarligt ernærede. Regeringen skylder Eder meget, den kan ikke give Eder noget. Eders Taalmodighed og det Mod, I har udvist her imellem disse Klipper, er beundringsværdige, men de bringer Eder ingen Hæder (gloire) kaster ingen Glans (éclat) over Eder. Jeg vil føre Eder ned i Verdens frugtbareste Sletter. Rige Provinser, store Byer skal blive undergivne Eders Magt. I vil der finde Hæder, Ære og Rigdomme . . ." Som der staar hos Madelin, ønskede Direktoriet hinsides Alperne at have en foretagsom og haard (rude) General. Man tænkte sig en Udplyndring, der kunde gaa i Millioner (des rafles de millions) og vilde have en Mand, der var personligt hæderlig, men uden Skrupler, naar det gjaldt at fylde den tomme Statskasse." Bonaparte fyldte baade sine Soldaters Lommer, den tomme Statskasse og sit Lands Kunstsamlinger; det første store franske Værk — fra 1797 — om Felttoget i Italien indeholder bag i Bogen en udførlig Fortegnelse over alle de Kunstgenstande fra fremmede Samlinger, han førte hjem med sig. Og for Revolutionens og Jakobinergeneralen Bonapartes Krigsførelse virkede Idépropagandaen med langt større Held, end noget lignende blev Tilfældet med *vor Tids* Bolsjevisme. Til Frankrigs politiske Hæder og under stadig Fastholden af baade de „galliske" og de verdensbeherskende Synspunkter blev den bragt til praktisk Anvendelse fra de tidligste, franske Republikaneres bevingede Ord og Bonapartes første Proklamationer at regne. „Kampen mod Kongerne", „Freden for Folkene", „Friheden for de Undertrykte" var den franske

Soldat et endnu langt virksommere Krudt end Ludvig den Fjortendes „libertés germaniques“ og kulturelle Glans. Den store Revolutions politiske og sociale Ideer var ogsaa *Kejserdømmets* bedste Krigsmiddel, Code Napoléon tjente de franske Hære som den paalideligste Kampfælle i store Dele af det europæiske Fastland, først og fremmest Tyskland over, hvor den fra 1809 direkte blev Lovbog for de prøjsiske Rhinlande, Rhinhessen, det bayerske Rhinphalz, Baden (og blev ved at være det lige til 1901).

Allerede fra Revolutionskrigene at regne laa Rhinen fast i Frankrigs Haand, og det var selve „Charlemagne“s longobardiske Jernkrone, Napoleon lagde sig om Panden. Den, hvis brede Guldrand var indlagt med et Jernbaand, smedet af en af Naglerne fra Jesu Christi Kors, Symbolet paa Karl den Stores aandelige og politiske Verdensherredømme, der støttede sig til gammel, romersk Tradition.

„Cæsar Augustus, Karl den Store og Napoleon Bonaparte“ saaledes lyder Sammenstillingen hos en datidig Forfatter, *M. Barbet*, der begejstret forkynder, at „hvad Richelieus dristige Geni ikke havde vovet at tænke paa, og hvad den ærelystne Ludvig den Fjortende ikke havde kunnet virkeliggøre efter 20 Aars Triumf“, udfører Bonaparte. „Folkeslag der i næsten *11 Aarhundreder havde været skilt fra Frankrig*(!), *bringes atter i dets Eje og faar dets Befolkning, dets Militærstyrke og dets Territorium til at vokse*. Vor lykkelige Nation bliver *Verdens første Folk*, „Europa

beundrer dets Hæder, dets Magt og dets *Institutioner*, hele Verden er fyldt af dets Hæder ... *Europa* synes at være *Universets Okcidentfolk* og Bonaparte dets Helt og *Fredsstifter*" (man erindre Napoleons europæisk fredsstiftende Virksomhed i det følgende Decennium og sammenligne den i forbigaaende med franske Statsmænds og Generalers Ord nu, hundrede Aar efter, om Frankrig og Freden). Og i 1812 gik virkelig Tyskere fra 4 Kongeriger, 5 Storhertugdømmer, 11 Hertugdømmer, 16 Fyrstendømmer, fra Rhinen til Oderen og Donau sammen med Hollændere, Belgiere og Schweizere, Italienere, Spaniere og Portugisere, Polakker, østrigske Slaver og Ungarere i Frankrigs „grande armée", som ikke engang til Hælvten var fransk.

I sine Erindringer har Napoleon angivet som sit Maal: et stort, føderalistisk forbundet Europa, „saaledes som *jeg* maatte holde det for overensstemmende med Aarhundredets Aand og til Gavn for Civilisationens Fremtid", Ord, hvis Mening klart belyses af hans Udtalelser fra Kejsertidens Glansperiode: „Det franske Rige skal blive Moderlandet for de andre Riger, og jeg vil, at enhver Konge i Europa skal være nødt til at bygge sig et stort Slot i Paris. Naar Franskmændenes Kejser krones, skal Kongerne komme og bo der, de skal pryde denne stolte Ceremoni med deres Nærværelse og hilse den i ærbødig Hyldest. Paven skal være der: hvor kunde den hellige Stol have det bedre end i Kristenhedens nye Hovedstad, værnet af Napoleon, Karl den Stores Arvtager og den kirkelige Suveræns verdslige Overhoved!"

„En Ørn i Flugt" skrev Kejser Napoleon paa den officielle Indstilling, der havde foreslaaet, at der i Frankrigs nye Statssegl skulde staa en hvilende Løve. Allerede som ung General havde Bonaparte bestemt, at Frankrigs Rovfugleflugt ikke blot skulde gaa over Rhinen men ogsaa ud over Havene og den nye Tids Charlemagne blive en Alexander. Ofte citeret er hans Ytring af 1797 til sin Sekretær *Bourienne*: „Europa er kun et Muldvarpeskud; der har aldrig eksisteret store Riger og store Revolutioner andre Steder end i Orienten." Vel kendt, om end ofte glemt, er hans Overfald Aaret efter som Republikens General paa det neutrale, ottomaniske Riges Tributland, Ægypten, for over Erobringen heraf og gennem det umiddelbart tyrkiske Syrien at kunne marschere mod Indien til Kuldkastelse af Englands Herredømme og fransk Tilegnelse af Englands oversøiske Livskilder, dets „ressources de toute nature" for at tale med Fabry i 1923.

„Soldater", udraaber Bonaparte i sin berømte Proklamation af 30. Juni 1798, „I skal nu foretage en Erobring, hvis Virkninger for Civilisationen og for Handelen i Verden er uberegnelige. I vil bibringe England det sikreste og føleligste Slag i Forventning om at kunne give det Dødsstødet." „Har jeg Held med mig", fortsætter han under Belejringen af den syriske Fæstning St. Jean d'Acre, „finder jeg i Byen Paschaens Skatte og Vaaben for 300,000 Mand. Jeg bringer hele Syrien paa Benene og væbner det, jeg marscherer mod Damaskus og Aleppo; efterhaanden som jeg rykker frem, forøger jeg min Hær med alle

Misfornøjede. Jeg kundgør for Folket Slaveriets og den tyranniske Paschastyrelses Ophævelse og kommer til Konstantinopel med en stor Hær, jeg omstyrter det tyrkiske Rige [som han i en samtidig Proklamation til den tyrkiske Pascha i Ægypten kalder for Frankrigs Allierede og Ven], jeg grunder i Orienten et nyt og stort Rige, som skal bevare mit Navn til Efterverdenen, og vender maaske tilbage til Paris over Adrianopel og Wien efter at have tilintetgjort Huset Habsburg." Gennem en derpaa følgende March mod Ganges „vilde da Englands merkantile Storhedsstillads med et Salg være væltet," som det senere hedder.

For Revolutionen og Bonaparte som for Ludvig den 15des Udenrigsminister, Hertugen af Choiseul, var England „Frankrigs erklærede, evige Fjende", der senest havde tilintetgjort det franske Kolonirige i Nordamerika, og over for hvem „Revanche" var national Pligt. England skulde rammes, i Europa over Belgien og Holland, paa den anden Side Havene ad de forskellige Veje, der bød sig i Amerika og Indien. Bourbonerne haabede med Hertugen af Choiseul paa „den Revolution af Nordamerika, der vil komme, men som vi nulevende sandsynligvis ikke faar at se", og da Oprøret alligevel kom i 1775, veg de mismodige Ord Plads for en overstadig Jubel, der ogsaa affødte dristig, politisk Handling. De franske Havne blev aabnede for amerikanske Skibe, Skare paa Skare af franske Officerer rejste over det store Vand for at træde ind i Washingtons Hær; der kom — ikke mindst — en livlig Vaabenhandel og Pengeforretning i Gang mellem de demokra-

tiske Oprørere og det legitimistiske Frankrig, som heller ikke nærede Betænkning ved med Hoffet i Spidsen at kolportere Amerikanernes samfundsomvæltende Skrifter om alle Menneskers Lighed og Folkenes Rettigheder, altsammen til den hellige franske Revanches Hæder. I et fransk, historisk Værk — af *Casimir Stryienski* — der to Aar efter Verdenskrigens Slutning blev præmieret af „L'Académie des sciences morales et politiques" betegnes det som et „af de smukke Blade i Ludvig den Sekstendes Historie", at Frankrig havde det Mod, at alliere sig med amerikanske Insurgenter, „for at hævne Syvaarskrigens Nederlag". Og dette smukke Hævnens Blad indsvøbtes i lige saa smukke Talemaader om Kolonisternes Befrielse fra Tvangsherredømme og om Verdenskulturens Krav som dem, Bonaparte anvendte, da han over et befriet Ægypten og undertvunget Tyrki vilde bibringe England „Dødstødet", eller som nu den tredje Republik har brugt til Bedste for sine farvede Tropper, der skal gøres „tilgængelige for Forædling" og skærme det nye Verdensfrankrig.

Barère kaldte under Nationalforsamlingens Forhandlinger i 1793 England „Ulven, der har anbragt sig opad vort Fastland for at opæde det", og Ordene fra samme Dag: „Lad England blive ødelagt, lad det blive tilintetgjort! Det bør være den sidste Artikel i ethvert af den franske Nationalforsamlings revolutionære Dekreter!" indeholder ikke blot Retningslinjen for Bonapartes Tog mod Ægypten under Direktoriet, men for hele Førstekonsulens og Kejserens „store, politiske System", der i 1806 kronedes med Dekre-

teringen — fra det undertvungne Berlin — af Fastlandsspærringen, hvorefter de brittiske Øer bliver erklæret i Blokade, al Handel, Samkvem, Korrespondance med Storbrittannien forbydes, enhver engelsk Undersaat i et af franske Tropper eller deres Forbundsfæller besat Land erklæres for Krigsfange, Ejendom tilhørende engelske Undersaatter saavel som alle fra England eller dets Kolonier kommende Varer bliver at betragte som god Prise. Gennem Forbund med Rusland styrker Napoleon sin Stilling i Middelhavet, lader sig de joniske Øer og Korfu afstaa og faar sin Broder anerkendt som Siciliens Herre. I 1808 foreslaar han Czaren et Felttog af russiske og franske Tropper mod Indien, med Landing af franske Tropper i Ægypten og Afsendelse af en fransk Landgangsflaade til Indien, medens en fransk-russisk-østrigsk Armé skulde rykke ind i Euphratdalen for over Persien at naa frem til samme Maal.

Spaniernes Opstand i 1808 bringer disse Planer til at vakle, og giver Englændernes Energi det sidste Stød fremad. I Løbet af Aarene indtil 1811 lykkes det dem at fratage Napoleon hvad der endnu er bevaret af fransk Kolonirige og faa Rusland i den Grad fjærnet fra Kejseren, at et Brud bliver uundgaaeligt.

Men Napoleon ser det kun som en Ændring i Marschplanerne mod Indien og til Englands Undertvingelse: „Naar alt kommer til alt, kære Ven", siger han til sin Generaladjudant, *Narbonne*, i Marts 1812, „er denne lange Vej Vejen til Indien. Alexander den Store gik ud fra et lige saa fjernt Sted som Moskva for at naa

Ganges, det har jeg sagt mig selv lige siden Acres Belejring. Nu maa jeg fra en Udkant af Europa erobre Asien for derved at ramme England. Tænk Dem Moskva indtaget, Rusland overvundet, Czaren tvunget til Forbund eller dræbt ved en eller anden Paladssammensværgelse ... sig mig saa, om det ikke for en Hær af Franskmænd og deres Hjælpetropper, der udgaar fra Tiflis, er muligt at naa Ganges, som man kun behøver at røre ved for at omstyrte den merkantile Storheds hele Opbygning. Dette vilde være det 19de Aarhundredes kæmpemæssige, men dog udførlige Storværk."

Ombord paa den engelske Fregat „Northhumberland" bekendte Bonaparte overfor Englænderen *Lyttellton* Revolutionens og sit eget afgørende Nederlag: „Jeg havde mit store, politiske System; det var en nødvendig Modvægt mod Eders uhyre Sømagt, og det er desuden det samme, som Bourbonerne har gjort. Men", tilføjede han, „min Løbebane er endt".

England havde slaaet til.

VII.

Restaurationen i Frankrig havde maattet opgive den erobrede Rhin. Det franske Verdensvælde var gaaet under i det Hav, hvis Vande Britannia beherskede. Og Frankrig faldt over den, som havde gjort dets Gerning. Nu kaldte en af Napoleons egne gamle Borgmestre ham officielt „en Nationernes Svøbe", Generalerne vendte sig hovedrystende fra den, med hvem de tidligere havde vovet det utænkelige, Kejserens Udenrigsminister fra de store Dage lader endog Soldaterne opfordre til at „nægte den Mand Lydighed, der ikke engang er fransk". En socialt, literært og nationalt saa fremragende Personlighed som *Chateaubriand*, der selv indtil Hertugen af Enghiens Drab havde tjent Førstekonsulen i højt betroede Stillinger, kalder ham i „De Buonaparte et des Bourbons" en „Fremmed fra et Land, hvorfra Romerne ikke engang vilde hente deres Slaver", en „Parvenu af en Italiener" (Italien obscur), der selv ikke var det mindste fransk, „hverken i Sæder eller Karakter. Hans Ansigts Træk viser hans Oprindelse. Det Sprog, han lærte i sin Vugge, var ikke vort, hans Udtale af det franske røber lige saa tydeligt den Fremmede som hans Navn"; den „afskyværdige, fremmede Tyran kunde netop kun

handle saa ødselt med fransk Blod, fordi han ikke har en Draabe af det i sine Aarer". Med „Brandfaklen i Haand og Fødderne i Blod" er han gaaet hen over Verden som en Attila, Hunnernes Konge. Afgørende i hans Karakter er en „Vilje af Jern", der giver sig Udslag som „uovervindelig Trods" (obstination invincible) og kun sættes ind for Uretfærdighed, Undertrykkelse og absurde politiske Tanker; i sin Optræden var han altid et Stykke af en „italiensk Gøgler og Komediant", der behagede sig i Proklamationer, indstuderede Kejserattituder med *Talma*, velovervejet daterede en Forretningsorden for Comédie française fra Hovedkvarteret i Moskau; for Resten er han fejg og har ikke vovet at drage den eneste tilladelige Konsekvens af sin Fornedrelse, et romersk Selvmord. Hans Fortjeneste, hvorigennem det blev ham muligt at „forføre" (séduire) Franskmænd, er alene militær, og han var dog ingenlunde en virkelig genial Hærfører, som mange franske Generaler før ham og samtidig med ham, kun den militære Hasardør, der ogsaa endte med at sætte alt paa eet Kort og sætte alting til.

Lige ned til de anvendte Gloser og Billeder staar man her overfor samme Skuespil, som Historien senest saa i Tyskland efter Sammenbruddet i 1918, da man læssede alle egne Synder over paa en styrtet Kejser, der dog havde været ledende tyske Ideer en straalende Sandwichmand, og paa den General, hvis stærke Vilje havde været uelastisk som Napoleons og lige saa utilstrækkelig kontroleret af Virkeligheden, men som i hvert Fald tjente sit eget Lands Fortrin og Fordomme

med lignende Haardnakkethed og ingenlunde som en større, militær „Hasardør". —

Som det vil gaa i Tyskland, gik det i Frankrig. Napoleon var død, men Napoleon levede, fordi han i Virkeligheden var Condottieren for uforgængelige, franske Tanker.

Den anden April 1814 havde det mest udsøgte franske Selskab i Pariser Operaen begejstret applauderet Versene til Prøjserkongen og hans Soldater:

Vive Guillaume
et ses guerriers vaillants!
De ce royaume
il sauve les enfants

og Chateaubriand bøjer sig paa samme Tid taknemligt for de allierede Monarker, hvoriblandt „Frederik den Stores Efterfølger", som har sendt deres Tropper, ind over den franske Grænse „ikke som Erobrere, men som Befriere"; dem skyldes „udødelig Hæder, fordi de havde kunnet give Verden et saa smukt Eksempel paa Maadehold i Sejren"! Men ikke ti Aar efter — i 1822 — forlanger den samme Chateaubriand saa vel som andre fremragende Bourbonske Skribenter, Militære, Statsmænd ***hele Rhinen*** for Frankrig eller da mindst Seeland, Nordbrabant, Belgien, Luxemburg, Saarbrücken, Saarlouis og Landau, med Fjærnelse af Tysklands eneste effektive Militærmagt, Prøjsen, og dets „guerriers vaillants", fra Rhinlandene, hvor England i egen velforstaaede Interesse paa Wienerkongressen havde faaet dem anbragt op ad den loth-

ringske Grænse som Værn mod fransk, kontinental Ekspansion.

Thiers paabegynder omtrent samtidigt sin „Revolutionens Historie", hvori han rejser en national Triumfbue over Frihedsideerne og Revolutionstidens af Napoleon fortsatte Udenrigspolitik i Forening, og i 1840 gennemfører samme Thiers som Ministerpræsident, at den kun fem og tyve Aar iforvejen svigtede og fornægtede Buonapartes Lig fra Sct. Helena bringes til Invalidernes Kirke midt i Frankrigs Hjerte. Selve Borgerkongens Søn, Prinsen af *Joinville*, kommanderer den Fregat, som henter den store Afdøde, der bisættes under en hele Landet berusende Jubel, efter at svage Protester som *Lamartines* ganske er forstummede. Dengang havde, for at tale med *S. Charléty* i hans 1921 udgivne Værk om Julimonarkiet, „den offentlige Mening allerede i længere Tid puffet den franske Regering frem imod en krigersk Politik. Ønsket om Napoleontisk Hæder var født paany. Teater, Vers, Billede bragte atter den store Legende i Ære. Franskmændene mente, at de maatte tage Revanche for længe at have staaet i Skygge (revanche d'un long effacement)." Krigen mellem Ægyptens Pascha, der var i venskabelig Entente med det om Middelhavet drømmende Frankrig, og Sultanen, som støttedes effektivt af Middelhavets Beherskerinde, England, i Forbindelse med Rusland, Østrig og Prøjsen, bragte Louis Philippes Fredspolitik i den største Fare, Thiers havde indkaldt Soldater, Stemningen ikke blot mod England, men mod Tyskland svulmede stærkere og stærkere. „Vi er endnu

undergivne de Traktater, der blev skrevne med Blodet fra Waterloo, vi er endnu i Verdens Øjne med Føje de Besejrede fra Waterloo", hedder det i Edgar Quinets Bog „1815—1840". De Slagne, der *trængte* til igen at blive Sejrherrer, maatte nødvendigvis atter flamme op mod baade Englands Overmagt omkring Middelhavet og mod Tyskland, hvor Rhinen igen var blevet den tyske Flod.

„Sie sollen ihn nicht haben — den freien, deutschen Rhein", skriver *Becker* i 1840, men *Alfred de Musset* svarer med hele Frankrig bag sig:

> Nous l'avons eu, votre Rhin allemand
> du jour où Condé triomphant
> a dechiré sa robe verte —

og, fortsætter han, truende:

> Ou le père a passé, passera bien l'enfant.

Frankrig kom dog ikke i Marsch mod Rhinen den Gang, men ganske faa Aar efter slaas Rhinspørgsmaalet fast som det mest nationale Spørgsmaal i Frankrig, og det ikke af nogen Bonapartist eller Legitimist eller Borgerkongedømmemand, men af den rødt radikale Socialist *Louis Blanc*, hvem selve *Proudhon* følger med de centralt rammende Ord: „Al fransk Politik — jeg taler om *den instinktive, traditionelle Politik* — ligger her. *Den har slaaet Rødder i Folket. Alle Regeringer har været tvungne til mere eller mindre at tjene den.* Den var Hugo Capets Mission og er blevet hans Efterfølgeres".

Og Rhinmarschens uforanderlige, politiske Komplement, Marschen ud over Havene under Verdensherredømmets Tegn, er, paa Trods af det fuldkomne Napoleonske Nederlag, allerede kun 15 Aar efter genoptaget dér, hvor Vejen var kortest. Fra 1830 skrider Erobringen af Algier jævnt fremad, i Begyndelsen kamufleret som Straffeekspedition, ganske svarende til Bonapartes Straffeekspedition (som Basis for hans antiengelske Imperialisme) mod Mamelukerne i Ægypten.

England saa til fra sin Overmagts Tinde under en af de Mæthedens Hvileperioder, der er karakteristiske for dets Historie.

Kun otte Aar efter, at den store Napoleon var bleven bisat i Paris, er hans Brodersøn den franske Republiks Præsident og fire Aar senere de Franskes Kejser, hvis Politiks doktrinære Nationalitetselementer i lige saa høj Grad som den store Revolutions oprindelige Pacifisme overvældes af det, Proudhon kaldte fransk, instinktiv, traditionel Politik. — Under ham fæstnes den franske Erobring af Algier, han vinder Fordele paa Madagaskar, udvider Kolonierne i Senegal, gør Fremskridt i det vestlige Midterafrika, faar, efter Anlægget af Suezkanalen, Fodfæste i Nærheden af Adén, uden at dog yderligere Kolonisation blev foretaget af Hensyn til England. I Bagindien erobrer han hele det nedre Cochinkina og skaber derigennem en Erstatning for det ostindiske Rige, der var gaaet tabt for Frankrig; Tahiti kommer under fransk Protektorat, Ny-Kaledonien og andre Øer i det stille Ocean erhverves,

altsammen Udslag af Magtpolitik med universelle Prætensioner i hans store Onkels Aand. Kun i Meksiko glipper Forsøget paa under den nordamerikanske Borgerkrig at faa grundet et romansk-amerikansk Monarki, protegeret af fransk Vaaben og fransk Kapital.

I Europa belyses Napoleon den Tredjes Koketteri med den af *Bismarck* ledede, tyske Nationalitetsbevægelse tilstrækkeligt gennem to diplomatiske Aktstykker. Det første er den hemmelige Aftale af 12. Juni 1866 med Østrig, som, hvis det sejrede i den forestaaende Krig med Prøjsen (der udbrød en Ugestid senere), betingede sig Frankrigs Tilladelse til Erhvervelse af Schlesien mod at afstaa Venetien og give sit Samtykke til Oprettelse af en „autonom" Rhinstat, hvorved Frankrig vilde opnaa at faa det militært kraftige Prøjsen ved Rhinen erstattet med en svag Stat, der kunde bringes indenfor fransk Interessesfære. Men da Prøjsen d. 3. Juli havde sejret afgørende ved Königgrätz, og Præliminærfreden i Nikolsburg den 26. Juli var underskrevet, forelagde Napoleon den 5. August Bismarck en Række „Kompensationsfordringer", som gik ud paa at faa restitueret de franske Grænser fra 1814: Saarbrücken (der ved Versaillesfreden i 1920 gik ind under „Erstatningskravene"), det bayerske Rhinpfalz, Rhinhessen og Mainz. I lige saa nøje Overensstemmelse med fransk Tradition er de Ord, hvormed Napoleon den Tredjes Udenrigsminister *Drouyn de L'Huys* ledsagede Forslaget: „Kejseren mener herved kun at imødekomme de Krav, som Hensynet til Frankrigs *Forsvar* kræver; enhver Tanke om at styrke

Frankrigs *offensive* Stilling ligger ham fjærn". Til denne netop nu aktuelt klingende Motivering af rent tyske Landes Adskillelse fra Tyskland bemærker Historikeren *Herman Oncken* stilfærdigt, at en Erobrers Forsvarsargumenter til alle Tider har været forbavsende elastiske.

Af en *tysk* national Sammenslutning var Nationalitetsprincipets Forkæmper, den tredje Napoleon, en lige saa ubetinget Modstander som hans Forgængere i fransk Regering gennem Aarhundreder. I 1868 ytrer han til Lord *Clarendon*, at hvis Bismarck ikke respekterede den bestaaende Tingenes Tilstand, men søgte at faa de sydtyske Stater ind i det nordtyske Forbund, vilde „Frankrigs Kanoner gaa af af sig selv", og i Januar 1870 sendte han General *Lebrun* til Wien for at diskutere Østrigs Medvirkning ved et muligt Angreb paa Nordtyskland om Foraaret. Et halvt Aar efter følger da ogsaa Frankrigs Krigserklæring til Prøjsen af 19. Juli 1870, og de franske Hære gik konsekvent i Felten mod Tyskland under Krigssangen:

Au Rhin de Charlemagne
Et des Napoléons
Marchons! Marchons!

Frankrigs engelske Forbundsfælle fra den Krimkrig, der havde bragt Frankrig militær Prestige men England de virkelige Fordele overfor Rusland, saa atter for en Gangs Skyld til. Men „Times" skrev den 30. August 1870: „Det har hos franske Statsmænd fra Arilds Tid været en Trosartikel, at Verdens Orden

krævede Frankrigs Overherredømme i Vesteuropa. Dette Krav, der har været saa skæbnesvangert for Verdensfreden, maa opgives, og Krigen vil ikke finde sin Afslutning, før Frankrig er naaet til Forstaaelse af, at denne Fordring er uholdbar". „Daily News" tilføjer efter Sedan, den 8. September 1870: „Tyskerne har Ret til at stille deres egne Betingelser. De vil leve i Fred og hverken blive generede eller splittede og delte. Frankrig har altid blandet sig i Tysklands Anliggender. Denne Indblanding skyldtes ikke den ene eller anden franske Regering men hele det franske Folk . . . En Krig om Rhinen har altid været populær i Frankrig". Og *Carlyle*, der kunde noget Historie, og selv havde oplevet den første Napoleons Imperialisme, udtalte i „Times" den 18. November 1870 sine berømte Ord: „Ingen Nation har nogen Sinde haft saa daarlig en Nabo, som Tyskland har haft det i Frankrig 400 Aar igennem, daarlig i alle Maader: uforskammet, røverisk, umættelig, uforsonlig, agressiv —"

VIII.

For første Gang i Historien havde i Julidagene 1870 et enigt Tyskland, og det alene, vendt Spydet om mod Frankrig. Franskmændenes Marsch gennem den vante Udfaldsport i Elsass over Midterrhinen ind i Tyskland blev øjeblikkelig stoppet op og de tyske Lande skaanedes for atter engang at være en brandskattet og hærget, fransk Krigsskueplads. Krigen førtes tværtimod over paa fransk Territorium og endte hurtigt med Tyskernes fuldkomne Sejr. Freden mente at kunne „sikre" Tyskland ved at lukke den i Aarhundreder benyttede Militærvej gennem det gamle tyske Rigsland, Elsass, der, med en Del af det rent franske Lothringen omkring Metz, blev afstaaet til sit gamle Moderland, uanset at Befolkningen i Tidernes Løb gennemgaaende var vundet for franske Sympatier. Desuden fastsattes en efter Datidens Opfattelse overordentlig høj Krigsskadeserstatning, hvis Rimelighed i Forhold til Frankrigs Ydeevne dog godtgjordes ved, at den internationale Finansverden straks overtegnede de Laan, Frankrig optog for at betale den (i blændende Modsætning til samme Finansverdens Holdning overfor Tyskland efter Versaillesfreden af 1919 og den dér Tyskland paalagte Erstatning).

Frankrigs militære Prestige var gaaet tabt, dets Overherredømme i Europa brudt, de strategiske Betingelser for dettes Generhvervelse formindskede, og hvad der var mest betydningsfuldt af alt, den Sammenslutning af Tysklands Stater i et nationalt, tysk Rige, som fransk Politik altid havde søgt at hindre, blev fuldbyrdet. Thiers, som i sine nys udgivne fortrolige Samtaler har betegnet denne Frankrigs Stræben som selve dets Politiks „store Tanke", maatte personlig underskrive Freden.

De „Overvundne fra Waterloo", hvis Faner havde været paa Marschen ud over Rhinen og Verdenshavene igen, var blevet til de langt mindre højtidelige Overvundne fra Sedan. Om den første Napoleon havde Musset kunnet synge: „Hvor mange var I af Ravne imod den døende Ørn?" I 1870 var det kun denne fordømte, prøjsiske Officerskaarde, som gjorde Ulykken.

Korsikaneren havde fjærnet den fra Frederik den Stores Kiste. Den var mødt ham skæbnesvangert i Scharnhorst, Yorcks, Gneisenaus, Blüchers Hænder. Nu havde den taget en Parade mod hans Brodersøns Stød, saa Frankrigs Værge røg klirrende mod Jorden, og i selve Solkongens Slot i Versailles blev den løftet til Hyldest for de tyske Folkeslags Samlen sig sammen til en politisk Helhed. Var de da gjort til Usandhed, den store Napoleons Ord, der efter hele Tysklands Historie at dømme, skulde synes at være evige: „Tvedragt behøvede jeg ikke at stifte iblandt dem, for al Enighed var længst svundet af deres Midte; jeg behø-

vede blot at stille mine Net, saa løb de som sky Vildt i dem. Indbyrdes har de ombragt hinanden og mente saa endda at have gjort deres Pligt... de har altid været mere rasende paa hinanden end paa den virkelige Fjende". Var der virkelig for Tyskland oprundet en ny Dag, som maatte betyde Nedgang for den franske Sol, der var bestemt til at skinne over Rhinbredderne, Havene og Civilisationen?

Det *maatte* ikke være sandt. Frankrig skulde i hvert Fald forstaa at gøre det ugjort. Saa tidligt som i 1871 udsender en anonym Forfatter sit Skrift „Kunsten at bekæmpe den prøjsiske Hær", hvori han med beundringsværdig Elasticitet overfor et dog frygteligt Nederlag ingenlunde indskrænker sig til at synge Sørgesange over „de to tabte Provinser", men dristigt planter den gamle Erobringsfane op i Ansigtet paa det nye, tyske Rige og dets Militærmagt med Ordene: „Rhingrænsen er Frankrigs Grænse, den venstre Rhinbred er fransk Land". Og samtidig forelægger *Jules Simon* sit Forslag til en ny Undervisningslov, der fører den Napoleonske Skole bort fra sit klerikale Grundlag over mod politiske og særligt militære Synspunkter; den Liga, som i 1872 stiftes til Fremme af disse pædagogiske Ideer vælger til Valgsprog: „For Fædrelandet ved Bogen og Kaarden!" Lærebøgerne i Skolen, Væggene i Skoleklasserne, Omslagene paa Stilebøgerne bliver smykkede med Billeder fra Frankrigs store, militære Fortid og med poetiske Overdrivelser af fransk Bravur under den ulykkelige Krig, Side om Side med Fremstillinger af den sejrende Fjendes selv-

følgelige Fejghed. De mest fremragende Skribenter forkynder straks Nødvendigheden af en Revanche, der naturligvis i første Række maa gælde Opmarschlinjerne mod Øst som fransk Militærmagt i den Westphalske Fred havde erhvervet og senere hævdet for Frankrig. Selve *Renan* udtaler i 1871: „Det er klart, at alt, hvad der er tilbage af fransk Patriotisme, for lange Tider kun vil have én Opgave, at genvinde de tabte Provinser"; *Taine* skriver i „Revue bleue", Oktober 1871: „Der er ingen Franskmand, som ikke retter sine Blikke, fulde af Haab og Ønsker, mod Østrig og Rusland", og den landskendte Historiker *Ernest Lavisse* præger samme Aar Sætningen: „Hadet i Dag og Krigen i Morgen, saaledes ligger Europas Nutid og Fremtid".

Digter efter Digter taler det samme Sprog, i Spidsen *Victor Hugo*, der i sin berømte Digtsamling „Det frygtelige Aar" 1872 forsikrer, at „det Sværd er allerede rede, som den blege Judith vil plante i Holofernes' Bryst! — Evig vil vor Erindring vare! Krig, Krig! Gengældelse!" *Emile Bergerat*, *Théodore de Banville*, *Victor de Laprade*, først og sidst *Paul Déroulède* forkynder under Publikums voldsomste Tilslutning „et nedarvet, dødeligt Had, som intet stiller", „Raseriet i vort Hjerte og Sværdet i vor Haand", „Frankrigs og Franskmænds eneste Maal: Prøjsens og Prøjsernes Undergang". En Skare af Prosaforfattere slutter sig til dem fra *Alphonse Daudet*, *Edmond About*, *Emile Erckmann*, *Alexandre Chatrian* at regne til de vildeste Sensationsforfattere, der bader sig og

deres Titusinder af Læsere i tyske Grusomheder og fransk Heltemod og Hævn.

Samtidig præker Kirken et dobbelt Korstog, indad til mod Republiken, udad til for Revanchen og Pavedømmet mod det nye tyske Rige. Den baade kristelige og Bourbonske Lilie prises som Frankrigs Haab. *Blanc de Saint Bonnet* udraaber (i et Skrift: La Legitimité, 1873): „Babylon er faldet, dets Skændsel er styrtet, Liliernes Tid er kommen... Frankrigs Kind blegnede en Dag, fordi Gud stod imod det; dets Hæder fordunkledes, fordi det var i Revolutionens Vold. Nu vil det vende tilbage til sin Plads mellem Nationerne og *være den første i Europa*".

Valgene i 1871 til den i Paris 1870 udraabte Republiks Nationalforsamling havde givet monarkistisk Flertal — 400 Legitimister og Orleanister mod 200 Republikanere og 30 Bonapartister — og under de indrepolitiske Kampe indtil Republikanernes afgørende Sejr i 1877 løfter Gejstligheden i Spidsen for Monarkisterne „Jesu hellige Hjertes" Banner under mægtige Pilgrimstog til Vor Frue af Chartres, Liesse, Lourdes, hvor Pilgrimssangene lyder med Omkvædet: „Frels Rom og Frankrig i det hellige Hjertes Navn!" „To ligeløbende Strømninger" hedder det hos en anden legitimistisk Forfatter, „der under forskellige Former og Navne, evigt bestaar hos vore Naboer, Tyskerne og Italienerne, byder os en Hjælp, der kan hidføre Revanchen og Frankrigs Overherredømme. *Partikularismen*, der aldrig vil afruste, fordi den ligger begge disse Racer i Blodet og bunder i deres Historie, og

Katholicismen eller Pavedømmet, der ikke vil give efter, bryder Bresche i den italienske og den tyske Enhed og truer dem uafladeligt. Det gælder om i det kejserlige og lutherske Tyskland at *vende Richelieus Politik om* og ikke mere understøtte Protestanterne imod det katholske, tyske Rige, men Katholikerne mod det protestantiske Kejserdømme ... Katholicisme er altsaa for det evangeliske Rige en lige saa frygtelig Modstander som Partikularismen og Socialismen, der ligeledes truer det. Vi bør af alle vore Kræfter understøtte dem, *alene ud fra vore nationale Interessers Synspunkt*".

Monarkisternes tilsidst sejrrige Modstandere, Republikanerne, har i lige saa høj en Grad Revanchen og det tyske Kejserriges Sprængning til Program. Berømte blev *Léon Gambetta's* Ord: „Aldrig tale om det, altid tænke paa det", der er udviklet til sin klassiske Form paa et Møde i Chambéry den 22. September 1872 efter første Gang at være kommet frem allerede i November 1871 under Skikkelsen: „Lad os aldrig tale om Udlandet men forstaa, at vi altid tænker paa det". Samtidig grunder den store Folketribun og Opportunist det udprægede Revancheorgan „République française", der sætter sig til Opgave „Dag for Dag at slaa de prøjsiske Machinationer fast, vække Europas Rædsel for det germanske Kejserriges Maal, indad til holde vort Folk vedvarende i Aande" samt „gøre det muligt for Frankrig at genvinde *sine Provinser*, sine *Sikringer* og sin *Rang*", Ord som aabner alle Perspektiverne til hele Rhin- og Universal-Politiken. Udskrivningerne og

Hæren havde de sejrrige Tyskere, der ikke fulgte Napoleonske Traditioner eller foregreb Ententens, ladet ganske uberørte; de gøres straks til Genstand for indgaaende Reformbestræbelser og bringes i inderlig Forbindelse med Skolen. Allerede i 1871 appelleres til den første Republiks Forskrifter af 1791 om Oprettelsen af Skolebataillon er for at opdrage Børnene i Vaabenhaandværket, og samme Aar indføres særlige Øvelser i Ridning og Brugen af Geværet for Elever i de højere Læreanstalter. Gambetta giver Stødet til, at man i Skolerne og Hæren indfører en fædrelandsk Undervisning, der skal modarbejde pacifistisk-socialistiske Kreses antimilitaristiske Propaganda. Det var ogsaa ham, som fra 1877 til sin Død i Nytaarsnatten 1882—83 stod i Forbindelse med Prinsen af Wales — den senere Eduard den Syvende — nærmede sig de tyskfjendtlige, russiske Panslavisters militære Førstemand, General *Skobeleff*, og Czeckernes Fører, *Rieger*, afviste enhver Tanke om Understøttelse af irske eller russiske Revolutionære, virkede for en Forbedring af Forholdet til Italien og saaledes trak Linjerne op for de kommende Alliancer mod det tyske Rige og Østrig.

I Tyskland banede de første fem Aar efter Krigen med hele den forskelligartede, stærke, franske Revanchebevægelse Vej for en Stemning blandt militære Folk og indenfor Pressen, som i 1875 fordrede, at man, inden Frankrig var naaet videre med sin økonomiske, militære og politiske Genrejsning, skulde faa det banket og blanket af, saa en Fornyelse af dets gamle Magtplaner kunde umuliggøres for lange Tider.

Det blev imidlertid ikke til Krig. *Bismarck* har forklaret, at han indad til var mere end tilstrækkelig beskæftiget, særligt med Katholikerne og Socialdemokraterne, og at det aldrig var faldet ham ind gennem Krigsprovokationer at løbe Risikoen for en Fremmaning af det Alliance-Spøgelse, der „red ham som en Mare", han følte sig netop dengang usikker overfor baade Rusland og Disraelis England. I Følge fransk Opfattelse blev Krigen kun hindret gennem Englands og særligt *Gortschakoffs* Holdning.

Under alle Omstændigheder begunstigedes Revanchetankerne i Frankrig gennem Tysklands formentlige diplomatiske Nederlag, og indenfor den fra Slutningen af Halvfjerdserne indrepolitisk sikrede, franske Republik er der derefter, i Forbindelse med eller paa tværs af mangfoldige indrepolitiske, sociale og religiøse Brydninger, arbejdet en Menneskealder igennem af Diplomati og Hær, Kirke og Skole, Literatur, Kunst og Presse, agitatorisk og i Handling for at styrke og udvikle Landets materielle og moralske Kræfter med den Kamp for Øje, der skulde kaste Tyskland til Jorden og sætte Frankrig i den gamle Imperatorsaddel igen.

Bevægelsen har kendt de stærkeste Bølgebjerge, f. Eks. i *Boulangers*, „le général Revanche"s, Periode, den har set ret dybe Bølgedale som den humanitært-pacifistiske, Tolstojske, litterært dekadente Tid fin de siècle, eller umiddelbart efter Dreyfus Affæren 1907, men den har aldrig hvilet eller tiet saa lidt som Havet. Og selv paa Trods af forbigaaende herskende Teorier

i modsat Retning har faktisk alle Republikens Regeringer vandret ad nedarvede franske storpolitiske Veje i imperialistisk Aand.

1892 undertegnedes de første militære Aftaler mellem Frankrig og Rusland, 1897 er Italien mod fransk Imødekommenhed i Tripolis bragt til at løsne sine militære Forpligtelser ved Fornyelsen af Trippelalliancen, 1904 indledes gennem en aabenlys og navnlig en hemmelig Traktat mellem England og Frankrig om Marokko den for Hohenzollerne og Habsburgerne skæbnesvangre entente cordiale mellem de to Vestmagter.

Disse engelsk-franske Overenskomster falder paa det Omraade, hvor Frankrig lige fra 1881 med størst politisk Dygtighed — og under en vel kontinental Taalmodighed fra Bismarcks Side — har fulgt de store nedarvede franske Militærveje; Rhinen maatte søges taget i Nakken gennem Alliancer, men over Ækvator og Havene turde Frankrig stræbe direkte, hvis England mod passende Fortjeneste vilde finde sig deri. Fra Algier som Udgangspunkt bliver Etapperne i Frankrigs Kolonierobringer fra 1881: Tunis, udstrakte Egne ved Niger, Senegal og Kongo, Landene bag det engelske Gambia, Sierra Leone, Negerrepubliken Liberia, Guldkysten og det tyske Togo, yderligere Elfenbenskysten, Dahomey og paa Afrikas Østkyst Oboc (som Napoleon den Tredje i 1862 af Hensyn til England havde trukket sig tilbage fra). Henimod Slutningen af forrige Aarhundrede syntes Øjeblikket kommet til at søge et sammenhængende fransk-afrikansk Kolonirige etableret fra Oboc til Senegal, men denne franske Marschlinje

fra Øst mod Vest krydsedes af en engelsk fra Ægypten til Kaplandet; det berømte Sammenstød i 1898 skete mellem *Marchand* og *Kitchener* i Fachoda. Franskmændene stak Fingrene i Nilen og lugtede, hvor de var; de mindedes Rhinen; Marchand blev kaldt hjem, og det kom til Overenskomsterne, hvorved Frankrig fuldstændig overlod England alle Nillande mod at faa Udviklingsmuligheder ud over Tunis og Tripolis.

Men Øst for Afrika ligger Øen Madagaskar, som den store Napoleon har kaldt „Nøglen til Indien". I behændig Kamp med engelsk Rivalitet lykkedes det Franskmændene, mod at prisgive Sultanatet Sansibars Neutralitet til Englænderne, fra 1890 at regne at faa Lov til uhindret Indflydelse paa den strategisk betydningsfulde Ø. I Indien sikredes 1884—85 Annam, yderligere blev Tonkin erhverket, og Siam kom under udstrakt Indflydelse af Frankrig, efter Model af Englændernes Forhold i Ægypten, medens ovre i den Del af det vestlige Afrika, der af England var overladt Frankrig som Interessesfære, den gamle, franske Idé om at forbinde Algier og Senegambien virkeliggøres mere og mere. Over hele Vestafrika breder sig fransk Forretning, Kolonisation og Militær; Marokko var den sidste selvstændige Stat, der stod tilbage. I Strid med den internationale Madriderkonvention af 1880, som gav *alle* Magter, deriblandt i første Række Tyskland, lige Rettigheder i Marokko, tilkendte just den hemmelige Traktat af 1904 mellem Frankrig og England Frankrig samme Forret, som England besad i Ægyp-

ten. Den videre Udvikling af Forholdene indtil Verdenskrigen, med Tyskland som Ententens afrikanske Dumme-Peter, er tilstrækkelig bekendt.

En under Verdenskrigen udgiven fransk Gulbog indeholder som sit Dokument Nr. 5 en fortrolig Beretning til Udenrigsministeren, hvori det med Rette hedder om Frankrig, at „vort Land, som blev besejret i 1870, aldrig har ophørt, at føre Krig, at lade sit Flag vaje i Asien og Afrika, holde sine Vaabens Prestige højt og erobre mægtige Landstrækninger".

IX.

De praktiske Resultater, som man i Frankrig haaber paa at naa gennem Tysklands Nederlag i den kommende Krig, røbes tidligt i franske Militærforfatteres Skrifter. General X's Skrift „La Revanche" bringer allerede et Program for Sejren, hvori Hovedtanker fra Verdenskrigens Agitation og Versaillesfredens Tendenser findes udtrykte. Tyskland bliver slaaet til Jorden, den tyske Kejser forjages *af Tyskerne selv*, og deres Fyrster trygler Frankrig om en naadig Fred. *Det tyske Rige sprænges*. Prøjsen, Bayern og Sachsen bliver selvstændige Republiker og fejrer i Begejstring, sammen med Frankrig, den 14. Juli 1789! — Efter nogle dæmpende og advarende, militære Skrifter med de betegnende Titler „Endnu ikke", „Hvorfor Frankrig ikke er rede" følger en hel Række, hvis Indhold dækkes af General L—'s „Maaden at slaas med og bekæmpe Prøjserne paa", og i *H. Barthélemys* store, tre Binds Værk „Krigen" hedder det i 1888 baade, at Frankrig er parat og at det gælder „den latinske Races Kamp mod den germanske, *Civilisationens mod Feudalismens*, Folkefrihedens mod Kongernes Despoti". Det er „en hellig Krig", som vi, „Heroismens, Ædelmodighedens og Frihedens Nation", fører „for *Menneskehedens* Ve og Vel

og dens Rettigheder" o. s. v. med mange andre af de fra Fædrene nedarvede og under Verdenskrigen virksomt varierede Motiver.

Efter den flerehundredaarige Formel fremstilles begribeligvis hele Tiden i baade civile og militære Skrifter „den nødvendige Krig" (for at bruge et Ord fra 1896 af Gambettas gamle Protegé og Boulangers begejstrede Tilhænger, *Camille Dreyfus*), som ene fremkaldt ved, at Tyskland stadig lurer paa „atter at overfalde" det uskyldige Frankrig, som derfor nødtvungent maa ruste og ruste. *Samtidig* fremhæves det dog uafladelig, at naar Tyskland *ikke* angriber, er det af Fejghed og af Frygt for Frankrig; saaledes var det i 1875, saaledes var det under de truende Konflikter i „Wilhelm den Frygtsomme"s Tid, som Kejser Wilhelm den Anden — der *efter* Krigsudbrudet fremstilles som bloddryppende Krigsstifter — med alt for berettiget Spot bliver kaldt.

Oberst X. detaillerer i sin „Hvad vil den næste Krig bringe os?" (1893) for første Gang de ventede Gevinster fra den „Forsvarskrig" mod det frygtsomme Tyskland, hvis kun defensive Karakter unægtelig fremgaar klart af Fredsbetingelserne. Frankrig skal nemlig hjembringe Elsass-Lothringen, Rhinpfalz og Rhinhessen; Rusland Østprøjsen og Vestprøjsen indtil Weichselfloden; Danmark, hvis militære Understøttelse man regner med, Oldenburg, Slesvig, Holsten, Mecklenburg og det nordvestlige Pommern. Det tyske Rige sprænges, idet Kongeriget Hannover genoprettes og udvides med den prøjsiske Provins Sachsen, Sachsen-

Weimar m. m., Westfalen og Hessen-Nassau bliver selvstændige Riger, Frankfurt Fristad. Prøjsens og de andre tyske Kongerigers samt Badens Hærstyrker reduceres for 50 Aar til 4000—25,000 Mand o. s. v. — Lignende Forventninger udtales i det samme Aar udgivne Skrift af Generalstabskaptajn *J. Molard.*

Fra 1906 sætter — efter Bølgedalen henimod og omkring Aarhundredets Slutning — en overordentlig Stigning i Krigsagitationen ind, der varer lige indtil Maalet i Juli 1914 er naaet med Ruslands Mobilisering. Gennem ypperligt skrevne Lærebøger i Frankrigs Historie og „borgerlig Opdragelse" understøttes maalbevidst Ungdommens Paavirkning i national, militaristisk Aand; paa Frankrigs store Mindedage paraderer Skolebataillonerne for højtstaaende Officerer eller civile Statsembedsmænd, under Uddeling af Belønninger, Afholdelse af Taler o. s. fr. — Frie Sammenslutninger af unge Mennesker fører Skolebataillonernes Gerning videre, f. Eks. de tusinder af Foreninger i alle Byer og Landsbyer, der i Begyndelsen af det nye Aarhundrede sammenfattes under den saakaldte „Fédération gymnastique et sportive des patronages de France", hvorom General *Cherfils* i et Skrift „Vers l'espérance" (1913) siger: „Dette er den kommende Dags Hær! Den vilde end ikke have nødig at tjene sine to Aar. Den er rede; den er gennemtrængt af militær Aand (elle est militarisée)". — Smaapigerne er vel ikke formerede i Batailloner men faar i alt Fald den franske Rhinpolitik indprentet i rent ud klassisk Form. Det hedder i *Schrader* og *Galluédec's* Lærebog i Geografi

for Pigeskolen: „I Følge de gamle Historieskrivere, først og fremmest *Cæsar*, naaede *Gallien* fra Oceanet til Alperne og Middelhavet, fra Pyrenæerne til Nordsøen og Rhinen. Det havde altsaa paa alle Sider *naturlige Grænser*. Efter Karl den Stores Regeringstid undergik disse Grænser en Forandring mod Nord og Øst, hvor Frankrig ikke mere kom til at berøre Rhinen. Men Erindringen om disse Grænser vil overleve Aarhundrederne. Ønsket om at *erobre dem igen* har været Ledestjernen for de betydningsfuldeste franske Konger og deres største Ministre: Richelieu, Mazarin, Colbert. Historikeren Sorel siger: „Denne Overlevering næres af de klassiske Studier, den fornyes af Historieskriverne, forkyndes af Skribenterne, læres paa Krigsskolerne, bevares i Parlamenternes Arkiver og er bleven nedarvet til de Mænd, der spiller en afgørende Rolle i Frankrigs Udenrigspolitik." — I det 18. Aarhundrede skrev Rousseau, at Bjærge, Have og Floder synes at have bestemt Frankrigs Størrelse, og at disse Grænser er selve Naturens Værk. Saaledes tænkte alle Franskmænd... Disse, det gamle Galliens, naturlige Grænser har Frankrig gentagne Gange haft inde, særligt under Revolutionen i Slutningen af det 18. Aarhundrede; Napoleon gik ud over dem. Men Freden 1815 flyttede dem atter tilbage, og Freden i 1871 berøvede yderligere Frankrig Elsass samt en Del af Lothringen og derved det sidste Berøringspunkt med Rhinen, som mod Øst var dets naturlige Grænse."

En af Frankrigs berømte Mænd, den store Fysiolog og Fredsven, Nobelpristageren *Charles Richet*,

der saa med Bekymring paa hele denne Udvikling, skrev en halv Snes Aar før Krigen: „Frankrig er en uhyre Feltlejr (un vaste camp retranché)". Neutrale Iagttagere med nøje Kendskab til Frankrig — som i Norden *Georg Brandes* — gav samme Opfattelse Udtryk i lige saa bestemte Ord.

Det Blik for Krigs Kulturmission overhovedet, som er et nødvendigt Grundlag for enhver Militarismes Udvikling, har altid i Frankrig skaffet sig klart Udtryk hos fremragende Mænd af de forskelligste Aandsretninger. For blot at blive ved sidste Aarhundrede mødes den gammelroyalistiske *Joseph de Maistre* i saa Henseende med Socialisten Proudhon, og den store Humanist *Ernest Renan* skriver i sit Aaret efter den fransktyske Krig udgivne Skrift „La reforme intellectuelle et morale", bl. a.: „Krigen er en af Betingelserne for Fremskridt; Krigen er det Piskeslag, som hindrer et Land fra at falde i Søvn; Krigen tvinger den selvtilfredse Middelmaadighed til at opgive sin Ligegyldighed." Nu udvikler kundskabsrige og aandfulde Militære som General *Kessler* i sin „La guerre" (1909) eller Oberstleutnant *Montaigne* i „Vaincre" (1913) krigsfilosofiske Tanker med dobbelt Vægt, fordi deres Talsmænd, hvad Øjeblik det skal være, kan ombytte Pennen med Kaarden. „Humanitarismen og Pacifismen", siger Kessler „er farlige Bedøvelsesmidler, hvormed Fredens Doktrinarister gør alt for at svække Folkenes Mandhaftighed, idet man snakker dem for, at Krigene er Pavser i Civilisationens Fremskridt; Historien beviser det modsatte ... Pacifisme har der været til alle

Tider, men dens rette Navn er *Fejghed*, det vil sige Individets overdrevne Kærlighed til sig selv, der faar ham til at sky enhver personlig Risiko, som ikke medfører nogen umiddelbar Fordel for ham. I et Materialismens Aarhundrede, der i stadig stigende Grad ser Nydelsesmennesker vokse frem indenfor alle Samfundsklasser, maatte man finde paa en hæderlig Betegnelse, der kunde kaste et ærbart Slør over Egenkærlighedens og Frygtens lave Drifter."

Montaigne fremstiller, hvorledes et Folks Vilje til at leve, til at bevare, hvad det har erhvervet, eller erhverve nye Betingelser for et mere storstilet eller finere udformet Liv bringer det til at støde sammen med et andet Folk, der er besjælet af lignende Vilje. „Og," fortsætter han med tilstrækkelig tydelig Hentydning, *„hvem har Uret, hvem har Ret?* Det Folk, som angriber og trænger ud over sine Grænser, fordi dets Liv er klemt og spærret inde, eller det Folk, som forsvarer sig, fordi det intet vil miste af det stort anlagte Liv, som det Forfædres Dyder har sikret det. *Begge to har Ret, og Krigen er retfærdig for begge Parter.*" Krigen er underkastet Naturlove, der saa lidt kan undviges som Tyngdeloven. Og disse Love lader det mindre værdifulde ligge under for det mere værdifulde. Thi „i Naturens Øjne er Livet *ikke* det intellektuelle Liv, eller Kunstens Liv; det er ikke Tanke, Drøm end sige Fornøjelse; det er Arbejde, Kamp, Anstrengelse; det er *Handling*. For at sejre, mener Montaigne, maa man besejre Frygten. For at besejre Fjenden, maa man først besejre sig selv. Overfor Frygtens egoi-

stiske Følelse maa man sætte en lige saa dyb, men mægtigere, altruistisk Følelse. Instinktets Stemme skriger under Slaget: Jeg vil leve, leve! Men en mægtigere Røst maa overdøve den med Raabet: Jeg vil sejre, *sejre!* — Og som Montaigne i sit Værk Gang paa Gang taknemmeligt citerer de store tyske Pligtfølelsens og Ofrets Mænd, Kant og Clausewitz, Scharnhorst og Moltke, saaledes ender han en Sammenstilling af Krigens intellektuelle og dens moralske Momenter med en Sammenligning mellem Napoleon ved Waterloo og Prøjsernes „Marschall Vorwärts". „Den skønneste Manøvre, jeg har set blive udført paa Jorden", hedder det, „var den, han foretog, denne Olding, Blücher, som blev kastet til Jorden, traadt under Fødder af Heste, og som rejste sig af Støvet, stormede løs paa sine besejrede Soldater, stoppede dem paa Flugtens Vej og kastede dem fra Nederlaget ved Ligny mod Triumfen ved Waterloo. — Jeg ved ikke, om det var Videnskab, om det var Taktik, om det var Strategi, men jeg gør min Ed paa, at det var Handling, at det var Krig — at her talte et Geni, som var mere end Geni. Og Lidenskaben havde indgydt det sin Aande."

Det er unægtelig et af de mange Beviser paa al historisk Hukommelses og sund Fornufts Sammenbrud under de første Kanonskud i 1914, at den tyske General *Bernhardi*'s krigspolitiske Betragtninger kunde blive udraabte som enestaaende Eksempel paa kompromitterende Militarisme og verdensfarlig Imperialisme, fremkaldt af en „altysk" Aand, der, uden Side-

stykke, vilde hævde sin Nations Overlegenhed over alle andre. Kessler og Montaigne havde dog fuldkommen uantastet kunnet skrive ud fra mindst lige saa klart et militaristisk Grundsyn midt i en tusindtunget, fransk Agitation for at forberede og fremkalde en Krig under Proklamering af Franskmændene som Verdens første Soldater og Frankrig som Civilisationens eller Guds udvalgte Folk, hvem et politisk og kulturelt Overherredømme naturligt maatte tilfalde. Frankrig er Folket, „hvem Gud har givet til Opgave at bære hans Ord til Verdens Ende", saa at „det paa en vis Maade indtager en officiel Plads i Guds Planer," siger Monseigneur *Pies* under Jesu-Hjerte-Agitationen. „Paris er Hellas-Roms Arving", praler *Maurras*, Grundlæggeren af „Action française"s katholsk-positivistiske Liga, der fra 1905 marscherer i Spidsen for Revanchebevægelsen sammen med „Ligue des Patriotes". „Alle Folk udenfor Frankrig er Barbarer," tilføjer overmodigt *Maire* i Revue critique 1912, medens Historikeren *Welschinger* i Fortalen til sin „Den fransk-tyske Krigs Historie" alvorligt maner: „Det er vor Pligt at sætte Frankrig i Stand til ved sine materielle Kræfter og sine moralske Egenskaber at indtage den første Plads i Verden ... Paa Tyskernes pragtfulde (superbe) „Deutschland, Deutschland über alles" maa vi svare med baade fast og bevæget Røst: „La France, la France par dessus tout!" —

Den grundige Forberedelse og de klare, franske Planer for den ønskede Krig ses paa det tydeligste af Oberstleutnant *A. Grouard*'s „Frankrig og Tyskland.

Krigen, der kan komme" (la guerre eventuelle), der saa Dagens Lys i 1913.

„I ingen anden Hær," siger den franske Stabsofficer, „har man i de sidste 30 Aar arbejdet som indenfor den franske. Det gælder baade Fuldkommengørelsen af vor krigerske Udrustning og dens bedst mulige Anvendelse. I alle Krigskunstens forskellige Grene er man Dag efter Dag uophørligt gaaet frem. Særligt i denne sidste Tid, hvor den patriotiske Bevægelse synes at føre Landet hen imod en Genfødelse, har alle Militærpersoner uden Undtagelse helliget sig Studiet af Grænsernes Forsvar og Angrebstanken." Det militære Fremskridt er i Tyskland ikke saa betydeligt, derfor kan man være modig og nære Tillid! Og yderst betegnende er den Maade, hvorpaa Grouard i 1913 tænker sig, at Krigen vil opstaa. Han antager, at den voksende Uro paa Balkan vil *tvinge Østrig-Ungarn til med Vaabenmagt at gaa frem imod Serbien.* Saa vil Rusland hjælpe Serbien; Frankrig maa, i Henhold til sine Aftaler, bistaa Rusland; som Følge deraf vil den store, europæiske Krig opstaa. Frankrig vil, naar det russiske Angreb imod Østrig-Ungarn tager sin Begyndelse, være i en fordelagtig Stilling. Det vil vente, til Tyskland har maattet afgive betydelige, militære Kræfter mod Øst. Da kan den franske Hærledelse med ubrudt Styrke i det gunstigste Øjeblik gaa over til Offensiven mod den tyske Nabo. „Under disse Omstændigheder maatte vi gøre Brug af vor talmæssige Overlegenhed og hurtigst muligt gaa over til Angreb."

Verdenskrigen er jo netop kommet, saaledes som Grouard har lagt den til Rette, inden Lejlighedsaarsagen forelaa med Mordet i Serajevo og Tyskland kunde fremstilles som den krigslystne Erobrer, der overfaldt det uforberedte, fredelige Frankrig — og Rusland!

De allierede og associerede Magters politiske Arkiver er jo endnu lukkede med de syv Dødssynders Segl; men allerede fra de aabnede russiske Geheimearkiver og fra *Isvolskys* Papirer véd vi, hvor aktivt fransk Diplomati inden Verdenskrigen arbejdede bag den højere og lavere, direkte og indirekte, Propaganda i Frankrig for Erobringen af Rhinlinjen og det tyske Riges Sprængning.

I Følge Isvolskys Telegram til *Sassonov* af 13. Oktober 1914 har *Delcassé* et helt Aar før Verdenskrigen, i 1913, forhandlet i Petersborg om Frankrigs „Fordringer og Ønsker" for Fredsslutningen efter den Krig, man regnede med. Disse Fredsbetingelser var ikke blot *Elsas-Lothringens Afstaaelse*, *Tilintetgørelsen* af de sidste Rester af *Algeciras-Overenskomsten* og „*Berigtigelse*" *af nogle Grænser i Kolonierne*, men „som det væsentligste Maal": *Prøjsens størst mulige, militære og politiske Svækkelse og det tyske Riges Ophævelse*, idet det dog betegnedes som „endnu for tidligt at tale om Enkelthederne i Tysklands fremtidige statslige Inddeling" der skulde virkeliggøres saaledes, „at de enkelte Stater selv er interesserede heri"!

Efter at den ventede Krig er udbrudt, med Rusland og Storbritannien som Frankrigs Allierede, tilføjer Franskmændene, i Følge samme Meddelelse fra Isvolsky, „det nødvendige Ønske, at Tysklands politiske og *økonomiske* Magt tilintetgøres". Og i Krigens tredje Aar anerkendes af Czaren de franske Statsmænds Fordringer fra 1913 og 1914 detailleret som følger (se den af Sovjetregeringen offentliggjorte Note af 14. Februar 1917 fra den russiske Udenrigsminister til den franske Ambassadør i Petersborg):

1) Elsass-Lothringen tilbagegives til Frankrig.

2) Frankrigs Grænser udvides i det mindste til Omfanget af det tidligere Hertugdømme Lothringen og fastslaas efter den franske Regerings Ønske, idet Hensyn tages til den strategiske Nødvendighed, og saa at hele Lothringens Jernrevier og Saarbækkenets Kuldistrikter indlemmes i det franske Territorium.

3) De øvrige Landsdele paa den venstre Rhinbred, som nu hører til det tyske Rige, adskilles fuldkomment fra Tyskland og frigøres fra enhver politisk og økonomisk Afhængighed af Tyskland. [Herunder falder Rhinprøjsen med Byerne Køln, Aachen, Koblenz, Trier, Krefeld og Bonn, et lille Stykke af Oldenburg, en Del af Hessen med Byerne Mainz, Worms og Bingen samt Pfalz med Byerne Ludwigshafen, Kaiserslautern, Zweibrücken, Neustaat og Landau].

4) Disse Landsdele paa den venstre Rhinbred, som *ikke* indlemmes i Frankrig, skal danne et autonomt og neutralt Statssamfund og holdes besatte af franske Tropper, indtil de fjendtlige Riger definitivt vil have

opfyldt *alle* de Betingelser og Garantier, der er anførte i Fredstraktaten. —

Delcassés i 1913 summarisk forlangte Forandring i „Tysklands fremtidige, statslige Inddeling" har allerede her under Krigen faaet en Udformning, som Frankrig efter Ententens Sejr har søgt stadigt at udvikle videre. Etapper i fransk Traditions „Generobringsmarsch" mod Rhinen og over Rhinen er atter nedtegnede paa Kortet; Resten maatte følge med Gennemførelsen af det „nødvendige Ønske" om, at ogsaa „Tysklands *økonomiske* Kraft tilintetgøres". Baseret paa Rhinen baade militært og økonomisk kunde Frankrig da øve Hegemoniet i Europa overfor et militært magtesløst, økonomisk afhængigt og befolkningsmæssigt, kulturelt og moralsk forringet Tyskland; „Berigtigelser" af Frankrigs koloniale Grænser vilde yderligere fremme Opnaaelsen af det oversøiske Vælde; Raymond Poincaré havde gennemført hvad der mislykkedes for Ludvig den Fjortende og Bonaparte.

Erstatningskravene er Sløret for den europæiske Opmarsch, *under hvilket man ogsaa vil kunne skjule sin Retræte*, hvis det skulde vise sig, at Planen dog ikke lod sig gennemføre.

X

Mange fortræffelige Soldateregenskaber har udmærket Frankrig paa dets udholdende og offervillige Marsch mod Rhinen og ud over Troperne siden det europæiske Nederlag i 1870. En af de bedste er en vis, overmodig Dristighed, der hænger sammen med den i Følge Napoleon allernyttigste, militære Gave, Evnen til psykologisk at bedømme Modstanderen rigtigt. Manden bag Bøsserne kommer det dog til syvende og sidst an paa, og Franskmændene kendte deres „Guillaume le Timide". Denne smædede Mand, der mest fortjener at ynkes, havde med sin uligevægtige Intelligens men lige saa ubetingede Fornemmelse af væsentlige Krav i Tiden netop et frygtsomt Temperament; han hørte til dem, der af Forlegenhed bliver frække, som taler for stærkt af Angst for at røbe deres Svaghed, handler uoverlagt, fordi de mangler Beslutsomhed og kun kan overvinde den gennem et voldsomt Spring, der berøver dem Selvkontrol. Han var ikke af de Mænd, der tør se Blod. „Fredskejseren" haabede paa, at den russiske Fare, der bestandig var Tyskland præsent og havde faaet Bismarck til at afslutte Forbundet med Østrig-Ungarn, vilde fordele sig; Vorherre i sin Visdom maatte vide hvorledes, men ham anraabte

han jo ogsaa permanent. Selv turdeWilhelm ikke bruge Kniven, uagtet Nødvendigheden maatte synes mere og mere bydende, jo effektivere Ruslands og Frankrigs Sammenslutning blev, og paa Trods af, at Tyskland Gang efter Gang havde kunnet finde gunstig Lejlighed.

Første Gang var i 1898. Det, som Napoleon foran Ulm i 1805 havde kaldt Frankrigs 600-aarige Modsætningsforhold til England, løftede pludselig sit uforgængelige Hoved op af Nilens Vande. Den russisk-franske Krigsalliance var allerede dengang i Blomstring; franske Forfattere delte ugenert de tyske Lande mellem den kommende russiske og den franske Sejrherre og gjorde det ikke i indflydelsesløs Fjernhed fra de *virkeligt* Ledende, saaledes som det var Tilfældet med mange senere, altyske Pralerier; det *officielle* Frankrig havde tværtimod Aaret iforvejen faaet Italien til at reservere sig indenfor Treforbundet og støttede af al Magt fransk Finansverdens stadig intimere Tilslutning til Rusland, samtidig med, at Hærens Udvikling fuldkommengjordes mere og mere. Men Russernes Hærorganisation var under Fachodakonflikten endnu for lidet fremskredet, og et i sund Selvinteresse agressivt handlende Tyskland, der havde kastet sig over Frankrig, kunde have regnet med en Uvilje mod fransk Kolonialpolitik, der hos det nu aarvaagne England holdt sig Aaringer efter den Franskmændene paatvungne Retræte fra den hvide Nil. Tyskland, der i Følge Verdenskrigslegenden bestandig lurede paa Anledning til at overfalde og tilintetgøre det uskyldige Frankrig,

raslede imidlertid kun med Sablen ved store militære Skuespil, og saa i de følgende Aar Frankrig og Rusland blive stærkere og stærkere og England fra 1904 træde i venskabelig Forbindelse med Frankrig.

Franskmændene havde kendt deres Mand.

— Den anden af Tyskland forpassede, gunstige Lejlighed faldt efter den verdenspolitisk mægtigste af moderne Begivenheder: Ruslands Nederlag i Asien.

Det fornuftige i Kejser Wilhelms Instinkter havde ladet ham med Sympati følge Ruslands Ekspansionsbestræbelser mod Østasien; naar en mellemeuropæisk Stat i Ryggen har en Kæmpe af en Stat, hvis Politik *altid* har været krigersk Ekspansion, og som tenderer mod det frie Hav baade i Nord- og Sydeuropa, kan den kun med Glæde se Faren for en Omklamring mindskes, ved at den farlige Nabos Interesse fjærner sig fra de europæiske Farvande og Halvorienten mod det fjærnere Østen og det stille Hav. Men England støttede de Farvede mod sin største, hvide, asiatiske Konkurrent, og Ruslands Nederlag i 1905 fulgtes af frygtelige indre Oprør. Da vilde en behændig tysk Politiker og virkelig Soldat ud fra en opportun, krigersk Politik have benyttet den fortrinlige Anledning, som Marokkokonflikten samme Aar lod falde i hans Skød, til at faa afregnet med Frankrig, hvis Militæralliance med Rusland dengang var ganske værdiløs. Endnu i 1906 skriver *Witte* i en Beretning til Czaren: „Den internationale Situation er for Tiden saaledes, at Tyskland har en udmærket Lejlighed til at trykke Frankrig op mod Væggen. Rusland er for Tiden ikke

i Stand til at yde Frankrig nogen militær Hjælp af Betydning. Østrig og Italien vil ikke staa det i Vejen. England er ude af Stand til at hjælpe det til Lands, og der er ingen Tvivl om, at Tyskland militært vil kunne bibringe Frankrig et mægtigt Slag. Fristelsen for Tyskland er stor." — Som den engelske Oberst *Repington* efter Verdenskrigen tilbageskuende udtrykker sig: „*Det var Tysklands store Chance*". Men Delcassé havde med Menneskekenderens Ret taget sin udfordrende Holdning i Marokkospørgsmaalet. Den som erobringslysten Kriger udskregne Wilhelm lod svagmodig Mulighederne glide ud af de ængstelige Hænder, uagtet en stærk Stemning indenfor Tyskland søgte at skyde ham Couragen op i Livet. Han bøjede af, gik til Konference i Algeciras 1906, og maatte i de følgende 5—6 Aar se paa, hvorledes Rusland fik pumpet fransk Guld ind i Aarerne og kom til Kræfter, medens Nederlaget mod Japanerne automatisk forskød dets militære Ekspansion over mod Dardanellerne og Østersøen. Gennem Balkankrigene i 1912 og 1913 skruedes Jernringen paa Tysklands og dets eneste Forbundsfælles Østfront endnu en Omdrejning fastere; Forsøget paa at skabe øget Sikkerhed mod Rusland gennem det tyske Hærlovforslag i 1912 kunde paa Grund af parlamentariske Forhold kun gennemføres mangelfuldt og besvaredes med, at Frankrig vedtog sin tre Aars Værnepligt. England havde i Følge Krigsminister *Haldanes* Bog „Before the War" fra 1905 at regne begyndt at organisere Hæren og bringe Flaaden i en Stand, der skulde overtræffe alt tidligere, Haldanes

egen Stab arbejdede sammen med franske Officerer, og han gav endogsaa Regeringslederne i de engelske Kolonier Besked om, at de maatte indrette sig paa Krig.

Hvorledes Aar efter Aar de politiske Udsigter forværredes for Tyskland, og dets militære Styrke distanceredes var lige vel bekendt for Tyskernes og deres Modstanderes Autoriteter. Efter Verdenskrigens Afslutning kender vi nu Moltkes i Sandhed mismodige Memorandum af December 1912 til det prøjsiske Krigsministerium. Han er sikker paa, at England vil gaa med Frankrig og Rusland imod Tyskland, og at Italien i hvert Fald *ikke* vil staa sammen med Centralmagterne. Han nævner, at Tyskland paa sin Vestfront vil være Frankrig og Belgien numerisk underlegent, og at Russerne paa Østfronten kan stille en endnu betydeligere Overmagt, der med hvert Aar, der gaar, vil forøges mere og mere o. s. fr. —

Kejser Wilhelm søger vel ved passende og upassende Lejlighed at sætte Modet op og prøve paa at skræmme Modstanderne ved at tage Krigsmaske for Ansigtet og gribe til Sværdet, men det imponerer ikke paa rette Sted. General *Negrier* kalder saa aabenlyst som i „Nouvelle Revue" for 15. Januar 1912 Kejser Wilhelms krigerske Attituder „dunkle og komisk-heroiske"; han har fra de tyske Efteraarsmanøvrer i 1911 hjembragt det Indtryk, at om end det tyske Infanteri er meget dygtigt og disciplineret, mangler det dog den franske Fodsoldats Bevægelighed, Smidighed og selvstændige Foretagsomhed. „Vore Kavalerister og Ar-

tillerister er Modstanderens langt overlegne. Vore Flyvere — og naar Fjendtlighederne begynder, vil vi have det dobbelte Antal mod nu — vil fuldstændig tage Modet fra de indtrængende Fjender, hvis det maatte lykkes dem at naa ind over vor Grænse". Og Oberst *Boucher* understreger ved Begyndelsen af 1914 i „L'Allemagne en péril" den Tilvækst i Fare, som Balkanstaternes sejrrige Krige mod Tyrkiet 1912/13 har bevirket for Østrig og dermed Tyskland: „*Tyskland er tvunget til overfor den panslaviske Fare*, som truer det, at bringe sin Militærmagt op til sin størst mulige Højde . . . Det *er nu faktisk truet paa alle sine Grænser* og *gaar en uvis Fremtid i Møde* uden at have Sikkerhed for at kunne bekæmpe sine Fjender, *hvis det ikke finder en Maade, hvorpaa det straks i Begyndelsen kan nedkæmpe os Franskmænd.*"

Ingen tysk Generalstabsofficer kunde have udtrykt sig fornuftigere og klarere: Det af en mægtig, slavisk Overmagt og dettes franske Allierede i sine vitaleste Interesser truede Tyskland havde ingen anden Udvej til at søge Fremtiden sikret for sin Befolkning end ved at „finde en Maade", paa hvilken det straks ved den uundgaaelige Krigs Udbrud kunde slaa Frankrig ned. Oberst Boucher har foregrebet *Bethmann-Hollwegs* „Not kennt kein Gebot".

Der er dog næppe Tvivl om, at denne franske Officer, som saa mangen anden lige saa forstandig Franskmand — eller Englænder — et halvt Aar efter har istemt det store paa Krigsførelsen beregnede,

folkesuggestionerende Krigshyl om det skændige Østrigs Overfald paa det stakkels, lille Serbien, og om det endnu skammeligere Tyskland, der ganske umotiveret kastede sig over det intet anende, uforberedte Frankrig, som en Røver og Mordbrænder, der for at skænde og plyndre bryder ind i en Kulturens fredelige Bolig.

Thi som psykologisk forstaaende Soldater kendte Franskmændene fuldt ud den Kampværdi, der laa i en Fremstilling af Modstanderens Motiver og Handlemaade som moralsk dadelværdige. Ogsaa disse Vaaben var fra fransk Side forberedte mod Tyskerne i en Menneskealder gennem den — tilstrækkelig kendte — langt ud over Frankrigs Grænser reklamerede, ofte artistisk betydelige og populært virkningsfulde franske Litteratur og Kunst, der fremstillede tysk Historie, Krigsførelse, Folkeejendommelighed paa højst ugunstig Maade.

Først og fremmest maatte Frankrigs Ledere spille Kortene saa fint, at Odiet for Erklæringen af den Krig, Frankrig havde sat alle sine materielle og moralske Kræfter ind paa, kunde komme til at hvile paa Tyskerne. Fra *Richards* „L'armée et la guerre" (1890) og *Claude Messin's* „L'armée francaise" (s. A.) var Formaninger i saa Henseende stadig blevet gentagne i franske, politiske og militære Bøger.

En amerikansk Forfatter, Dommer ved Rigsretten i Washington, *Frederick Bausman*, har i sit Skrift „Og Frankrig —?" (1922) underkastet Spørgsmaalet om Krigens Erklæring i 1914 en Undersøgelse.

„Man maa altid gøre sig det klart," skriver den

amerikanske Jurist, at Striden mellem Østrig og Serbien berørte selve Østrig-Ungarns *Livsnerve*, medens den for Rusland ikke havde *vital* Interesse eller betød noget lignende for Frankrig." Hvis den fransk-russiske Militæralliance virkelig havde haft det angivne, men unægtelig lidet sandsynlige, *defensive* Formaal, at skærme to store Militærmagter i Centraleuropas Front og Ryg mod Tysklands og Østrigs Angreb, (der kunde mødes med Kæmpearmeer, hvortil efter 1905 kunde forventes at komme i hvert Fald Englands Flaade), saa, mener Bausman logisk, „maatte Frankrig tydeligt have ladet Rusland vide, at i en Krig, der opstod af et Balkanspørgsmaal, vilde det ikke staa paa dets Side". Men Frankrig gjorde alene af Stormagterne intetsomhelst Forsøg paa at faa bilagt Striden mellem Rusland og Østrig, vel vidende, at, som Amerikaneren udtrykker sig, „hvad Belgien var for England, var Balkan for Centralmagterne"; Krig paa Balkan med Ruslands Understøttelse mod Østrig *maatte* medføre den Storkrig, som baade Rusland og Frankrig vel helst havde udsat til 1916, men dog, med deres egen Forberedelse og under Hensyn til Ententen med Storbritannien, i 1914 følte sig ganske sikre paa at vinde. Først d. 31. Juli, da Rusland allerede havde beordret *hele* sin Stridsmagt mobiliseret, sendte Poincaré et Telegram til Kong Georg med indtrængende Anmodning om, at han vilde hindre Krigen ved en Erklæring om, at England stillede sig paa Ruslands og Frankrigs Side.

Bausman kalder denne Henvendelse lige saa uærlig

som snedig. Hvis Kongen havde svaret Ja! vilde intet have kunnet give Russernes Mobilisering større Fart end Visheden for, at Storbritannien virkelig gjorde fælles Sag med dem og Franskmændene, og undlod han at svare — hvad han gjorde — var Russerne alligevel ikke til at standse, og Frankrigs Præsident kunde i hvert Fald henvise til, at han „*endog*" i den ellevte Time (ganske vist uden at have foretaget sig noget i de andre ti) ostentativt havde demonstreret sin Fredsvenlighed.

Bausman gaar ikke ind paa Poincarés andet store Trick overfor Englands og Verdens offentlige Mening. Det falder Dagen forinden og bestaar i Befalingen af 30. Juli til de franske Tropper om at trække sig 10 Kilometer tilbage fra Grænsen. Man vil mindes *Vivianis* Telegram til London af samme Dato: „Ved at lade en Stribe af vort Territorium uforsvaret imod et pludseligt, fjendtligt Angreb, haaber Republikens Regering at have afgivet Bevis for, at Frankrig, lige saa lidt som Rusland, kan gøres ansvarligt som den angribende Part." Viviani har senere ofte henvist til denne Beslutning, f. Eks. i det franske Kammer den 31. Januar 1919: „Vi har bragt dette ophøjede Offer for Freden, maaske det største. Saa stort, at intet andet Folk vilde have besluttet sig dertil. Vi har *blottet vor Grænse* for vor gode Sags Skyld . . ."

En engelsk Forfatter har netop for nylig i Morels „Foreign Affaires", taget sig paa at belyse dette herlige Operettetræk med hele Krigshærens Marscheren af en hel Mil og en Fjerdingvej ind i Landet. Det

indbragte i sin Tid Pioncaré et — næppe naivt — Hyldesttelegram fra Kong Georg og Frankrig baade da og senere alle godtroende Menneskers og politiske Augurers Beundring, men vanskeligt har det her — som altid — været i det lange Løb at holde selv et sindrigt Opspinds Traade sammen. Under de nævnte Forhandlinger i det franske Kammer efter Krigen udtalte Viviani, at „Krigsministeren (Messiny) fremkom *ikke* med nogen teknisk eller militær Indvending, men billigede Sagen. Lige saa lidt gjorde Generalstaben ringeste Indsigelse. Hvis de militære Førere havde ment, at vi satte Landets Skæbne paa Spil, vilde vi ganske vist ikke have tøvet med at sætte os ind for Frankrigs retfærdige Sag og vort Territoriums Skæbne". Allerede disse Oplysninger synes at berettige Franskmanden *Alfred Pevet* til i sin Bog *„Les responsables de la guerre"* at betegne det famøse Tilbagetog fra Grænsen som en Farce; hans Landsmand, *Demartial*, kalder det et „Bluff"; men „Foreign Affairs" har yderligere samlet en hel lille Række officielle Telegrammer i Sagen, af hvilke straks Joffres den 30. Juli til alle kommanderende Generaler betoner, at Nødvendigheden af, at alle Grænsekrænkelser ubetinget maa undgaas, skyldes *„diplomatiske Overvejelser"*, medens Krigsministeren den 1. August, Kl. 5 om Eftermiddagen, udtrykkelig depecherer til Joffre: *„For at sikre os vore engelske Naboers Medvirkning* er det nødvendigt *endnu ikke at overskride den angivne Linje"*, og Joffre endelig, efter yderligere Telegram fra Paris, i en Befaling af 2. August dumper ud med den ganske tydelige For-

klaring: „*Af nationale Grunde, der har moralsk Karakter, og i Følge alvorlige, diplomatiske Overvejelser*, er det ubetinget paabudt at *tilskrive Tyskerne det udelukkende Ansvar for Aabningen af Fjendtlighederne*". Femfjerdingvej-Tilbagetoget har saaledes ikke betydet det allerringeste militære Offer. Samme Dag, som det besluttedes, mobiliserer Franskmændenes Allierede, Russerne, *hele* deres Krigsmagt, og i Følge de i „Livre noir" offentliggjorte, hemmelige, russiske Dokumenter, meddeler den franske Krigsminister Natten mellem den 31. Juli og 1. August Ruslands Militærattaché i Paris „i en munter og hjertelig Tone, at Regeringen (ɔ: Frankrigs) er fast besluttet paa Krig". Denne Samtale fandt Sted 18 Timer, inden Tyskland — da Rusland ikke vilde tilbagekalde sin Generalmobilisering — erklærede Czaren Krig, og næsten 3 Dage før den tyske Krigserklæring til Frankrig. Som *Ernest Renauld* udtrykker sig i sin „1914—1919": „Viviani befalede Tilbagetoget for at levere den engelske Regering en Krigsgrund for det britiske Folk og bringe Englands Deltagelse i Krigen i Orden; Beslutningen blev *ikke* taget i nogen fredelig Hensigt."

„Skylden" for Krigen blev med en Overmagt af Røster, der var endnu større end den militære, væltet over paa Tyskerne *alene*, og de sendtes ud i Ørkenen med hele det samlede Israels Brøde paa deres Hoveder. Den Syndebuk var fundet, som den syndige Menneskehed altid søgte og altid fandt under religiøse, politiske og alle mulige andre Begivenheder, der satte dens Lidenskaber i Bevægelse. Et Uvejr af Skræk og Rædsel

og Lidelse, af Grumhed, Voldslyst og Blodtørst, af Spekulation i Ulykke, Udplyndring under Vaabnenes og Geschäftens Tegn var sluppet løs over Verden. Ganske vist var det i Følge med Offermod, Tapperhed, Pligtfølelse indtil Døden; men som det ogsaa altid er gaaet, saa længe Verden stod, fordeltes alt Heltemodet paa de saakaldte Uskyldige og den, man brændemærkede som Skyldig, fik kun det Onde læsset paa sig, tilmed i de eventyrligt overdrevne Skikkelser, der venter fra Generation til Generation for at blive pudsede op og udstyrede op til Dagen, hver Gang Krig bryder løs. Skændige Former for Plyndring, Voldtægt, sadistisk Grusomhed, unødig Haardhed, unfair Kampmaade — særligt med Anvendelse af forkastelige Vaaben — er de uforgængelige Clicheer.

Paa Boerkrigens Tid, da Stemningen i Frankrig — under Eftervirkningerne fra Fachoda — var stærkt ophidset mod Englænderne, lod franske Billedblade Dronning Victoria brænde i Helvede nøjagtigt som under Verdenskrigen Kejser Wilhelm, de aftegnede engelske Soldater, der mishandlede frugtsommelige Kvinder og bandt med Brandstoffer oversmurte Gidsler til Pansertogene, eller som sultede uskyldige Børn ihjel og huggedede Hænder af dem, som hører til Krigslegendernes klassiske Udstyre, og som vi ogsaa gjorde Bekendtskab med i 1914, Englændernes Kampmaade stempledes som fejg i Modsætning til de heltemodige Boeres, de anvendte folkeretsstridige Vaaben og Operationsmaader o. s. fr. — ganske som det fortaltes om Tyskerne i Verdenskrigen. —

Den simple Sandhed, som Krigspsychosen tilslører, turde til alle Tider være, at Krig med Rette af Tyskerne er kaldt „ein rauhes Handwerk", at Utilbørligheder altid forekommer i Felten og tendentiøst overdrives, at nye Vaaben bestandig søges gjort odiøse, for saa vidt de befinder sig paa Modstanderens Hænder, og saa meget mere, jo virksommere de er.

Nu ryster en af de kendteste franske Generaler og Militærskribenter, *Percin*, paa Hovedet — ligesom den tidligere Entente-Politiker, *Nitti*, — ad de farisæiske Anklagere mod Tyskernes Krigsførelse.

I Følge den svenske Kammerherre og Forfatter *August Schvan* skriver Percin, at han har liggende foran sig en Liste, der indeholder Navnene paa 400 franske Officerer og Soldater, som under Verdenskrigen bevisligt har udøvet Grusomheder mod tyske Krigsfanger, han nævner kompromitterende Tilstaaelser om lignende Handlinger, der er fremkomne under Navn i franske Tidsskrifter og Bøger, og, bemærker han, ganske vist har Franskmændene ikke i 1914—18 [som Russerne i Prøjsen og Østrig eller Engelskmændene gennem Hungerblokaden] haft Lejlighed til at vise Grusomhed mod fjendtlige Befolkninger, fordi Krigen væsentligt førtes i deres eget Land, men til Gengæld taler deres Historie tydeligt nok i saa Henseende. Udelukkende støttet til franske Kilder, deriblandt fremragende Memoirer, karakteriserer Percin *Turennes* Ødelæggelse af Pfalz i Bund og Grund, det tyske Felttog i 1757, hvorom *St. Germain* selv skriver: „Jeg staar i Spidsen for en Bande af Tyve og Mordere.

De har plyndret, voldtaget, ødelagt og begaaet alle de Skændselsgerninger, som tænkes kan." I *Napoleonstiden* driver alle Franskmændenes Krigsskuepladser af Blod og ryger de af Brand. Grev *de Ségur* beretter, hvorledes i 1812 alt plyndres og afbrændes paa en Strækning af 200 Kilometres Bredde, og russiske Krigsfanger dræbes efter Befaling, fordi de hindrer den store Armés Fremmarsch, General *Marmont* fortæller, at *Davoust* lod civile Folk hænge paa mindste Foranledning, Træerne i Wiens og Pressburgs Omegn var fulde af dem. I det *andet Kejserdømmes* meksikanske og kinesiske Krige var Plyndring autoriseret af de Øverstkommanderende; *den tredje Republik* førte Kolonikrige med den største Grumhed, General *Dodds* lod i 1892 i Dahomey alle Fanger og fjendtlige Saarede skyde o. s. fr. —

Overfor den endnu gængse Paaberaabelse af Bismarckske, Clausewitz'ske, Wilhelmske Udtalelser om Krigs nødvendige Ubarmhjertighed, der paa lignende Maade som tyske ekspansionistiske Deklamationer fremstilledes som enestaaende i Verden, anfører Percin ganske lignende Udsagn af f. Eks. Lord *Fisher*, den engelske Flaades Chefadmiral og den ovenfor citerede, franske Militærforfatter, Montaigne. Englænderen skriver: „At ville gøre Krig human, er det samme som at ville gøre Helvede humant. Hvis jeg skulde være Øverstkommanderende, naar Krigen udbryder, vilde jeg give følgende Befaling: „Krigens Væsen er Vold. Vær de første til at slaa til! Slaa haardt! Og slaa, hvor I blot kan ramme!" Franskmanden supplerer: „Man

maa slaa Fjenden med Rædsel. For at gøre dette, maa man ødelægge. Krigen er den yderste Lidenskabs, Hadets, Vildskabens Værk. Den maa føres med haardt, fortvivlet, ufølsomt Hjerte."

Det virker blodigt ironisk, naar General Percin her overfor stiller Ytringer som Historikeren Lavisses: „Ingen af vore Forfattere har nogen Sinde taget til Orde for, at man skal føre Krig med Grusomhed." Eller Filologen *Bédiers:* „Tyskland har ført Krigen paa en Maade, som Frankrig, Kunstens og Rettens Moder, aldrig vilde gøre det." For ikke at tale om Poincarés i Triancourt i Eftersommeren 1922: „Tyskerne har gjort sig skyldige i Grusomheder, hvis Afskaffelse var bleven besluttet i Konferencer med de civiliserede Folks Repræsentanter før Krigen." I Forbindelse med den sidste Paastand anfører Percin særligt, at *Tyskerne* ved den første Konference i Haag stemte *for* Forbud mod Luftbombardement, men England imod, og at det ved den anden Haagerkonference var netop *Frankrig*, der modsatte sig Forbudet.

Men Masseophidselsens Vaaben har nu, som før, gjort deres Virkning under Krigen og ved Fredsslutningen, og deres Saar heles kun langsomt.

— Frankrigs Anvendelse af de Farvede til Opretholdelse og Udvidelse af sin Magtstilling, var paa den Tid, Bausman udarbejdede sin Bog, endnu ikke blevet saa rammende aktuel som senere. Men den undgaar dog ingenlunde Amerikanerens Opmærksomhed. Paa et enkelt Punkt belyser han, støttet til

Baker og Sir *Maurice Hankey*, Wilsons og Lloyd George's Kamp med Clemenceau mod Brugen af farvede, franske Tropper i Europa. Han paaviser, hvorledes det i Folkeforbundsoverenskomsten angaaende Mandatarerne for de Tyskland berøvede Kolonier bestemtes, at de Farvede kun maatte anvendes til lokalt Forsvar og som Politi, men at Clemenceau fik formuleret en Undtagelsesbestemmelse for det nye, franske Togolands og Kameruns vedkommende, der tillod, at de dér udskrevne, sorte Tropper „i Tilfælde af en almindelig Krig tør benyttes til Forsvar af eller Afværgelse af Angreb paa Territorier, der ligger udenfor det af Mandataren forvaltede."

Bausman trøster sig med, at da hans Bog gik i Trykken, var denne Bestemmelse endnu ikke godkendt af Folkenes Forbund, men, siger han, i Tilslutning til Baker „imidlertid skrider Afrikas Militarisering stadig fremad". Det af den franske General *Mangin* i amerikansk Presse omkring Aarskiftet 1922 opkastede Spørgsmaal om „de Sortes sociale Ligeberettigelse med de Hvide" vil Bausman overhovedet ikke diskutere; det interesserer ham kun som det Paaskud, det er, for Franskmændenes Indlemmelse af farvede Tropper i deres europæiske Hære. Det verdenspolitisk og racemæssigt skæbnesvangre heri betragter han ganske som Baker, der „rigtigt har henledet Opmærksomheden paa, at da det gamle Rom var i Nedgang, tyede det til vilde Folkeslag for at kunne bekæmpe sine mere mandige Naboer i Europa."

XI.

Den af de franske Militære omhyggeligt planlagte Marsch over Rhinen blev ikke til noget, inden Tyskerne havde nedlagt Vaabnene. Den begyndte først paa Fredskonferencen i Paris.

Kampen om den berømte Flod førtes mellem Clemenceau paa den ene Side, Wilson og Lloyd George paa den anden. Den foreligger nu fuldt belyst gennem autentiske og højst detaillerede Vidnesbyrd af selve de agerende Hovedpersoner og mange af deres fornemste Hjælpere. „Le combat des trois", som en Franskmand, *Mermeix*, kalder den i et Skrift fra 1922, opstod i Følge samme Forfatter, fordi Engelskmanden og Amerikaneren *„ikke forstod at tænke fransk"*. Dette er overmaade træffende bemærket. Tyskerne havde kapituleret, da Modstanderne akcepterede Rigskansleren, *Prins Max af Badens*, Forslag til Wilson om „at tage i sin Haand en Genoprettelse af Freden i Overensstemmelse med hans Program af 8. Januar 1918 og *„hans senere Kundgørelser"*. Ganske vist havde Lloyd George først „tænkt engelsk" ved at forlange og sætte igennem, at Spørgsmaalet om „Havenes Frihed" blev undtaget fra Behandling paa Fredskongressen, og Tyskerne var ved Vaabentilstanden gaaet ind paa en

anden Indskrænkning, idet de paa Forhaand forpligtede sig til at yde Erstatning for den Skade, der var voldt Ententemagternes civile Befolkning og deres Ejendom, ikke blot til Lands men ogsaa ved Krigshandlinger paa Søen og i Luften. Men der var blevet nok tilbage. Blandt andet Forbudet mod Anneksioner, mod Kontributioner og Erstatninger, der havde Karakter af *Straf* (Wilsons Budskab af 11. Februar 1918); Tilsagnet om upartisk Retfærdighed, der var den samme overfor Sejrherren og den Besejrede, uden at en *enkelt Nations* eller Gruppe af Nationers Særinteresse skulde spille nogen Rolle indenfor det alle Nationer omfattende Folkeforbunds fælles Familie (Budskabet af 27. September 1918); Nedsættelse af alle Landes Rustninger; „fri, aabenhjertet, fuldkommen upartisk Regulering af alle koloniale Anliggender"; et uafhængigt Polen, „sammensat af Territorier med ubestrideligt polsk Befolkning" („De 14 Punkter") m. m. m. — Altsammen Forskrifter, som Wilson aabenbart tænkte sig førte ud i Virkeligheden hverken ved Hjælp af fransk, engelsk eller amerikansk, men i Kraft af almindelig, menneskelig Tankegang. —

Wilson blev første Gang i Paris fejret som en Halvgud. Da han fra Washington vendte tilbage igen, fandt han Gader og Stræder tomme. Frederick Bausman er indigneret herover. Han kender ikke Franskmændene, ved ikke, at for dem har der altid kun bestaaet et Enten—Eller: Med os eller mod os! — Naar det gælder *dem selv*, er der ingen Plads for psykologiske Betragtninger. *Deres* Fjende maa være dens

Fjende, der skal være deres Ven, ja blot behandles af dem med Honnør. Ellers sendes han med et Adieu Brandes! i Ryggen ned ad Trapperne. En saa fremragende, videnskabelig Aand som *Taine*, sagde efter 1870, da han opgav at skrive sin Tysklands Historie: „Vi kan ikke længere være upartiske". Inderst inde respekterer Franskmændene vel en tapper og dygtig Modstander, men de bruger *alle* Midler for at faa ham kvalt. Saa kan han eventuelt bagefter komme i Pantheon, som det blev foreslaaet med Jaurès. „Og", skriver Bausman, „vor Præsident følte sig dog forpligtet til at bevilge Tyskerne i hvert Fald *en Brøkdel* af de Punkter, paa Grundlag af hvilke *alle* Parter var kommen overens med Tyskland om at gøre en Ende paa Krigen." Dermed var Guden styrtet fra sin Sokkel, og hans Amerikanere sank fra at have været Retfærdighedens Erkeengle med stigende Hast gennem Rummet, til de endte med at blive „de største af alle Krigsaagerkarle", som der stod i „Petit Bleu" i 1921, eller „Shylock", der kom over Atlanterhavet for at hente sine Penge, som de kaldtes Aaret efter, da de forlangte, at den offentlige Del af Frankrigs Gæld til Amerika efterhaanden skulde betales.

Frankrig kæmpede i Paris for sin gamle Idé, der sidst havde faaet praktisk Udtryk i den ogsaa for Wilson hemmeligholdte Aftale med Czaren i 1917, som bl. a. fastslog Saardistriktets Anneksion og den fuldkomne politiske og økonomiske Adskillelse af de tyske Rhinlande fra det tyske Rige. Da Wilson og Lloyd George modsatte sig dette, opnaaede Frank-

rig dog den kendte, modificerede Anneksion af Saardistriktet paa 15 Aar og en Besættelse af Rhinlandene paa ubestemt Tid, idet den gjordes afhængig af, at Tyskland betalte en Erstatningssum, der senere fastsattes til et uerholdeligt Beløb. Men til Trods herfor forvandlede den franske offentlige Mening Clemenceaus berettigede Hæderstitel „le père de la victoire" til „le perd' de la victoire", fordi han ikke kunde eller vilde gennemføre den anden, store, franske, europæiske Tanke, en total Sprængning af det resterende tyske Rige tilbage igen til indbyrdes konkurrerende, magtesløse Smaastater. Det hjalp ikke paa Misstemningen, at det besejrede, forhaanede og formindskede Fjendeland maatte synes at gaa ogsaa den aabenbare *økonomiske* Ruin i Møde, der senere i „Echo de Paris" forkyndtes af General *Castelnau* med de betegnende Ord: „Tyskland er bleven militært og politisk *gildet*. Nu skal det ogsaa gildes økonomisk. Hvad Vaabentilstanden og Versaillesfreden ikke gav os, skal vi nu faa gennem Besiddelsen af Ruhr."

Frederick Bausman har gjort alle sit Lands Stemninger under den store Krig med fra den første Dag til den sidste. Han rasede mod Tyskerne, stemte paa Wilson ved Præsidentvalget i 1916, „fordi han holdt os fjernt fra Krigen", fulgte ham, som han efter Haanden fra Mæglingsforsøgene svingede over mod, at Amerika skulde militært fremkalde Afgørelsen. Jublende hilste han den Hær, der omsider drog over Atlanten. „Jeg tænker paa den ædle Stridsmagt, som vi sendte af Sted", skriver han de tre Aar efter Versaillesfreden,

„paa dens ungdommelige Forhaabninger, dens sværmeriske Iver efter at komme Menneskeheden til Hjælp; jeg tænker paa den Tilstand af god Vilje og varig Fred, som vi haabede paa at hidføre mellem Folkene, der i saa mange Krige havde slaaet løs paa hinanden, og jeg ved, at aldrig er en Hær rykket i Marken med en renere Tragten efter at gøre sig berømt. Ingen Sinde gik Tropper i Kamp med saa ringe et Begær efter at bringe noget hjem for sig selv og deres Fødeland. Det var ikke Amerika, som vi vilde redde; ikke en blandt tusinde troede, at vi selv var i Fare. England vilde vi hjælpe, Frankrig skulde ikke gaa til Grunde. Siden Korstogene er aldrig en Hær marscheret ud med saa høje Maal for Øje ... her var givet vort Land en Lejlighed til gennem en kæmpemæssig Anstrengelse og et tilsvarende Offer for altid at gøre en Ende paa al Krigsførelse. Det var vor Drøm".

„Og", tilføjer han, „da den senere brast og blev til intet, forbitredes vor Opvaagnen til Virkeligheden ydermere ved, at de, for hvis Redning vi havde ofret saa meget, benægtede, at vi overhovedet havde drømt den Drøm".

— Den, som blot har rejst med lidt aabne Øjne og Ører i Amerika, ved, hvor misvisende den udbredte, europæiske Forestilling i Virkeligheden er, som gør Amerika til det altid forretningsmæssigt beregnende Dollarland. Rigtigt nok beherskes Gennemsnitsamerikaneren af de Forretningssynspunkter, der som Blodet gennemstrømmer hele det amerikanske Samfundslegeme, baade fremkalder dets fantasifulde Energi og kan

stige det til Hovedet som moralsk Apopleksi, der rammer alle menneskelig Aands Ytringsformer fra ledende Politik til Litteratur og Kunst. Rigtigt nok er ogsaa Amerika Moderlandet og Hovedlandet for den af Penge understøttede og Pengeformaal tjenende „Reklame", der til Fordærv for alle aandelige Værdier og som en Mefisto for hver en Fauststræben plager, forflader og forarmer Menneskelivet hele Verden over. Men i den forretningsdrivende og reklamerende Amerikaner gemmes ikke blot den sødlige Sentimentalitet, der, psykologisk velkendt, er al Brutalitets Sødskendebarn, men findes ogsaa en Arv fra de gamle engelske Puritaneres haardnakkede Idealisme. Og naar Amerikanerens ideelle Trang vil skaffe sig Luft midt i hans Forretningstilværelse, sker det ofte netop med en Reaktions hele Voldsomhed, bæres hans Aktion altid oppe af den dygtige og heldige Parvenus overordentlige Selvbevidsthed, og — præges den hyppigt af den, udenfor det tekniske, dybe, amerikanske Uvidenhed, særligt overfor europæiske Forhold.

Amerikanerne gaar, som Bausman udtrykker sig, i 1917 ud paa „et Korstog", der gælder hverken mere eller mindre end, at de, efter at det, ikke blot gennem tre men gennem mere end tre Tusinde Aar er mislykket for alle andre Nationer, nu skal naa det uopnaaelige, nemlig „for bestandig" at faa afskaffet Krige og erstatte Vaabnene med Domstole og Folkeforbund efter netop *amerikansk* Model; det er tilmed en Statsmand, der kalder sig Historiker og har været Professor ved et amerikansk Universitet, som staar

i Spidsen for dem, saa de har ikke blot Menneskemasserne, Tekniken og Vorherre, men ogsaa humanistisk Videnskab paa deres Side!

Man kunde næsten mere end røres over al denne Selvbevidsthedens Troskyldighed, hvis man ikke vidste, at ogsaa den middelalderlige, hvide Kristenheds Verdenskrig mod Orienten, som vi kalder Korstogene, i højeste Grad tjente politiske og økonomiske Formaal.

Da Bausman udgiver sit Skrift, ligger alle Illusioner i Atlanterhavet, og har de ligget der længe; nu er han begyndt at huske og tænke og se lidt efter i Bøger (Amerika har jo mange Bøger staaende i pragtfulde Biblioteker), og de Resultater, han kommer til, er belærende ogsaa for talrige Europæere, hvis politiske og historiske Uvidenhed nærmer sig Amerikanernes.

Først konstaterer Amerikaneren, at alt er blevet ved det gamle her i Verden, blot med forhøjede Muligheder for Krig paa Grund af den ved Verdenskrigens Resultater skabte, fuldkomne Mangel paa europæisk, politisk Ligevægt og i Kraft af Uroen i Asien og Afrika. Dernæst godtgør den omhyggelige Jurist ved udførlige Citater, at han nu har læst ikke blot de senere Aars fra russiske og tyske Arkiver offentliggjorte og en stor Mængde andre, nye, autentiske, politiske Dokumenter, men at han ogsaa har gjort Bekendtskab med mangen anden, god og nyttig Bog fra ældre Dage, der belyser Verdenskrigens Oprindelse og Forløb. Konklusionen af hans Betragtninger desangaaende bliver sluttelig den, at saa at sige alt, hvad Ententens Propaganda fortalte hans uvidende Nation — og andre neutrale

Folk paa nogenlunde samme aandelige Niveau — var Krigsbluff.

Han har troet paa det „fredelige" Frankrig, der kun levede i Uskyldighedens Angst for en Nabo, hvis „Haandværk er Krig", og som i 1914 styrtede sig over det for at give det sin Rest. Historisk Læsning har nu belært ham om, at Frankrig alle Dage var Europas mest krigslystne og krigsførende Folk, der pralede af sin krigerske Aand, krigersk Dygtighed, krigerske Politik lige ned til Verdenskrigens Tærskel, og hvis Erobringer aldrig hvilede, heller ikke efter dets selvforskyldte europæiske Nederlag i 1870.

Han mente, at Frankrig „uforberedt" blev drevet af sin Angriber ind i Krigen; Biblioteker af *franske* Bøger og Dokumenter har bevist ham, hvor udmærket forberedt det var i et mangeaarigt Militærforbund med Rusland, som i det sidste halve Snes Aar yderligere styrkedes gennem Aftaler med England.

Han havde gentaget nogle Ord om Ruslands i Modsætning til Østrigs „berettigede" Interesser paa Balkan, nu saa han, at de kun betød den større politiske Ulvs overmægtige Fortsættelse af Aarhundreders europæiske Erobringspolitik, der foruden Landsudvidelse mod Vest søgte sikret Forbindelse med det frie Hav, ikke blot over Konstantinopel og Stræderne, men over Balkan ved Adriaterhavets Østkyst som ved Østersøens og det botniske Havs Kyster.

Det havde været ham „en Tro som Evangeliets", at England gik i Felten som hellige Traktaters Champion mod Tyskland, der havde krænket Belgiens Neu-

tralitet. Nu véd han, at England fra 1905 forberedte sin nyorganiserede Hær, sin kæmpemæssigt tiltagne Flaade, endogsaa sine oversøiske dominions paa Krigen, og han læser selve den engelske Hvidbogs Nr. 89, hvori det tydeligt nok hedder: „Mange Englændere svæver i en stor Vildfarelse med Hensyn til de Grunde, der nødte England til at drage Sværdet ... Vor *Ære og Interesse* kunde have tvunget os til at gaa med paa Frankrigs og Ruslands Side, *selv om Tyskland samvittighedsfuldt havde agtet sin lille Nabos Rettigheder*". Det var *Kanalhavne*, man ikke ønskede at se i Tyskernes Besiddelse, skriver engelske, politiske og militære Skribenter efter Verdenskrigen, ligesom England i det hele taget ikke brød sig om gennem et besejret Frankrig eventuelt at faa Tyskland nærmere ind paa Livet i Europa og dernæst heller ikke havde noget imod at blive tysk, oversøisk Konkurrence kvit og faa en Part i tyske Kolonier og tysk Handelsflaade.

Hvad Tyskland vedrører, gaar det ved Hjælp af Landkort, Statistik og Historie op for Bausman, at det allerede overfor Rusland alene er det lille Land og altid har frygtet Moskoviterne; det var ikke af lutter Kærlighed, den gamle Kejser Wilhelm paa sit Dødsleje bad Sønnesønnen gøre sit yderste for aldrig at komme paa Kant med dem! Rusland er en Erobringsmagt i evig Bevægelse som en Sandmile, og Tyrkiet, Østrig, Tyskland og Sverige var dets Naboer, der alle frygtede det. Karakteristisk nok raaber endogsaa nu Frankrig Gewalt! for sin „Sikkerhed", blot ved Tanken om, at Rusland skulde kunne tage det skam-

slaaede, udpinte, bagbundne Tyskland under Armene! Gang paa Gang vender Bausman i sin Bog tilbage til en Sammenligning, han fandt, da Skællene faldt ham fra Øjnene, og han saa, at det maatte være Rusland i Alliance med Frankrig, der truede Tyskland, og ikke omvendt. Han tænker sig „et Meksiko med en Befolkning paa 150 Millioner og en blot nogenlunde organiseret, uddannet og udrustet Hær paa 3 Millioner Mand (uden Hensyn til Reserver)". „I hvilken Tilstand af Panik vilde saa ikke St. Louis — der dog ligger saa langt fra Indmarschstedet som Berlin fra Paris — forbavset have spurgt, hvor det kunde være muligt, at Regeringen i Washington vilde finde sig i saa fræk en Udfordring?" Men hvor meget værre for Regeringen i Washington, hvis der tillige i Kanada laa en næsten lige saa stor Hær, tilmed af første Klasses Soldater!

Som Illustrering af Østrigs Forhold til Serbien betjener den amerikanske Forfatter sig atter af en Sammenligning med Meksiko, hvortil han ledes ogsaa af historiske Grunde. „Serbiens Forhold til Østrig", skriver han, „var som Meksikos til de Forenede Stater i den allerværste Tid, kun ti Gange værre. Man forestille sig, at der indenfor Staterne levede nogle Millioner Meksikanere, og at stadige Intriger var i Gang mellem denne Del af vor Befolkning og Meksiko. Eller for at gøre Billedet endnu klarere: Man antage, at Meksiko var en Negerrepublik, som stadig agiterede mod den amerikanske Regering blandt Negerne i de Forenede Stater. Vilde det ikke være et Spørgsmaal,

som vi vilde forlange selv at ordne? Og hvis en Stormagt som Rusland vilde understøtte Meksiko eller bestride vor Ret til at ordne en Strid med Meksiko uden fremmed Indblanding, vilde vi saa ikke være af den Mening, at denne Stormagt pønsede paa vort Fordærv?"

XII.

Krigen 1914—18 maatte blive til en virkelig *Verdenskrig*, fordi den ikke bundede i noget europæisk Anliggende, hverken i Elsass-Lothringen, som alene ikke vilde have sat Europas, endsige den øvrige Verdens Hære i Marsch, endnu mindre i Spændingen paa Balkan mellem Serbien og Østrig. Krigen opstod som det i den forløbne Del af Aarhundredet flere Gange undgaaede, men før eller senere uundgaaelige Sammenstød mellem mere eller mindre reelle eller fantastiske Prætensioner paa et Verdensherredømme af store europæiske og ikke-europæiske Magter, England, Rusland, Frankrig, Tyskland, Nordamerika og Japan.

England vilde værge sig mod Muligheden for, at dets Behersken Hav og Lande Verden over kunde blive truet af tyske militære Fremskridt til Søs og særligt af Tysklands økonomiske Udvikling, hvis Tempo havde slaaet med Forbavselde og for Fremtiden ikke var til at beregne. I den første Marokkokrisis' Aar, 1904, udvikler det ledende „Army and Navy Gazette", hvor uudholdeligt det er, at England, blot ved at den tyske Flaade eksisterer, skal være tvungen til at tage kostbare Forsigtighedsregler, som ellers vilde være unødvendige. „Vi har", hedder det truende, „allerede en

Gang maattet blæse Lyset ud for en Flaade, som vi havde Grund til at tro *vilde kunne blive anvendt til vor Skade*" (nemlig den danske i 1807), og lignende Røster høres jævnligt senere baade i Parlamentet og indenfor den offentlige Menings Organer jævnsides med øknomiske Betragtninger, som en Artikel i „Saturday Review" allerede i 1897 gav klassisk, anskuelig Form. Det berømte Tory-Organ betoner, hvorledes efter Haanden tyske Handelsrejsende og engelske Købmænd er kommen til at staa konkurrerende overfor hinanden snart i „hver en lille Afkrog af hele Jordkuglen" og slutter med Ordene: „Hvis Tyskland i Morgen blev slettet ud af Verdenskortet, var der i over Morgen ikke nogen Englænder Jorden over, som ikke var bleven saa meget rigere. Nationer har kæmpet Aarevis om en By eller for en Arvefølges Skyld; skulde de saa ikke føre Krig om en Handel der løber op til et Beløb af fem Milliarder om Aaret"? Navnlig ikke en Nation som Storbritannien, der for sin Magtudbredelse over Kloden har ført flere Krige og anvendt flere Penge til Krigsvæsen end noget andet moderne Folk og gjort det ud fra en sejgt fastholdt, baade puritansk kristeligt og statslig kulturelt indstillet Overbevisning om derigennem at øve en Verdensmission: Missionærerne, der oversatte Biblen til hidtil aldrig litterært behandlede Tungemaal, var baade Kristendommens og engelsk Kulturs Agenter, Blaajakkerne og Tommierne tjente saavel Engelskhed som Kristelighed, selv om de med Kiplings berømte Soldat længtes ud over Suez, hvor „de ti Guds Bud ikke

gælder". Med en ejendommeligt rolig, sikker og haandfast Fornemmelse af den tiltagende, overlegne Masses selvfølgeligt knusende Vægt sang allerede i det 18. Aarhundrede *Thomson*: Rule Britannia! Britannia rules the wawes! og gentog det tyvende Aarhundredes Englændere *Chamberlains* — eller var det *Cecil Rhodes*'? —: The world is rapidly growing english! Men da i August 1914 Muligheden for en tysk Sejr over Belgien og Frankrig indeholdt Risikoen for et eventuelt, tysk, økonomisk Herredømme over disse Lande, ja endog for tysk, militær Beherskelse af Fastlandets Kyster lige overfor England, bestemte England sig straks til at føre sit i det sidste Tiaar sindigt forberedte, præventive Slag mod den Magt, som „vi havde Grund til at tro vilde blive til vor Skade". Det kunde da ske under et for baade Nationens Samvittighed og Verdens offentlige Mening gunstigt, humant og kristeligt klingende Løsen: Beskyttelse af Belgiens Neutralitet i de hellige Traktaters Navn!

Rusland fulgte, under et religiøst farvet, panslavistisk Banner, blot sin permanente Ekspansionspolitik, som, efter i 1905 at være bleven hæmmet i sin Marsch mod de østasiatiske Havne, fortsattes i Midterasien og navnlig aktualiserede gamle Maal i den nære Orient og Tyrkiet, paa Balkan og omkring Østersøen; de hemmelige Aftaler mellem Rusland og Frankrig i 1916—17 nævner dem udtrykkeligt: Konstantinopel og Stræderne, „Ruslands Handlefrihed til selv at bestemme sine fremtidige Grænser imod Vest", Ret til at befæste og indrette Flaadestation paa Aalandsøerne.

Frankrig levede, som udførligere paavist, i Traditionerne om sin „prépondérance légitime“ i Europa; Tilbageerobringen af Elsass-Lothringen blev ikke blot Symbolet herpaa, men afgav ogsaa det praktiske Udgangspunkt herfor som Etappen paa Vejen til Beherskelsen af Rhinbredderne. Jævnsides hermed gik den under den tredje Republik saa heldigt fortsatte Fremmarsch over Havene mod de samme *universelle* Maal som Bourbonerne, Revolutionen og Napoleon havde sat sig. Albert Sorel betegnede det som Revolutionens Fejl, at den lod sig betage af den gamle franske Drøm om et Universalrige og, ligesom tidligere det franske Kongedømme, førte „des guerres de magnificense“; den store Omvæltnings Frankrig burde i et sandt Demokratis Aand have søgt Storheden i sit eget Fremskridt og stillet Arbejde, Retfærdighed og Frihed højere end Erobringer. Derfor advarede han den tredje Republik, hvis agressive Politik han klart erkendte, mod at falde som Offer for lignende Tendenser. Men Historikeren talte forgæves, og den glødende Patriot, hvis Fædrelandskærlighed præger hvert Blad, han har skrevet, paadrog sig derigennem kun Beskyldninger for „Tyskvenlighed“; thi i det Tyskland, som havde besejret det sejrsvante Frankrig, symboliseredes for Franskmændene *alle* Hindringer for den „Universalpolitik“, fransk Aand oversøisk *havde* genoptaget og europæisk maatte søge at skabe sig de bedst mulige Chancer for.

Medens Frankrig efter den fransk-tyske Krig erobrede stadigt rigere og overordentlig udstrakte Kolo-

nibesiddelser, samtidig med at Moderlandets hvide Befolkning var saa at sige stationær, forvandledes den udelukkende kontinentale, *tyske* Bonde- og Haandværkerstat, der, med et Indbyggerantal af ca. 40 Millioner sejrede i 1870, til det paa Verdensmarkedet i mangfoldige Retninger førende, moderne Industri- og Handelsland, der i 1914 talte 68 Millioner Indbyggere, som skulde ernæres, og ernæres mere i Lighed med hvad der var almindelig europæisk-amerikansk Standard, end det havde været Tilfældet i et Tyskland, der „sultede sig fremad". Tyskland var med Kapital og Arbejde søgt ud over det Vand, Bismarck havde været saa lidet dristig ved, og en vis oversøisk, territorial Udvidelse fulgte naturligt med. Paa forholdsvis ugunstig Grund og i foreløbig beskeden Udstrækning havde det i Afrika opbygget et endnu uudviklet Kolonirige; i derimod fortrinlig Beliggenhed satte det sig med almindelig anerkendt og misundt Dygtighed fast i Kiautschau, og det nærede en stigende, venskabelig Interesse for den syge Mand, Tyrkiet, hvis politiske og økonomiske Indbo saa mangen anden, europæisk Stormagt inden Tyskland havde spekuleret i. Paa sædvanlig Stormagtvis skulde den tyske Ekspansion „beskyttes" og animeres ved tilsvarende Udvidelse af Krigsflaaden. „Ingen stor Stat med mægtige økonomiske og Prestigeinteresser hele Jordkloden over", udtalte under Krigen en saa fremragende, verdenspolitisk Autoritet som Lord *Curzon*, „kan i Længden finde sig i, at alle disse Interesser kun fører en „taalt" Tilværelse". Eller som den engelske Marinesekretær

Mr. *Amery* varierede denne Sandhed under en Diskussion ifjor i Underhuset om den nye Flaadebasis i *Singapore*: „Ingen Magt, der ejer Agtelse for sig selv, kan tillade sig for ubegrænset Tid at være afhængig af en anden Magt i Henseende til sin *Sikkerhed*, endsige sin *Eksistens*". Wir kennen die Worte, wir kennen das Lied om Sikring og Eksistenskamp fra alle Stormagter til alle Tider, og hører dem endnu hver Dag lyde omkring os, i Kor med Talen om de lige saa uforgængelige som uegennyttige Stormagtbestræbelser for at sikre „Freden".

Saalænge Tyskland kun var et geografisk Begreb i Modsætning til baade Rusland, England og Frankrig, sendte Tyskerne troligt ypperlig Arbejdskraft og surt sammensparede Penge bort over Havet til Gavn for fremmede Lande og fremmede Folk. I Kejserriget af 1870 havde de baade gennem Sværdet, Bogen og Fabriken erhvervet sig en overordentlig Tillid til den tyske Kraft, der i Sandhed havde imponeret ogsaa den øvrige Verden. Efter Aarhundreders Trykkethed var de naaet frem igen til det økonomiske og — som de mente det — ogsaa magtpolitiske Stade, der kunde tillade dem under moderne Former at genoptage det Kulturarbejde og Kolonisationsarbejde, de i Middelalderen havde drevet med fremragende Resultat indenfor Europa, baade med og uden territoriale Erobringer. Devisen fra det gamle hanseatiske Søfartshus „Navigare necesse est, vivere non est necesse" blev kaldt til Live igen; „Tysklands Fremtid ligger paa Havet" var Kejser Wilhelm den Andens Variant af Tanken.

„Det tyske Folks Stigen i Vejret til Verdensmagt er allerede i de sidste Aartier det beherskende Thema i vor Historie", siger Historikeren *Karl Lamprecht* i Efteraaret 1914, og den navnkundige Leipziger Professor tilføjer: „Det drejer sig for os ikke blot om at godtgøre vor ydre Magt, snarere vil vi — ganske vist paa Grundlag af en absolut tilfredsstillende Magtforøgelse — bryde tysk Kultur fri Bane indenfor Menneskeheden, igen en Gang lade Verden blive karsk ved den" (an ihr noch einmal die Welt genesen lassen).

Statsmanden Fyrst *Bülow* havde i Marts 1914 ment sig berettiget til at udtale: „Saaledes er det i Virkeligheden lykkedes os at skabe den Magt til Søs, som giver vore *økonomiske Interesser og vor verdenspolitiske Vilje* det rette Grundlag". Det tyske Folk i sin store Almindelighed troede herpaa og delte, mere eller mindre bevidst, om end med højst forskellige Maal for Øje, det Lamprechtske kulturelle Udsyn; først bagefter har vi faaet at vide, at da Krigen nogle Maaneder senere brød ud, laa den øverste tyske Ledelse i Pessimisters Hænder.

Kejseren, som de franske Regerende og vel nok først og fremmest hans Onkel, Kong Edvard, skæbnesvangert havde gennemskuet, viste sig i Nøden som den „tapre Kujon" (poltron valeureux), de havde kaldt ham; Moltke troede ikke paa sig selv og maatte derfor tabe Marneslaget; Bethmann-Hollweg var en juridisk Kontormand, der gjorde fortvivlede Forsøg paa at være Politiker; de vekslende Chefer for Admiralitetet turde kun vove for straks at tage Vove-

modet i sig igen. Mellem og under alle disse Sortseere tumlede der sig en Sværm af Socialpolitikere og „Kulturpolitikere", der skrev og og talte og intrigerede uden at holde blot et nogenlunde nationalt Taktslag. Alt dette voldte da ogsaa, at det udsultede og med Forvirring fyldte, store Folk, efter et ydet Arbejde og udvist Heltemod, som Historien engang vil vise Retfærdighed, under Fjendens Kanoner gjorde et Mytteri, som man benævnede Revolution, hvorigennem Tysklands Nederlag blev til en Nedslagtning.

Lige det modsatte af Pessisime, en Optimisme fra Folkets dybeste Grund til dets øverste Top, prægede inden og under Verdenskrigen de forenede Stater i Nordamerika. Over Kampene mod Indianerstammerne og Meksikanerne var Nordamerikas Ekspansion med Anneksionen af Hawaiøerne i 1898, der foregik under Japans Protester, begyndt at antage verdenspolitisk Karakter. Bevægelsen udvikledes særligt gennem Krigen med Spanierne, der i det stille Ocean skaffede Unionen Filippinerne og den største af Ladronerae. *Roosevelt* lod i 1908 en stor amerikansk Flaade afgaa til det stille Ocean med moralsk Paavirkning af Japan for Øje, og *Tirpitz* fortæller i sine Erindringer, at Amerikas Præsident, med hvem han stod i venskabelig Forbindelse, og som oftere drøftede søpolitiske Spørgsmaal med den tyske Admiral, sendte ham sit Fotografi med den betegnende Paaskrift: From one who sent the American Fleet round the world! — I *Homer Lea*, der, som bekendt, praktisk hjalp *Sun jat sen* med at organisere den kinesiske Revolutionsarmé, fandt de forenede

Stater en symptomatisk højst interessant, militaristisk, imperialistisk Skribent. Fuldt ud erkendte han, at „Nødvendigheden, Racernes Gud", tvang Tyskland til verdenspolitisk Ekspansion, men han saa „Angelsachsernes" verdenshistoriske Mission i at slaa det tyske Rige denne Sides og hin Sides Havene ned og, med Støtte i Kina, bekæmpe Japanerne og deres Stræben efter Herredømmet i det stille Ocean, som han kaldte den store Fare for de forenede Staters Fremtid.

Da Verdenskrigen brød ud, stod det amerikanske Folk følelsesmæssigt paa Englands og dermed paa dets Forbundsfællers Side, de gjorde ogsaa svære Krigsforretninger med Ententefolkene og anbragte mange Penge som Laan, der vilde kompromitteres ved Ententens Nederlag, desuden saa de ligeledes af økonomiske Grunde gerne en Svækkelse af den paagaaende, tyske Foretagsomhed paa den anden Side af Atlanten og Stillehavet; men først og fremmest havde Amerikanernes svulmende Selvfølelse taget Verdensformat og krævede til at begynde med, at Amerika blev Fredsmægleren, og senere at det ikke blot militært skulde bringe Afgørelsen, men ogsaa *moralsk* skabe en helt ny, politisk Verden. Deres Nederlag paa det moralskes Omraade skulde blive lige saa eklatant som deres økonomiske Gevinst.

Uden nogen Art af Gestus traadte *Japanerne* ind i Verdenskrigen. Som de Farvedes krigsmæssigt ypperste Repræsentant besejrede de det andet store hvide Folk i Løbet af et Decennium og sikrede sig overfor sine gule Racefæller, Kineserne, saa mange Fordele og

Fremtidschancer paa de andre hvide Folkeslags Bekostning, som disses Ødelæggelseskrig imod hinanden bare tillod det. At Japanerne efter Verdenskrigen ikke helt har kunnet udnytte de af dem skabte Muligheder, bliver en anden Sag; Underverdenen traadte jo blandt andet i 1923 op imod dem.

Den nu afdøde Homer Leas gode Ven, Sun jat sen, fordømte i Slutningen af 1922 overfor det Shanghaiske, japanske Blad „Jiji" den Maade, hvorpaa Japan under Verdenskrigen havde søgt at opfylde sin Kulturmission imod de Hvide. Den tidligere Præsident for den sydkinesiske Republik udviklede, at Japan dengang forsømte en gylden Lejlighed til at skabe et Asien for Asiaterne. Det skulde aldrig være gaaet paa Parti med de for de Farvede mest farlige Angelsachsere, men med Tyskerne, der i stigende Grad kunde have skabt Ligevægtsmulighed for Asiaterne overfor det overvældende, angelsachsiske Tryk, en Opfattelse, der interessant nok falder sammen med Tirpitz's inden og under Krigen. Sun jat sen henvendte sig ved Krigens Begyndelse forgæves til en af de betydeligste, japanske, parlamentariske Førere for at bevæge ham til at gøre sin Indflydelse gældende i denne Retning. Hvis Japan havde fulgt hans Raad, mener han, „vilde Indochina og Malaysia have grebet til Vaaben mod Frankrig og England. Der er ingen Tvivl om, at Inderne da vilde have rejst sig, og at de tyrkiske Folkeslag og Kineserne havde fundet deres nationale Selvfølelse igen". Som det i Virkeligheden gik, lod Japanerne „en himmelsendt Lejlighed" glide sig ud af Hænderne. —

Igennem disse kinesiske Bebrejdelser til Racefællen faar man et yderligere, stærkt Indtryk af det verdenshistoriske Fremtidsproblem, som holder Europa og det hvide Amerika i sin Haand.

Paa Trods af al kulturel Forskel og alle indbyrdes Modsætninger forenede Verdenskrigen de Gule, Brune og Sorte, der, mere eller mindre aktivt, kæmpede med og besejrede Hvide, i fælles Stolthed og fælles Fremtidshaab. Og jo dybere *det* hvide Folk, som i de sidste Decennier før Krigen mest af alle havde aftvunget dem Beundring, blev styrtet, jo mere nedværdigende Tyskerne ydmygedes, til dels netop ved Hjælp af farvede Krigere, der bar hvide Mænds Kokarde, jo større blev i Virkeligheden *alle* Hvides Nederlag og med saa meget mere forhaabningsfuld Spot betragtede *alle* Farvede disse Hvides Holdning overfor dem efter Krigen. Hvad enten den gik ud paa at lade, som om intet væsentligt nyt var hændet, eller Hvide vendte sig mod Farvede med smilende Aasyn og smigrende Broderord paa Læben var Virkningen det samme Indtryk af Svaghed. Selv følte de Farvede sig uendeligt voksede i Kundskab, Indsigt og Betydning. Russerne var blevet overvundne af gule Mænd, og Tyskerne besejrede, bastede og smædede efter en hvid Borgerkrig, hvor Brune, Sorte og Gule dels var kaldt til Hjælp, dels tiggende anraabtes om en Bistand, de ofte ikke havde villet yde. Var det ikke Mirakel nok for ti korte Aar alene? Og hvor lang var ikke Fremtiden, hvor mange ikke de Farvede, Japan og Kina, den mohammedanske Verden og de hedenske Negre, Rødhuder,

Sorte og de mangfoldige Blakkede i Amerika fra Syd til Nord!

— Angelsachsere i Nordamerika var de første, som vaagnede af Verdenskrigens Rus til Bevidsthed om den farvede Fare og til Protest mod det hvide Folk, der systematisk vil opdrage og bevæbne Farvede til permanent Anvendelse i Europa og over Havene for Opretholdelsen af et europæisk Overherredømme og af verdenspolitiske Prætensioner, som deres egen Kraft ikke er i Stand til at magte.

Amerikanerne bor paa den anden Side af Atlanterhavet, men ikke mindre af det stille Ocean. De proklamerede Menneskerettighederne inden Franskmændene, men det sort-gule Problem er dem Splinten i Kødet, som i Længden ikke kan blive siddende. Efter det lærerige Pariserophold i Vinteren 1918—19 har ydermere talrige af deres bedste Mænd energisk og offentligt indrømmet, at Amerikanernes Kendskab til Europa og dets Historie har været sørgeligt mangelfuld; allerede foreliggende Vidnesbyrd lader haabe, at den vil blive betydeligt og effektivt forbedret.

Deres ældre Fættere, Englænderne, er ved at vikle sig ud af Krigspsychosen med den dem egne Langsomhed i Begyndelsen og Energi i Fortsættelsen. Deres Skibe manøvrerer allerede i Middelhavet over Franskmændenes Forbindelseslinjer mellem Moderlandet og de farvede Soldaterreservoirer, den overmægtige, franske Luftflaades utvetydige Trudsel kan sikkert ogsaa regne paa at blive reelt besvaret, og ingen tør for Alvor tvivle om, at Pitts og Nelsons, Wellingtons og Carlyles

Fædreland, inden det er for sent, vil naa frem til at se baade Rhinen og Ruhr i ret, politisk Belysning; Lloyd George's Hververtromme fra Krigen har da ogsaa faaet Kalveskindet strammet til en anden Tone.

Imod asiatisk, farvet Ekspansion er ved Singapore en engelsk Barriere under Opbygning, der ogsaa vil blive støttet gennem hollandsk Arbejde paa Java, og Englænderne vil i Længden ikke taale fransk, politisk og racemæssigt, Forræderi mod den fælles, hvide Sag. —

Napoleons „Ørn i Flugt", som havde kunnet plukke Fjerene af de andre Rovfugle, baade den Habsburgske og den Hohenzollernske, var sluppet daarligt fra Mødet med Ruslands Dobbeltørn og endte med at falde i den Leopards Kløer, hvis Øjne den havde villet hugge ud.

Nu er den franske Ørn atter kommet paa Vingerne ud over Europa og Verdenshavene.

Men Leoparden lever endnu med verdensomspændende Pote. Den gaar sine egne Jagtveje og har altid valgt sig sit Følge efter Tid og Sted. —

Af KARL LARSEN er under og efter Verdenskrigen udkommet:

Under den store Krig. 1915.
Set og tænkt under den store Krig. I-II. 1915.
Krig, Kultur og Danmark. 1916.
Fronten. 1916.
Den gamle og den unge Kejsers Tyskland. 1917.
Dødens Besøg. 1917.
Tre Mænd (Siemens, Zeppelin, Abbe). 1918.
Militarismens Fallit. 1919.
Prøjseren Ludendorff. 1919.

Den gamle Historie. I. 1920.
Udvalgte Skrifter. I-IV. 1921.
Daniel — Daniela. 1922.